

## Van buitenpolder tot Uilenburg

Archeologische Opgraving  
Oudeschans 5-11, Amsterdam (2008)

AAR (Amsterdamse Archeologische Rapporten) 59, 2011







# **Van buitenpolder tot Uilenburg**

**Archeologische Opgraving  
Oudeschans 5-11, Amsterdam (2008)**

AAR (Amsterdamse Archeologische Rapporten) 59, 2011

Jerzy Gawronski, Ranjith Jayasena



# Inhoud

<b>Basisgegevens</b>	<b>4</b>
<b>1 Inleiding</b>	<b>5</b>
<b>2 Achtergronden en vraagstelling</b>	<b>6</b>
2.1 Achtergronden	6
2.2 Vraagstellingen en methodiek	13
<b>3 Sporen en structuren</b>	<b>15</b>
3.1 Fase 1: ophogingen 1525-1575	15
3.2 Fase 2: ophogingen en aanleg Uilenburg 1575-1593	18
3.2.1 Oudeschans 7	18
3.2.2 Oudeschans 9	18
3.3 Fase 3: scheepstimmerwerven 1593-1620	19
3.3.1 Oudeschans 7	19
3.3.2 Oudeschans 9	19
3.4 Fase 4: Bebouwing 1620-1750	19
3.4.1 Oudeschans 7	19
3.4.2 Oudeschans 9	22
3.5 Fase 5: bebouwing 1750-1900	27
3.5.1 Oudeschans 7	27
3.5.2 Oudeschans 9	27
<b>4 Vondsten</b>	<b>29</b>
4.1 Methodiek	29
4.2 Ophogingslaag S 30 (1525-1550)	30
4.3 Ophogingslaag S 23 (1560-1570)	31
4.4 Ophogingslaag S 28 (1575-1600)	37
4.5 Ophogingslaag S 20 (1600-1625)	37
4.6 Beerput S 11/13	38
4.6.1 Fase 1 (1620-1660)	40
4.6.2 Fase 2 (1700-1730)	48
4.6.3 Conclusies beerput S 11/13	49
4.7 Goot S 21 (1700-1730)	50
4.8 Overige contexten	51
<b>5 Conclusie</b>	<b>53</b>
<b>6 Literatuur</b>	<b>70</b>
<b>Bijlage 1 Sporen</b>	<b>72</b>
<b>Bijlage 2 Vondsten</b>	<b>64</b>
<b>Bijlage 3 Deventer systeem catalogus</b>	<b>87</b>

## Basisgegevens

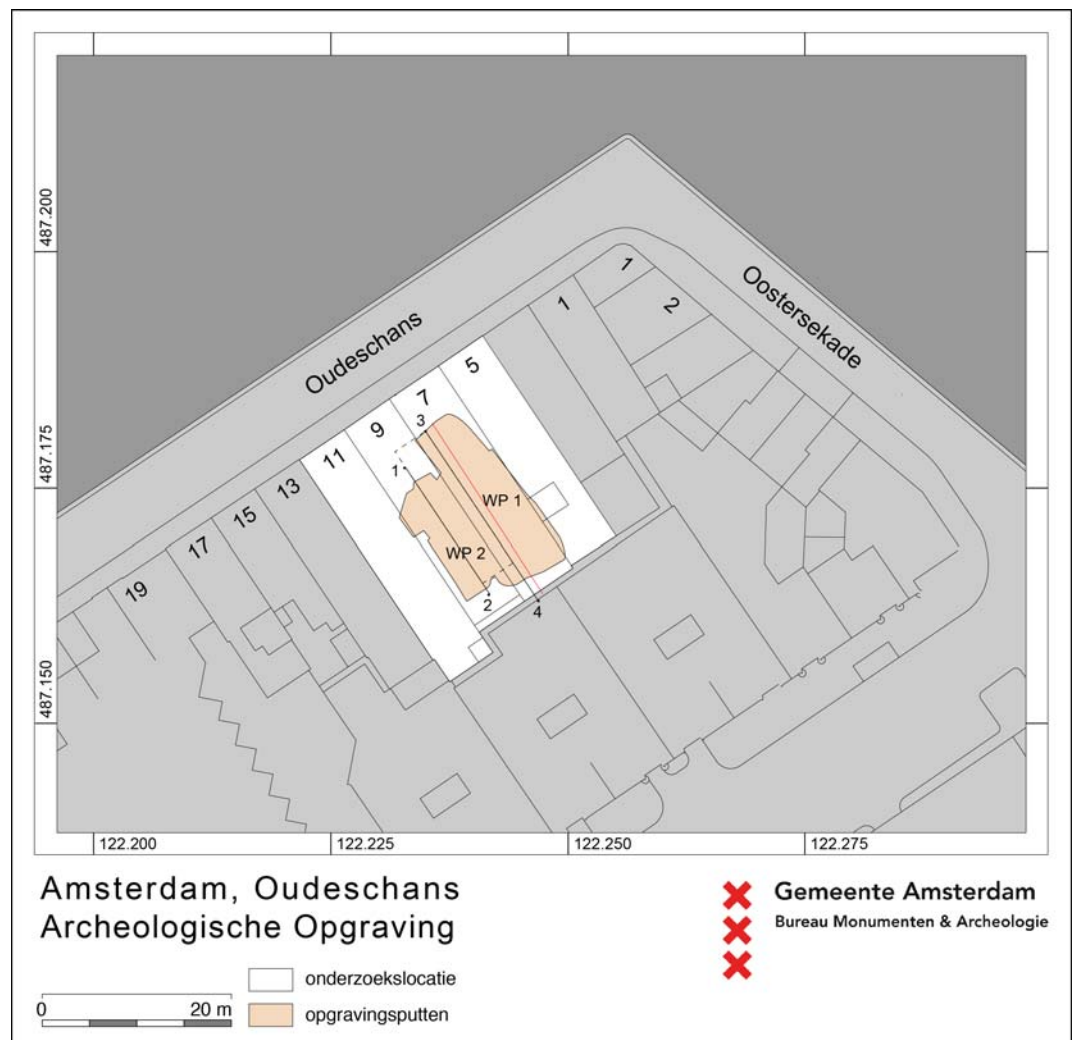
Plangebied	Oudeschans 5-11, 'Granaat'
Adres	Oudeschans 5-11
Kadaster	ASD14 R 05515
RD-coördinaten	NW 123.693 / 487.290 NO 123.698 / 487.229 ZW 123.602 / 487.243 ZO 123.655 / 487.184
TOPO-code BMA	OS4
OM-nummer	30038
Opdrachtgever	BAM Utiliteitsbouw BV regio Noordwest
Bevoegd gezag	Gemeente Amsterdam, Stadsdeel Centrum
Uitvoerder	Gemeente Amsterdam, Bureau Monumenten & Archeologie
Beheer en plaats documentatie	Gemeente Amsterdam, Bureau Monumenten & Archeologie



1 Het plangebied Oudeschans 5-11 binnen het stadsdeel Centrum

# 1 Inleiding

In 2008 werd de locatie Oudeschans 5-11 gesloopt vanwege een herinrichting met nieuwbouw. De percelen bevinden zich in een stedelijke zone met een hoge archeologische verwachting. De bouwwerkzaamheden zouden leiden tot versterking van de bodem en daarmee ook van mogelijk aanwezige archeologische resten. Voor documentatie en berging van archeologische overblijfselen was na de sloop een Archeologische Opgraving (AO) ingepland. De Afdeling Archeologie van Bureau Monumenten & Archeologie (BMA) heeft het veldonderzoek van 21 juli t/m 1 augustus 2008 uitgevoerd. Vanwege bouwtechnische beperkingen ten aanzien van de stabiliteit van de belendende panden werd de opgraving gericht op de middelste percelen Oudeschans 7 en 9 die compleet konden worden onderzocht.



2 Het plangebied met de twee archeologische werkputten binnen de topografische situatie van 2008

## 2 Achtergronden en vraagstelling

### 2.1 Achtergronden

De Oudeschans is een waterweg die in 1516 is aangelegd in een gebied dat tot het einde van de 16de eeuw buiten de oostelijke stadsgrens lag. Amsterdam werd in die periode begrensd door een stenen muur waarvan de aanleg in 1482 was gestart en die in het westen langs het Singel liep en in het oosten langs de Kloveniersburgwal en de Gelderse kade. In het schootsveld van de muur aan de oostzijde lag het havengebied de Lastage, dat aan de oostkant door de Oudeschans werd begrenst (afb. 3). Dit belangrijke industriegebied had zich sinds de 14de eeuw ontwikkeld en werd bij de bouw van de stadsmuur buiten de stad gesloten. Verzoeken van de Lastagiërs om hun bij belegeringen kwetsbare gebied binnen de stadsomwalling te krijgen vonden geen gehoor bij het stadsbestuur. Wel werd als veiligheidsmaatregel de Oudeschans gegraven die met de Zwanenburgwal een verdedigingsgracht vormde tussen de Amstel en het IJ, met een versterking aan de IJ-zijde, de Montelbaanstoren.<sup>1</sup> De Lastage was toen niet het enige buitenstedelijke bebouwde gebied. Ook langs uitvalswegen zoals de Sint Anthoniesdijk en de Haarlemmerdijk verzezen gaandeweg huizen en werkplaatsen. Omstreeks 1550 waren er circa 200 woningen buiten de muren (pakhuizen, molens en andere aan werkplaatsen gerelateerde bouwsels niet meegerekend). Het aantal huizen binnen de stad zou in 1546-1562 verdubbelen tot ongeveer 5700. In 1565 ontstonden de eerste plannen voor een nieuwe omwalling.<sup>2</sup> Alhoewel de uitvoering nog enkele decennia op zich zou laten wachten, zijn in hetzelfde jaar al wel diverse kleinschalige verbeteringen uitgevoerd, waaronder het versterken van de westelijke kade van de Oudeschans vanaf de Montelbaanstoren tot aan de Sint Anthoniesdijk.<sup>3</sup>



3 De stadsplattegrond van Jacob van Deventer uit 1560 met de dichte stedelijke structuur binnen de stadsmuur. In het detail (rechts) is de Lastage direct buiten de stadsmuur weergegeven als een open gebied met een rafelige oeverzone en rechts daarvan de verdedigingsgracht de Oudeschans. Aan de oostzijde van de Oudeschans ligt de buitenpolder tussen de Sint Anthoniesdijk (onder) en het IJ (boven). Het plangebied bevindt zich op de oostoever van de Oudeschans (met pijl gemarkeerd; vergelijk afb. 5)

<sup>1</sup> Speet 2004, 98.

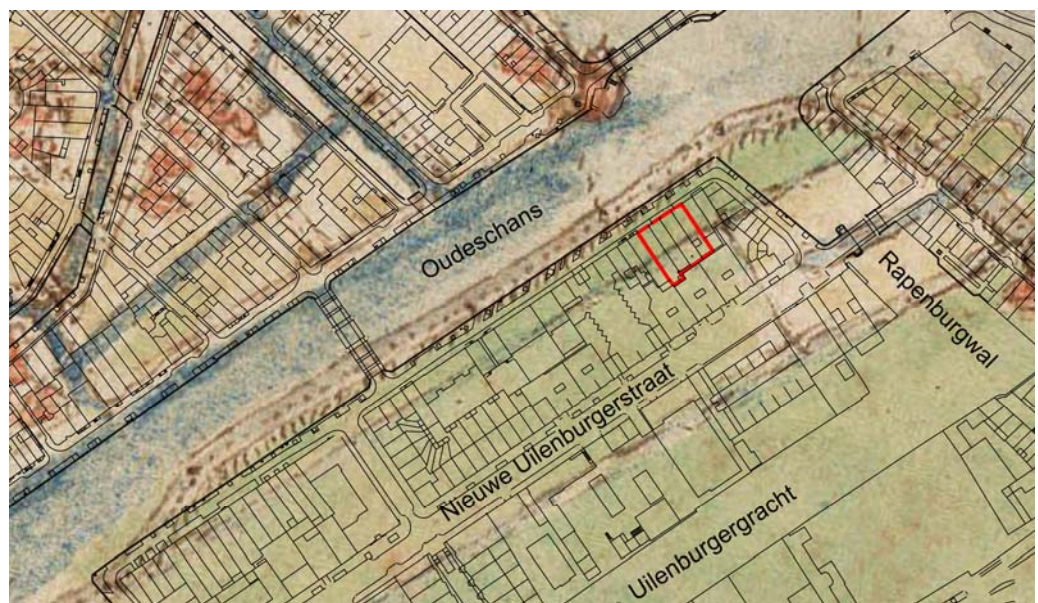
<sup>2</sup> Speet 2004, 96-97, 107.

<sup>3</sup> Van der Laan en Bessem 2008, 257.



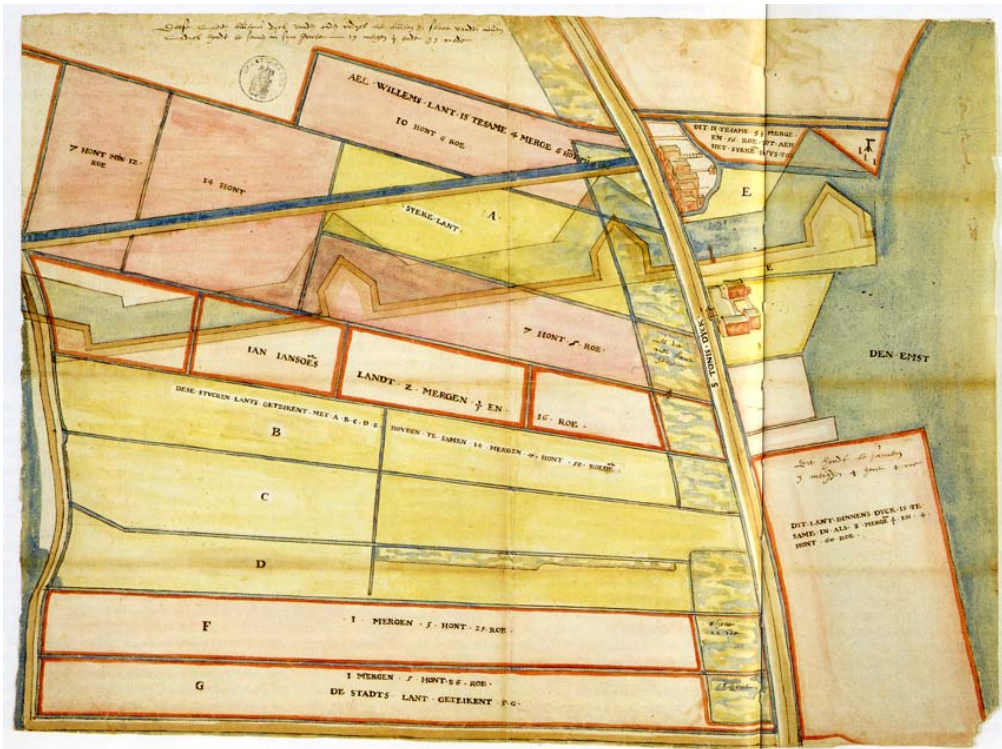
4 De Oudeschans met rechts de Lastage en de Montelbaanstoren op de hoek met de IJ-oever en links, waar de koeien grazen, het buitendijkse land tussen de Sint Anthoniesdijk en het IJ. Detail van de stadsplattegrond van Cornelis Anthonisz, 1544 (Stadsarchief Amsterdam)

De oostkant van de Oudeschans lag in de 16de eeuw in de buitenpolder tussen de Sint Anthoniesdijk, thans Jodenbreestraat, en het IJ. Dit gebied werd tegen het water van het IJ beschermd door een zomerdijk die vanaf de Sint Anthoniesdijk ter hoogte van de tegenwoordige Sint Anthoniessluis noordwaarts langs de oever van de Oudeschans liep en bij de IJ-oever afboog richting oosten. Dit dijklichaam, dat niet meer was dan een verharde en iets verhoogde weg, staat afgebeeld op de stadsplattegronden van Cornelis Anthonisz uit 1538 en 1544 en die van Jacob van Deventer uit 1560 (afb. 3, 4, 5).



5 Detail van de stadsplattegrond van Jacob van Deventer uit 1560 geprojecteerd op de topografie van 2008. Het plangebied (rood omlijnd) ligt achter de zomerdijk aan de Oudeschans en wordt noord-zuid doorsneden door een perceelsscheiding of sloot.

De buitenpolder was loodrecht op de Sint Anthoniesdijk verkaveld in langgerekte percelen die van elkaar werden gescheiden door sloten. Deze weren werden niet alleen als weidegrond gebruikt, zoals de koeien op de kaart van Cornelis Anthonisz suggereren (afb. 4), maar tevens voor bewoning en werkplaatsen. In het kohier van de 100ste penning uit 1569, een belastinginning, worden hier een huis met schuur, een leegstaand huis, een loods, een tuin en zeven onbebouwde erven vermeld.<sup>4</sup> In 1591, voorafgaand aan de grootschalige stadsvergroting van de Tweede Uitleg, waren de twee meest westelijke weren ter hoogte van het plangebied stedelijk eigendom (afb. 6).



6 Ontwerpkartaat voor de Tweede Uitleg uit 1591 waarop de nieuwe vestingwal is geprojecteerd op de bestaande verkaveling. De langgerekte percelen A-D, F en G vormden de buitenpolder tussen de sint Anthoniesdijk (rechts) en de zomerdijk naar de IJ-oever (links). Het plangebied ligt op perceel G vlak achter de dijk (Stadsarchief Amsterdam)

### Eerste en Tweede Uitleg

Nadat bij de Alteratie van 1578 het katholieke stadsbestuur plaats had moeten maken voor de protestantse factie, kreeg de Lastage in 1579 een aarden wal met bolwerken. Hiervan zijn geen afbeeldingen bekend en het blijft vooralsnog onduidelijk hoe ver de bolwerken uitstaken en of ze eventueel de overzijde van de Oudeschans raakten. In de jaren 1578-1585 werd de stad aan de westzijde uitgebreid tot aan de huidige Herengracht, de zogenaamde Eerste Uitleg. Nog in de uitvoeringsfase werd deze opgevolgd door de Tweede Uitleg, waarbij de oostkant van de stad werd vergroot. Aanleiding hiertoe was een snelle bevolkingstoename, onder meer door immigratie uit de Zuidelijke Nederlanden na de val van Antwerpen in 1585, en ook het toegenomen handelsverkeer. In februari 1591 presenteerde het stadsbestuur een uitbreidingsplan (afb. 6) en na goedkeuring door de Staten van Holland startten de werkzaamheden in 1592.<sup>5</sup>

Deze stadsuitbreiding omvatte de aanleg van eilanden voor bewoning en scheepsbouw in het buitendijkse gebied aan weerszijden van de Sint Anthoniesdijk. In de

<sup>4</sup> Stadsarchief Amsterdam, kohier 100ste penning 1569, f 113v-114; met dank aan E. Schmitz.

<sup>5</sup> Bakker 2004, 17-23.

uiterwaarden van het IJ werden de bestaande weren vergraven tot de eilanden Uilenburg, Marken en Rapenburg (afb. 7). Uilenburg werd bestemd voor particuliere werven en die van de Admiraliteit, Marken voor particuliere werven en de Stadsschuitenmakerswerf en op Rapenburg werd de werf van de in 1602 opgerichte Verenigde Oost-Indische Compagnie (VOC) ingericht, de Peperwerf. De vroedschap besloot in november 1595 om in het buitendijkse gebied van de Amstel het eiland Vlooienburg aan te landen.<sup>6</sup> Dit werd bestemd voor woningbouw en houtopslag langs de Amsteloever. Het nieuwe stedelijke gebied werd omgeven door een aarden wal met bolwerken, geheel volgens de toen geldende principes van het Oudnederlandse vestingstelsel. Deze bouwwijze was voortgekomen uit een lange reeks van vestingbouwkundige innovaties tijdens de 16de eeuw. De nieuwe wal sloot aan op die van de Eerste Uitleg en liep aan de oostkant via de tegenwoordige Nieuwe Herengracht en Rapenburgerstraat naar bolwerk Rijssenhoofd ter hoogte van Rapenburg aan het IJ. De oude wal langs de Oudeschans, die in 1579 was aangelegd, werd direct geslecht.<sup>7</sup> Met de voltooiing van de Tweede Uitleg was de oppervlakte van de stad bijna verdubbeld en het havenfront verlengd van 600 m tot 2 km.

### Uilenburg

Uilenburg werd aangelegd als een rechthoekig werkeiland van 345 x 125 m. De waterweg van de Oudeschans werd toen verbreed van 22 naar 56,6 m (200 voet).<sup>8</sup> Het nieuwe eiland werd in de lengterichting doorsneden door twee straten; de Uilenburgerstraat en de Batavierstraat. In het ontwerp van de stadsvergroting werd de westzijde van Uilenburg primair bestemd voor houtopslag en de oostzijde voor scheepswerven.<sup>9</sup> In de praktijk zijn de beide oevers van het eiland waarschijnlijk uitsluitend als sloopshelling ingericht. De werkkavels langs de gracht werden op 16 december 1593 verkocht: in de verkoopakten werd alleen gesproken van (scheeps)timmerwerven en niet van houttuinen.<sup>10</sup> Dit beeld wordt bevestigd door een vroeg-17de-eeuwse beeldbron waarop ter hoogte van het plangebied een sloopshelling staat afgebeeld (afb. 9). Aan de inrichting van de oever met scheepswerven leek een einde te zijn gekomen rond 1617 toen het stadsbestuur besloot tot de aanleg van een kade met dwarsstraten zodat de erven aan de westzijde van het eiland verder bebouwd konden worden.<sup>11</sup> In overleg met de eigenaren werd de kade waarschijnlijk rond 1619 aangelegd.<sup>12</sup> De kade bestond zeker in januari 1620, toen de eerste erven werden geveild.<sup>13</sup> Deze lagen aan de (huidige) Oostersekade, de Batavierstraat en Oudeschans 1. De maritieme functie van Uilenburg en Marken werd vanaf 1654 overgenomen door het nieuwe eiland Kattenburg meer naar het oosten. Aan het eind van de jaren '50 kwamen daar nog twee eilanden bij; Wittenburg en Oostenburg. De eerste reeks eilanden kreeg nu geleidelijk een woon- en opslagfunctie.

<sup>6</sup> De Fremery 1925, 91. Het gaat om resoluties van de vroedschap van 13 en 20 november 1595.

<sup>7</sup> De Fremery 1925, 91.

<sup>8</sup> De Fremery 1925, 36-37, 91. De Oudeschans werd kort na 1516 aangelegd als onderdeel van de verdediging van de Lastage. Fremery noemt als oorspronkelijke breedte 'circa 60 M[eter]', echter zonder bronvermelding. Op de zeer nauwkeurige kaart van Jacob van Deventer uit 1558-1561 is de Oudeschans niet veel breder getekend dan de stadsgracht, die toen 6 roeden (22 meter) wijd was.

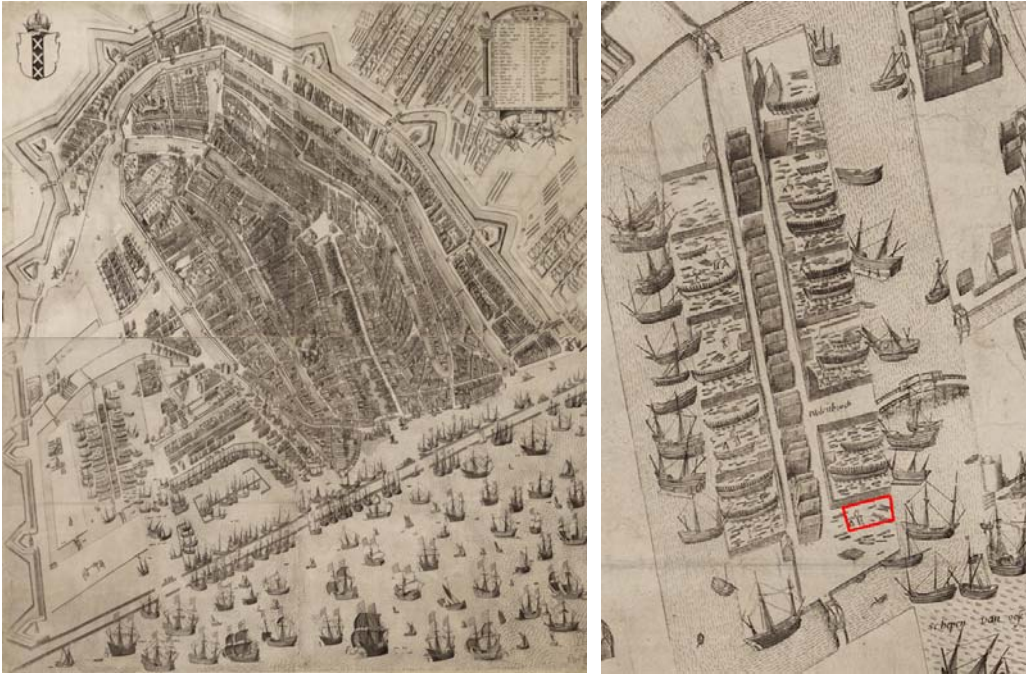
<sup>9</sup> De Fremery 1925, 90.

<sup>10</sup> SAA, toegang 5039, inv.nr. 550, f. 71r-77v. Met dank aan E. Schmitz, Stadsarchief Amsterdam, voor het archiefonderzoek naar de gebruiks- en ontwikkelingsgeschiedenis van het plangebied.

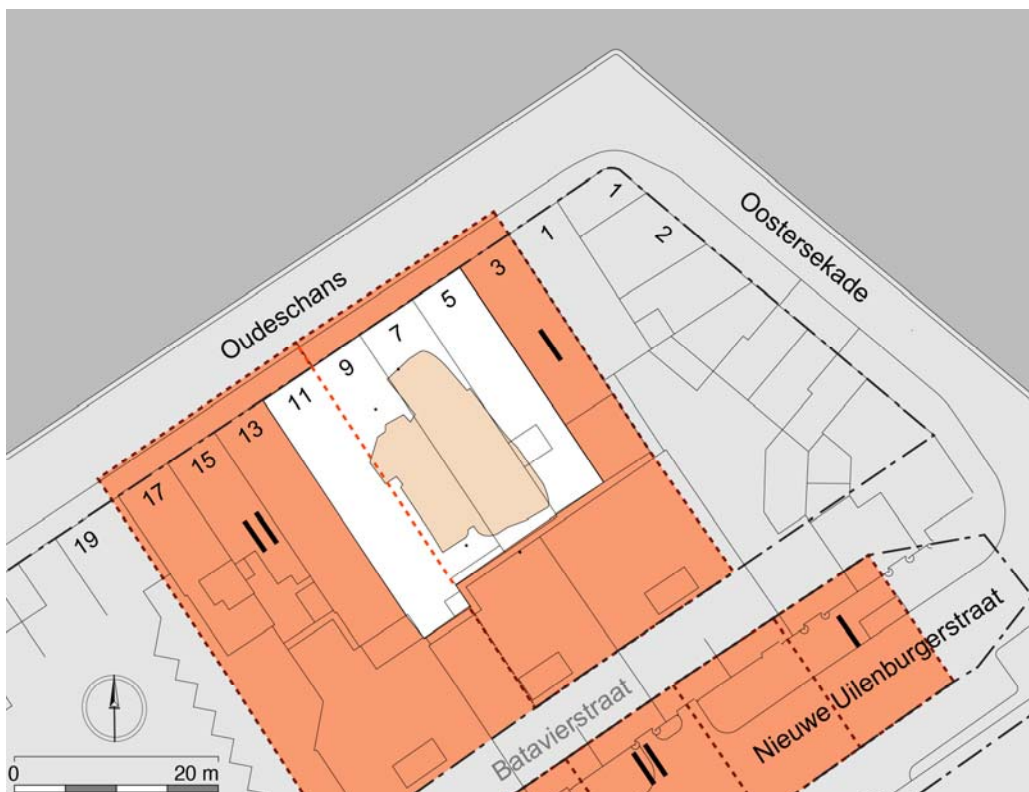
<sup>11</sup> SAA, toegang 5025, inv. nr. 11, f. 3r (Vroedschapsresolutie, 30-1-1617).

<sup>12</sup> Op 16-11-1619 krijgt Claes van Delft betaald voor het maken van 435 voet (123,1 m) stenen wal 'voor deser Steede gemaect voor stegen straeten en bruggen gelegen over Montelbaens burchwal' (SAA, toegang 5039, inv.nr. 112 (Rapiamus 1619), f. 204v.).

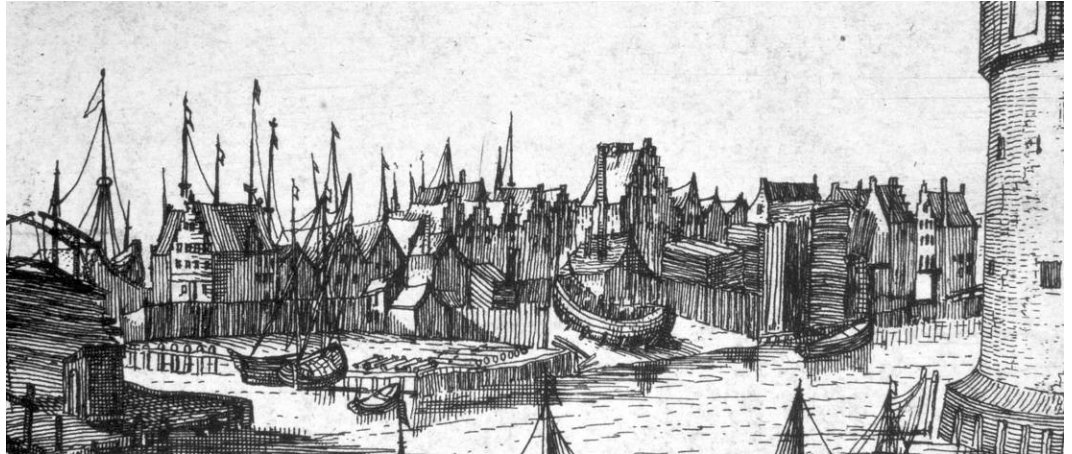
<sup>13</sup> SAA, toegang 5039, inv. nr. 552, f. 304r-309v (veiling van erven op de noordwesthoek van Uilenburg, 3-1-1620).



7 Amsterdam na de stadsuitbreiding van 1592-1596 (de Tweede Uitleg) op de in 1597 uitgegeven plattegrond van Pieter Bast (kaartnoorden rechtsonder). De kaart (links) toont het nog grotendeels onbebouwde nieuwe stedelijke areaal met links onder aan de IJ-zijde het eiland Rapenburg en daar boven (v.l.n.r.) Marken en Uilenburg. Het eiland Uilenburg (kaartuitsnede) was op dat moment al volop bebouwd met werkplaatsen en huizen. Het plangebied (rood omlijnd) ligt tegenover de Montelbaanstoren (Stadsarchief Amsterdam)



8 De plangebied met de verkaveling van 1593 geprojecteerd op de situatie van 2008. De grote kavels aan het water waren bestemd voor scheepsbouw, tussen de Batavierstraat en Uilenburgerstraat lagen de daarbij behorende woonerven. Kavel 1 werd in 1593 gekocht door Willem Saskersz. De 19de-eeuwse percelering Oudeschans 7 en 9 volgt de in 1620 ontstane verkaveling



9 De noordwestoever van het eiland Uilenburg met rechts de Montelbaanstoren op het *Profiel van Amsterdam* door Pieter van der Keere uit 1614-1618. Het plangebied (midden) bestond toen uit een scheepshelling. Op het achterterrein bevonden zich diverse bouwsels die toebehoorden aan deze werkplaatsen of aan de bebouwing langs de Batavierstraat. De trapegevels zijn van huizen aan de oostzijde van deze straat (Stadsarchief Amsterdam)



10 De noordwesthoek van het eiland Uilenburg op de stadsplattegrond van Balthasar Florisz van Berckenrode uit 1625 (kaartnoorden rechtsonder). Oudeschans 7 is op dat moment bebouwd met een huis en achterhuis. Vlak achter het huis is op perceel 9 een lage loods met lessenaarsdak te zien (Stadsarchief Amsterdam)

## Oudeschans 7-9

Het plangebied bestond uit twee werkkavels van 42,45 m x 22,64 m die in 1593 werden geveild (afb. 8). De rechter noordelijke kavel werd gekocht door scheepstimmerman Willem Saskersz, die er een werf vestigde. In 1620 werd deze kavel opgedeeld in vier huiskavels, de huidige percelen Oudeschans 3, 5, 7 en 9. Het resterende perceel van het plangebied, Oudeschans 11, viel in de andere kavel, waarvan geen koper bekend is. Uit archiefbronnen is te achterhalen dat Oudeschans 7 in 1620-1622 werd bebouwd. Deze eerste bebouwing is op de kaart van Balthasar Florisz van Berckenrode uit 1625 weergegeven als een huis met een binnenplaats en een losstaand gebouwtje op het achterterrein (afb. 10). Het buurperceel 9 was op dat moment nog leeg, maar moet, afgaande op historische bronnen, tussen 1623 en 1630 zijn bebouwd. In 1634 is op Oudeschans 7 een loods gebouwd, maar de historische bronnen geven geen uitsluitel over de vraag waar deze precies gelokaliseerd moet worden.<sup>14</sup> In 1676 werd melding gemaakt van een pakhuis op Oudeschans 9 dat in 1734 werd aangeduid als 'De steenstukken'.<sup>15</sup> In het Kohier van de Personeele Quotisatie uit 1742 komt Oudeschans 9 niet voor: het was immers een pakhuis dat niet werd bewoond. Op Oudeschans 7 woonde op dat moment Geurt van Beest, een timmerman die met een jaarinkomen van f 1.200,- gerekend kan worden tot de ambachtelijke middenklasse.<sup>16</sup> De geschatte huurwaarde van zijn huis bedroeg jaarlijks f 365,-. Van Beest had dit pand in eigendom in de periode 1731-1747. In 1733 werd hij in de verponding als eigenaar aangeslagen voor f 30,- en 10 stuivers.<sup>17</sup> In 1832 was Oudeschans 7 eigendom van Jan Vos, zoals blijkt uit de Oorspronkelijke Aanwijzende Tafel uit 1832 behorend bij het kadastrale minuutplan. Hij was schilder en woonde op de Oudeschans, maar mogelijk niet op nummer 7.<sup>18</sup> Oudeschans 9 was op dat moment een pakhuis in bezit van H.G. Schluiter, die zelf in de Vijzelstraat woonde.<sup>19</sup> In de eerste kwart van de 20ste eeuw was in het pand Oudeschans 9 een pottenbakkerij gevestigd.<sup>20</sup> De producten werden verkocht in de aardewerkhandel die tot de sloop in 1945 op Oudeschans 7 was gevestigd.<sup>21</sup> Aan de pottenbakkerij kwam in 1935 een einde: Oudeschans 9, dat toen te boek stond als pakhuis 'Scholtenburg', werd gesloopt en herbouwd tot woonhuis (afb. 11).

De archeologisch niet onderzochte percelen Oudeschans 5 en 11 kenden vanaf de 17de eeuw een intensieve gebruiksgeschiedenis, met meerdere fasen van (gedeeltelijke) sloop en nieuwbouw. Het in 2008 gesloopte pand Oudeschans 5 was het resultaat van nieuwbouw uit het derde kwart van de 19de eeuw. De benedenverdieping diende achtereenvolgens als drukkerij, pakhuis en bergplaats en de verdiepingen werden bewoond.<sup>22</sup> Oudeschans 11 werd rond 1730 geheel nieuw opgetrokken, waarbij deels gebruik gemaakt werd van oude bouwelementen.<sup>23</sup> Een tweede ingrijpende verbouwing vond plaats in 1921, toen Louis Granaat hier de Firma H.L. Granaat / Metaal en IJzerwarenhandel vestigde.<sup>24</sup> Hierbij is onder meer een nieuwe voorgevel tot stand gekomen.

<sup>14</sup> Kohier van de nieuwe getimmerten, SAA, toegang 5044, inv.nr. 246, f. 65r.; vgl. SAA, toegang 5044, inv.nr. 281, f. 100v: 'voltimmer 1634'.

<sup>15</sup> SAA, toegang 5062, inv.nr. 58, f. 195r. (overdracht op 28-8-1677 van een half pakhuis en erf aan Jan de la Fontaine, na verkoop bij executie op 25-1-1676). SAA, toegang 5044, inv.nr. 298 (Verpondingskohier 12<sup>de</sup> penning, 1734-1739), f. 392v., (wijk 15, verpondingsnr. 6023).

<sup>16</sup> Oldewelt 1945, 105 (wijk 15, verpondingsnr. 6024).

<sup>17</sup> SAA, toegang 5044 Thesaurieren extraordinaris inv.nr. 402-405, legger der verpondingen 1733.

<sup>18</sup> OAT Sectie H, perceel 688, geraadpleegd via watwaswaar.nl.

<sup>19</sup> OAT Sectie H, perceel 687, geraadpleegd via watwaswaar.nl

<sup>20</sup> SAA, woningkaarten Oudeschans 9, 1924-1954 en 1954-1988.

<sup>21</sup> SAA, woningkaarten Oudeschans 7, 1924-1954 en 1954-1988.

<sup>22</sup> SAA, woningkaarten 1924-1954.

<sup>23</sup> Vastgesteld bij dendrochronologisch onderzoek door BMA in 2008.

<sup>24</sup> Louis Granaat vestigde zich op Oudeschans 11 op 6-4-1921 (SAA, Gezinskaarten 1893-1939).

## 2.2 Vraagstellingen en methodiek

Vanwege de bodemverstorende bouwwerkzaamheden kon het archeologisch erfgoed in het plangebied niet *in situ* worden behouden. Een archeologische opgraving (AO) had tot doel om eventuele overblijfselen ter plekke te documenteren en te bergen. Voor de vindplaats bestond een hoge archeologische verwachting, gebaseerd op historisch-cartografisch onderzoek en informatie over nabij gelegen al bekende vindplaatsen. Informatie over de (steden)bouwkundige ontwikkeling van het eiland Uilenburg in de laat 16de en 17de eeuw kan hoofdzakelijk ontleend worden van de gebruikelijke historische bronnen zoals 17de- tot 19de-eeuwse stadsplattegronden. Archeologische documentatie was niet voorhanden, omdat tot op heden geen archeologische onderzoek was uitgevoerd op Uilenburg. Met opgravingen aan de Valkenburgerstraat (VAL, VAL1, VAL2) kwamen ter vergelijking wel nadere gegevens beschikbaar over scheepsbouwnijverheid en bewoning op het naastgelegen voormalige eiland Marken.



11 Oudeschans 1-15 in 1926. Oudeschans 7 (vijfde pand van links) is op dat moment in gebruik als winkel, het pakhuis rechts ervan (Oudeschans 9) draagt de naam Scholtenburg. Het rechterpand was sinds 1921 de vestiging van de ijzerwarenhandel van Louis Granaat (Stadsarchief Amsterdam)



12 Oudeschans 5-11 (4de-7de pand van links) vlak voor de sloop in 2008

De opgraving aan de Oudeschans bood de mogelijkheid om bouw- en grondsporen te documenteren waarmee de gebruiksfasen van dit specifieke stedelijk gebied gedetailleerder in zicht zou komen en het historische beeld van de inrichting en bebouwing kon worden verfijnd. Het onderzoek beoogde inzicht te geven in:

- De aard, omvang en datering van de aanwezige archeologische sporen,
- Het prestedelijke landschap en samenhangend hiermee het gebruik van de locatie als onderdeel van de buitenpolder,
- De bewonings- gebruiksgeschiedenis van de vindplaats met aandacht voor de materiële neerslag van ambachtelijke activiteiten vanwege (scheeps)timmerwerven en de opeenvolging van huishoudens in de 17de tot de 19de eeuw.



13 De werkput op Oudeschans 7 gezien vanaf het achterterrein naar Oudeschans en Montelbaanstoren

Het veldonderzoek had tot doel de twee middelste percelen (Oudeschans 7 en 9) compleet op te graven: hiertoe zijn twee werkputten aangelegd. In verband met de stabiliteit van de belendende panden golden er beperkingen voor grondverwijdering. In werkput 1 (Oudeschans 7) zijn twee vlakken en twee profielen gedocumenteerd en in werkput 2 (Oudeschans 9) drie vlakken en drie profielen. De vulling van een beerput in werkput 1 is integraal geborgen en gezeefd. Ten behoeve van de analyse van een ophogingslaag (S 23) in werkput 1 is als steekproef 12 m<sup>3</sup> vulling integraal geborgen. Uit verschillende bouwconstructies zijn houtmonsters genomen ten behoeve van dendrochronologie. De opgraving is uitgevoerd door het veldteam van de afdeling Archeologie van BMA en volgens de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 3.1. Sporen zijn gedocumenteerd middels digitale fotografie en tekeningen op schaal 1:20.

### 3 Sporen en structuren

Het archeologisch onderzoek heeft 53 sporen opgeleverd (afb. 15) die de gebruiksgeschiedenis van Oudeschans 7 en 9 in beeld brengen vanaf de periode dat het plangebied deel uitmaakte van de uitgestrekte buitenpolder tussen Sint Anthoniesdijk en IJ tot aan de stedelijke ontwikkeling van het eiland Uilenburg. Het gebruik van de locatie is onder te verdelen in vijf fasen die in het onderstaande per perceel worden besproken:

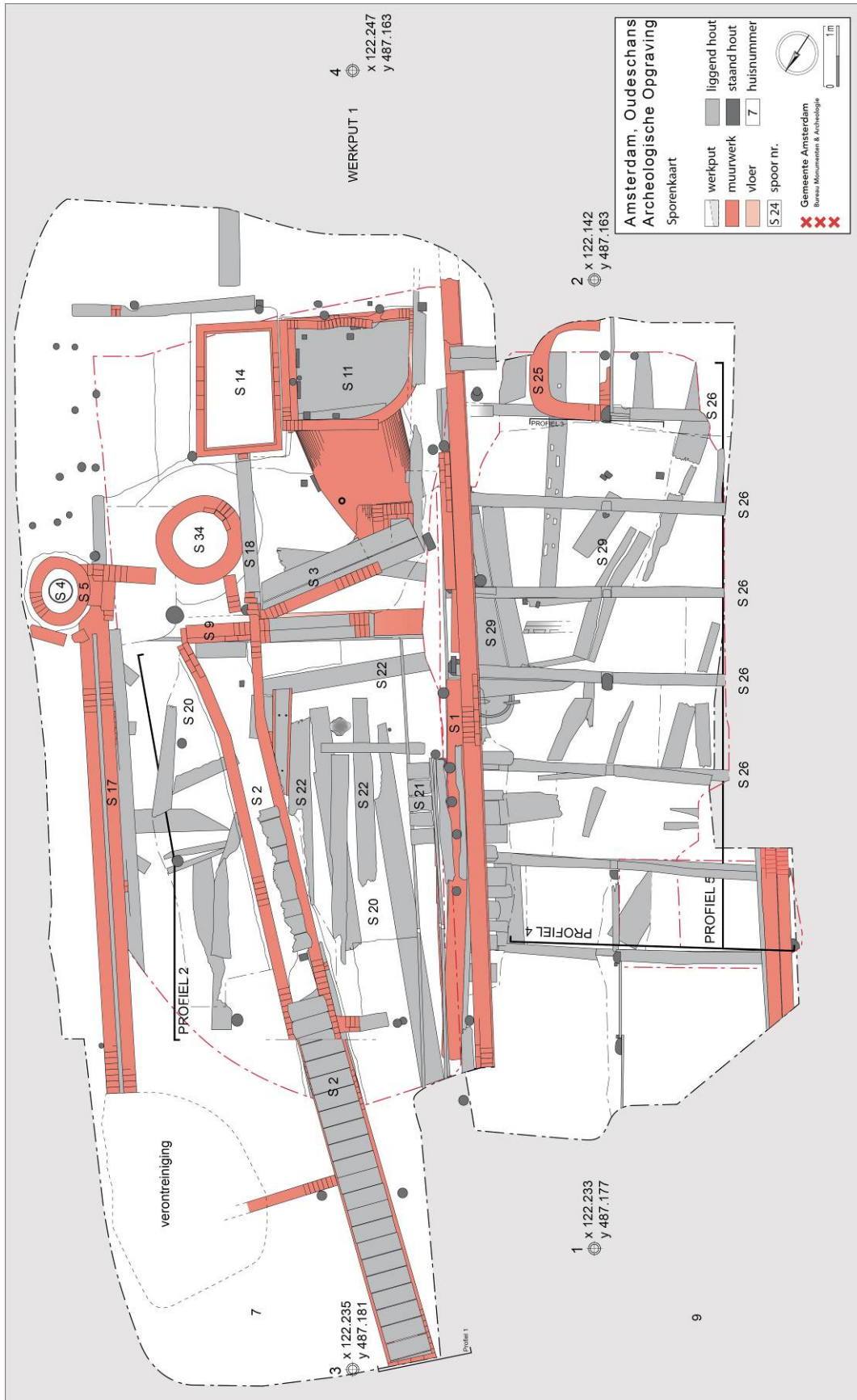
1. Ophogingen in de buitenpolder, 1525-1575
2. Ophogingen en aanleg van Uilenburg 1575-1593
3. Scheepstimmerwerven 1593-1620
4. Bebouwing 1620-1750
5. Bebouwing 1750-1900

#### 3.1 Fase 1: ophogingen 1525-1575

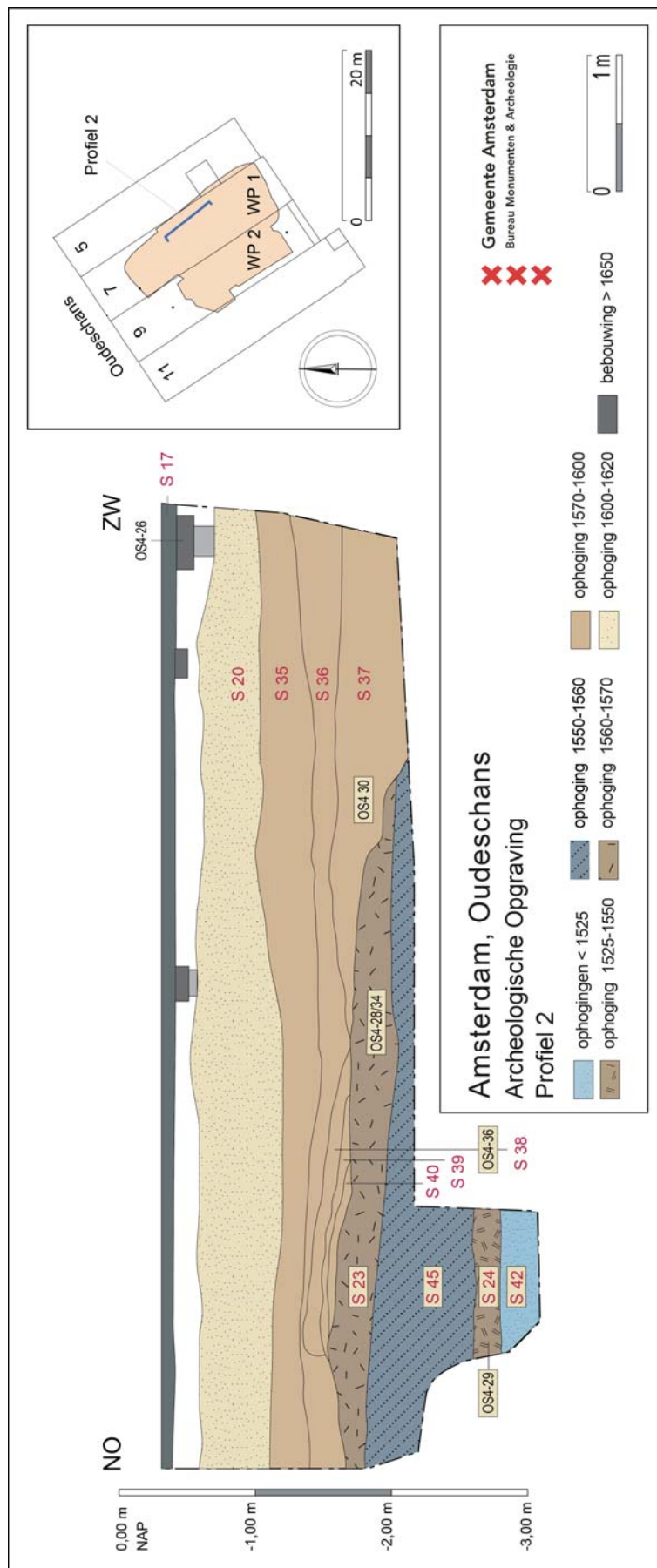
De top van het natuurlijke veenweidegebied aan de latere Oudeschans lag op 4 m ÷ NAP (S 44, afb. 20 profiel 4). Dit was reeds voor 1525 opgehoogd met achtereenvolgens een 0,4 m dik pakket van grijsbruine iets gevlekte klei (S 43) en een 0,20 m dikke laag van grijze en bruine gevlekte klei (S 42). Beide contexten waren vondstloos. In het tweede kwart van de 16de eeuw heeft op beide percelen een ophoging plaatsgevonden waarbij het maaiveld is komen te liggen op gemiddeld 2,60 m ÷ NAP (S 24 op perceel 7 en S 30 op perceel 9). Vooral de ophoging van perceel 9 bevatte een grote hoeveelheid stedelijk afval (OS4-46 en OS4-29, zie 4.2). De daaropvolgende ophoging bestond uit een 0,7 m dik pakket van grijze, iets gevlekte klei (S 45) waarbij het oppervlak op perceel 7 naar het achterterrein afliep van 1,80 tot 2,05 m ÷ NAP. Op perceel 9 lag op deze hoogte een pakket van grijs zand (profiel 4, afb. 23). Op perceel 7 heeft in de periode 1560-1570 een tweede ophoging met stadsafval (S 23, OS4-34) plaatsgevonden (afb. 14). Met dit pakket van bruine humeuze zandige klei werd het terrein gemiddeld 0,3 m opgehoogd. Het aldus ontstane maaiveld liep in zuidoostelijke richting af van 1,60 tot 1,80 m ÷ NAP.



14 Ophogingslaag S 23 (1560-1570) met vondstmateriaal *in situ* (OS4-34)



15 Sporenkaart



16 Oudeschans 7, profiel 2 (oostprofiel)

## 3.2 Fase 2: ophogingen en aanleg Uilenburg 1575-1593

### 3.2.1 Oudeschans 7

In het laatste kwart van de 16de eeuw is het maaiveld verder verhoogd met enkele kleipakketten tot 1 m ÷ NAP (S 35, S 36, S 37, profiel 2, afb. 16).

### 3.2.2 Oudeschans 9

De vondstrijke ophogingslaag uit 1560-1570 (S 23) die op perceel 7 prominent aanwezig was ontbrak op perceel 9. Waarschijnlijk is deze laag in het derde kwart van de 16de eeuw geheel verwijderd bij het graven van een geul loodrecht op de oever van de Oudeschans (afb. 20 profiel 4). Eind 16de eeuw is deze geul weer dichtgestort met een pakket grond die met een grote hoeveelheid stadsafval was vermengd (S 28, OS4-45). Deze laag liep af in zuidwestelijke richting van 2 m naar 2,40 m ÷ NAP. Daterende elementen in deze laag waren een munt uit 1574-1579 (OS4-45-2, afb. 41) en een fragment van Weser aardewerk. Daarmee wordt het moment van stort in het vierde kwart van de 16de eeuw geplaatst. Opvallenderwijs was het aardewerk dat in de grondstort was verwerkt juist een stuk ouder: dat dateerde grotendeels uit de jaren 1560 of eerder.



17 Oudeschans 9, fase 2, 3 en 4a, profiel 4. De midden-16de-eeuwse ophogingslaag S 30 (rechtsonder) wordt doorsneden door achtereenvolgens een zandlaag (S 46) en laag van venige klei (S 47). Deze depressie is opgevuld met een grondpakket met stadsafval (S 28). Uiteindelijk is het terrein geëgaliseerd met houtsnipperlaag S 20, waarna rond 1625 de houten constructie S 26 tot stand is gekomen

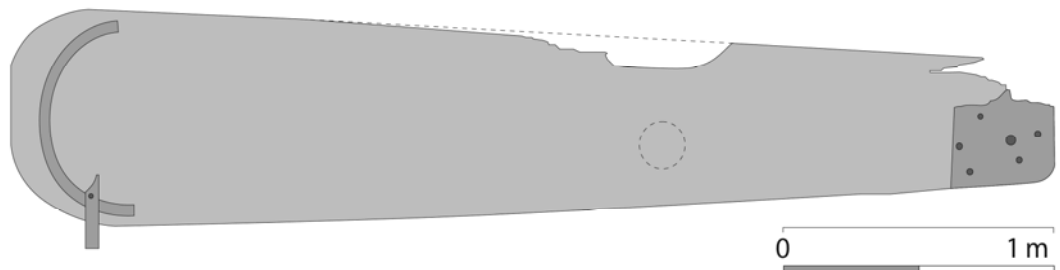
### 3.3 Fase 3: scheepstimmerwerven 1593-1620

#### 3.3.1 Oudeschans 7

Oudeschans 7 is in de eerste twee decennia na oplevering van Uilenburg opgehoogd met houtsnippers (S 20). In de opbouw van het pakket, waarvan de top op 0,70 m ÷ NAP lag, was geen nadere fasering zichtbaar. Het gaat om afval van houtbewerkingsactiviteiten in de directe omgeving dat geleidelijk is gestort. Dit afval zou kunnen duiden op een scheepswerf ter plaatse. Blijkbaar verzakte het maaiveld zodanig, dat ophogingen noodzakelijk waren. Van de werkvloer van de werf resteerde niets: dit wijst er op dat het oorspronkelijke loopniveau in fase 4 is afgegraven toen het terrein bouwrijp werd gemaakt. De verwijderde werkvloer zal, gezien de hoogte van het latere loopvlak (zie fase 4a) tussen 0,70 m en 0,30 m ÷ NAP hebben gelegen.

#### 3.3.2 Oudeschans 9

Op Oudeschans 9 lag hetzelfde ophogingspakket van houtsnippers (S 20) als op het belendende perceel. De aanwezigheid van spijkers en een breeuwbeitel (OS4-48-1, afb. 42) bevestigt het vermoeden dat het houtafval van een scheepswerf afkomstig was. De afval laag bevatte ook aardewerk uit het eerste kwart van de 17de eeuw (OS4-47). De top van de houtsnippers bestond uit een verharding met planken die zowel in de lengte als in de breedte van het perceel lagen (S 29) (afb. 21). Het ging voornamelijk om hergebruikt hout, waaronder een zwaard van een aan de tjalk verwant schip (afb. 18). De ophoging reikte tot 1,90 m ÷ NAP en lag dus een meter lager dan die op perceel Oudeschans 7 (afb. 17). Dit hoogteverschil kan worden verklaard door verzakking en inklinking van de ondergrond vanwege bebouwing van het perceel in de daaropvolgende gebruiksfase 4.



18 Compleet zwaard van een tjalkachtig schip uit de top (S 29) van de houtsnipperlaag S 20, Oudeschans 9, fase 3

### 3.4 Fase 4: Bebouwing 1620-1750

#### 3.4.1 Fase 4a: Oudeschans 7

Op de top van het houtsnipperpakket S 20 was in een zone tot 18 m uit de rooilijn een tijdelijk loopvlak aangelegd toen hier de eerste bebouwing werd gerealiseerd. Dit bouwniveau was afgedekt met een verharding van vijf planken die in de lengterichting van het perceel lagen met enkele planken in de breedte (afb. 19). Dendrochronologisch onderzoek van verschillende houten onderdelen leverde dateringen op die varieerden van na 1546 tot na 1623.<sup>25</sup> Aangezien het merendeel van het hout was hergebruikt en de planken willekeurig waren opeengestapeld zonder dat dateringen op elkaar aansloten, is

<sup>25</sup> OS4-13 t/m 19, 23 en 24; datering Deutsches Archäologisches Institut, Dr. K-U Heußner, 2008.

dit bouwniveau waarschijnlijk in het tweede kwart van de 17de eeuw tot stand gekomen. Op het achterterrein ontbrak een dergelijke verharding van planken in de houtsnippers.

Van de oudste bouwphase van Oudeschans 7 resteerde alleen het langshout en de funderingspalen van geheel gesloopt muurwerk van de zijgevel aan de zuidkant en een achtergevel of aanbouw op het achterterrein (S 10, S 15). Een nadere bouwfasering kon niet worden achterhaald vanwege de grondige sloop in de 20ste eeuw. Het funderingshout was direct op het oppervlak van houtsnipperlaag S 20 gelegd: dit is een aanwijzing dat het oorspronkelijke loopvlak van de ophoging toen is afgegraven.

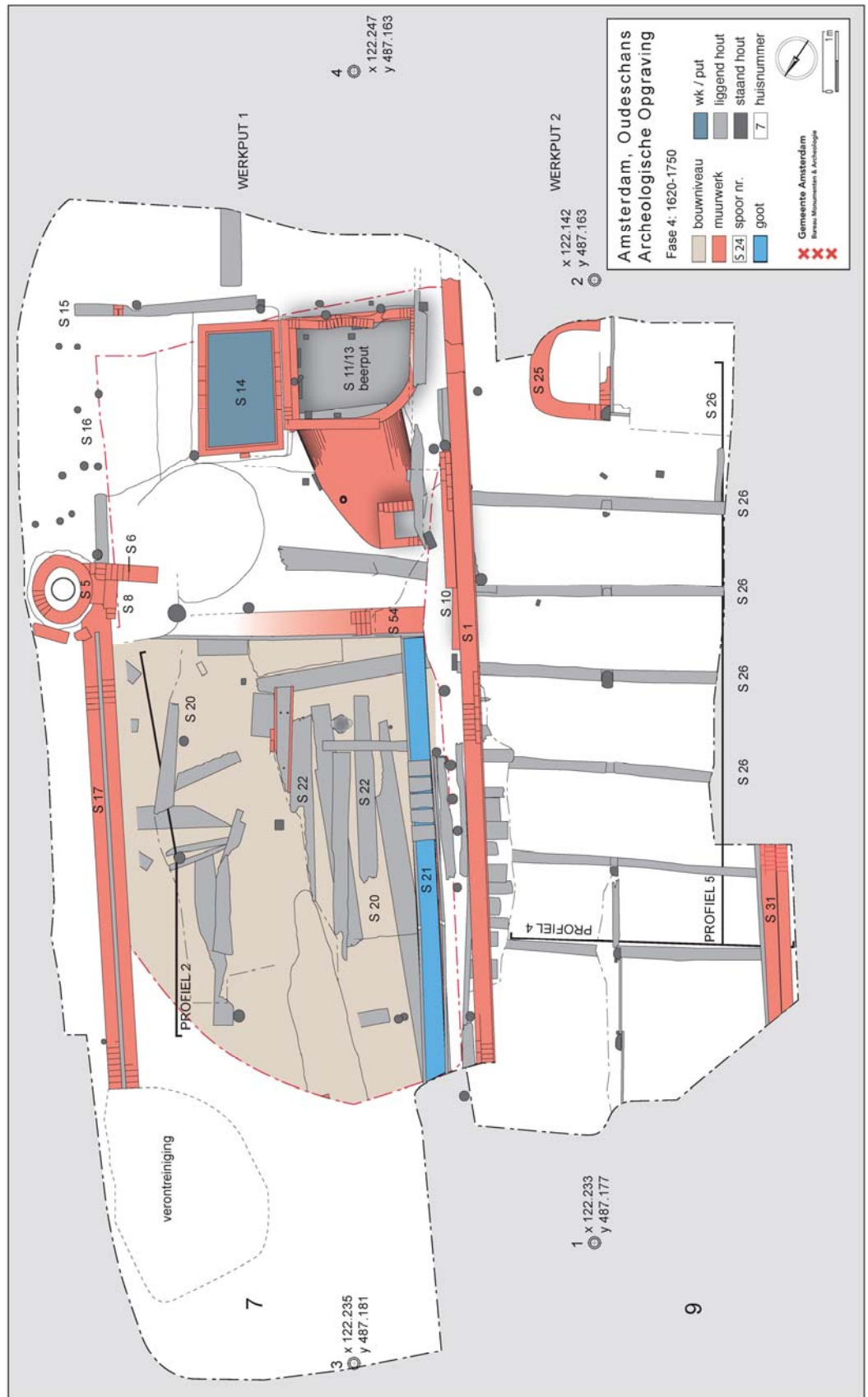
Op het achterterrein is omstreeks 1620 een beerput (S 11/13) aangelegd (afb. 20, 21, 44). Deze bestond uit een vierzijdige, aan één kant afgeronde bak van 1,85 x 2,30 m, met daarop aansluitend een taps toelopend gewelf (afb. 21). Op dit gewelf rustte een vierkante stortkoker van 0,75 x 0,70 m.<sup>26</sup> De beerput had een dubbele bodem, bestaande uit een houten vloer waarop de putwanden stonden met een tweede vloer van op maat gezaagde planken die aansloot op de binnenwand van de beerput.<sup>27</sup> De bak was gevuld met geheel vondstloze beer. De vulling onder het gewelf (S 51 OS4-33; S 50 OS4-35, zie 4.5) en in de stortkoker (S 53, OS4-10, 56) bevatte wel vondsten die wijzen op twee gebruiksfasen, respectievelijk van circa 1620 tot 1660 en van 1700 tot 1730. Op een gegeven moment was de put vol. De latrine is toen buiten gebruik gesteld door de stortkoker af te dekken met een op maat gezaagde plank. In een later stadium werd deels over de beerput een bakstenen goot (S 3) aangelegd waarvan één van de wanden en de bodem nog aanwezig waren (afb. 22). Hoewel de vloerniveaus van het gebouw Oudeschans 7 waren verdwenen als gevolg van latere bebouwing en sloop, was het 17de-eeuwse loopvlak aan de hand van de beerput op 0,34 m + NAP te reconstrueren. Dit was het niveau van de bovenkant van de stortkoker die gelijk lag met het maaiveld van de binnenplaats waarop het houten latrinehokje stond.



19 Oudeschans 7, bouwniveau S 22 bestaande uit losse planken op houtsnipperlaag S 20 (gezien richting achterterrein)

<sup>26</sup> Bovenkant stortkoker 0,34 m + NAP.

<sup>27</sup> De vloer van de beerput lag op 2,66 m + NAP



20 Fase 4



21 Beerput S 11/13, gezien naar het noordwesten met op de voorgrond de bak waarop het gewelf met de stortkoker uitkwam



22 Oudeschans 7: links de afgedekte stortkoker van beerput S 11/13, gezien richting Oudeschans, en latere goot S 3. Rechts goot S 21, die gelijktijdig met de beerput buiten gebruik gesteld is

Langs de zuidelijke zijgevel binnen het pand lag een 0,45 m brede houten goot (S 21) die over een afstand van 7,2 m was bewaard (afb. 20, 22). De goot begon halverwege het perceel en liep richting Oudeschans. De wanden bestonden uit rechtop geplaatste planken die met dwarsplankjes waren afgedekt. De datering van enkele gootonderdelen kwam overeen met die van planken uit de top van de houtsnipperlaag (S 22).<sup>28</sup> De goot was opgevuld met zand en een concentratie aardewerk, porselein en pijpen (OS4-8). Deze vondsten dateerden uit 1700-1730, dezelfde periode waarin de beerput voor het laatst werd gebruikt (zie 4.7). Er waren scherven uit de goot en de stortkoker van de beerput die aan elkaar pasten: dit wijst erop dat beide structuren tegelijkertijd rond 1730 buiten gebruik werden gesteld.

<sup>28</sup> OS4-20: na 1621; OS4-21, na 1609; datering Deutsches Archäologisches Institut, Dr. K-U Heußner, 2008.

### 3.4.2 Fase 4b: Oudeschans 7

Eind 17de of begin 18de eeuw is een gemeenschappelijke zijgevel aangelegd tussen Oudeschans 7 en 5 (S 17). Deze bestond uit een tweeënhalfsteeus muur gefundeerd op een langshout met schuifhout op kespen en palen.<sup>29</sup> Ter hoogte van het achterterrein bevond zich een doorgang in deze gevel die in een later stadium is dichtgezet met muur S 8. De achtergevel van Oudeschans 7 was een tweesteensmuur (S 54) die grensde aan de binnenplaats waarop de beerput lag. In de eerste helft van de 18de eeuw is direct tegen de beerput (S11/13) op het achterterrein een waterkelder aangelegd (S 14), bestaande uit een rechthoekige bak (2,15 x 1,35 m) van halfsteens metselwerk. De binnenzijde was bekleed met plavuizen. Afgezien van de westelijke zijde was de bak aan drie kanten met een kleimantel omgeven (S 41). In de 19de eeuw is de waterkelder in onbruik geraakt en vervolgens volgestort met puin.

### 3.4.3 Fase 4a: Oudeschans 9

Op Oudeschans 9 is in het begin van de 17de eeuw een houten gebouw (S 26) neergezet op de houtsnippers (S 20) en de planken afdeklaag (S 29)(afb. 24, 25). Het bouwwerk was 5,60 m breed en minimaal 11 m lang: de uiteinden vielen buiten de werkput. De fundering bestond uit minimaal acht, aan de westkant gekantrechte en 5,35 m lange dwarsleggers op gemiddeld 1.40 m afstand van elkaar. De leggers steunden aan de uiteinden op een 1,58 m lange aangepunte paal (circa 20 x 25 cm, aan de buitenzijde afgerond). Elk uiteinde was ingelaten in een inkeping halverwege de paal (afb. 23). Een dergelijke roosterachtige fundering van dwarsbalken op korte palen week af van de gebruikelijke 17de-eeuwse bouwwijze van een fundering op stuit, waarbij een langshout op lange funderingspalen lag die tot de eerste zandlaag op gemiddeld 12 m ÷ NAP reikten. De fundering met dwarsbalken en korte palen was daarom waarschijnlijk niet voor een stenen woonhuis, maar voor een lichtere constructie bedoeld, zoals een houten loods of werkplaats.



23 Funderingspaal van loods S 26

De loods werd in de lengterichting in twee gelijke helften opgedeeld door een middenwand van staanders met planken ertussen. Het opgaande houtwerk was plaatselijk tot 0,75 m ÷ NAP bewaard. De vloer rustte op houten blokken op de leggeruiteinden en bestond uit in de breedte van het pand gelegde planken waarvan aan de noordkant een deel bewaard was (S 56). De ruimte tussen de dwarsbalken en de vloer was opgevuld met een 0,30 m dik pakket van lichtgrijs zand met schelpen (S 33).<sup>30</sup> Het loopvlak lag op 1,10 m ÷ NAP, dezelfde hoogte als de onderkant van de planken van de binnenwand. De leggers lagen op gemiddeld 1,80 m ÷ NAP. Beide niveaus waren

<sup>29</sup> De datering van de muur is gebaseerd op de toepassing van schuifhout, dat met name in de 18de eeuw is toegepast. Houtmonsters van twee kespen bleken niet dendrochronologisch dateerbaar. De onderkant van het langshout lag op 0,30 m ÷ NAP.

<sup>30</sup> Top op gemiddeld 1,30 m ÷ NAP.



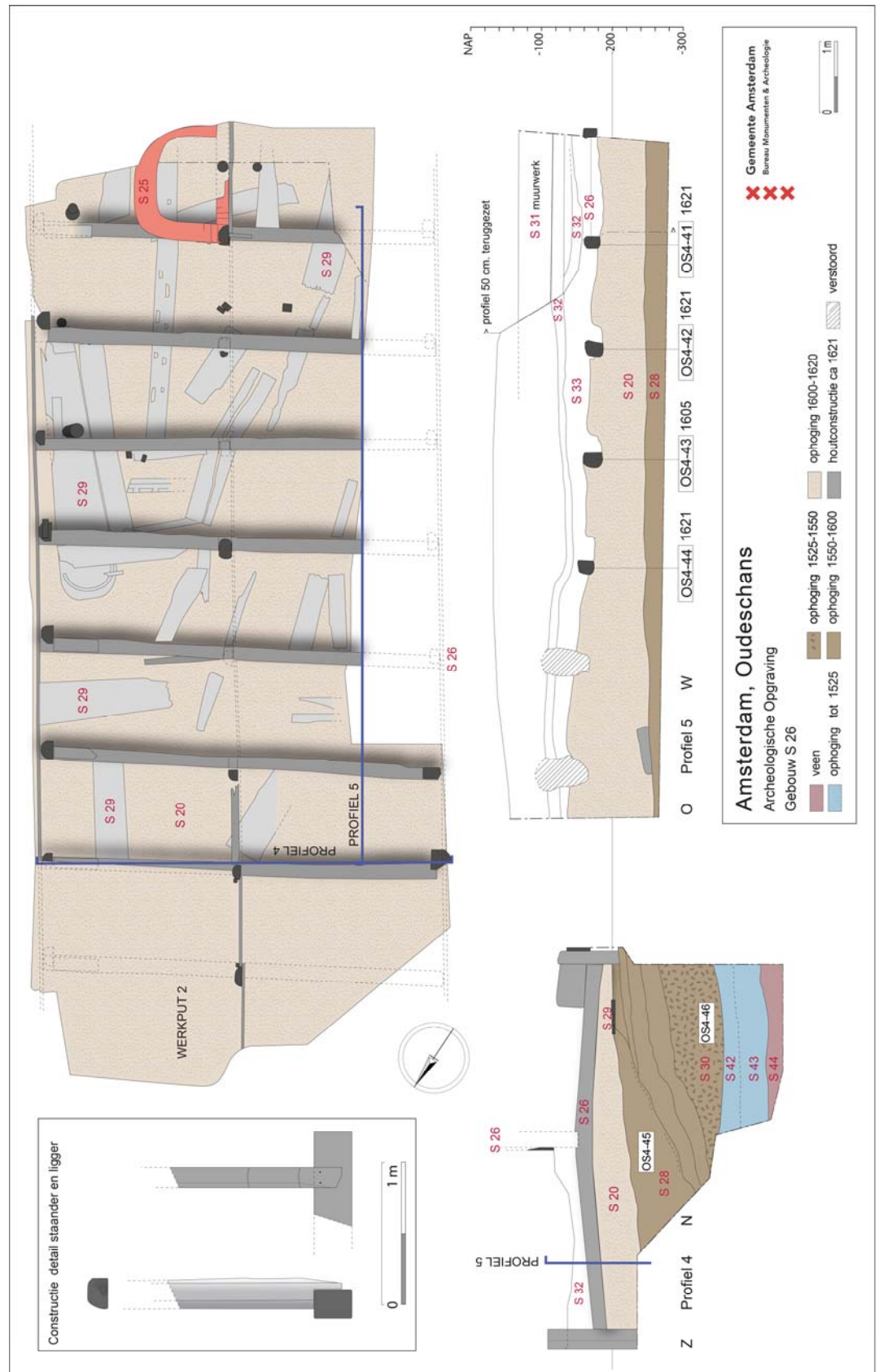
24 Oudeschans 9, boven: de fundering van de loods S 26 gezien richting Oudeschans (l) en achterterrein (r) met goed zichtbaar de middenwand en de afgezaagde plankenvloer onder het halfronde langshout van het latere pakhuis; onder: een panoramisch overzicht richting zuidwesten

waarschijnlijk niet aan het oorspronkelijke 17de-eeuwse loopvlak gerelateerd, maar het gevolg van latere verzakkingen (fase 4b). Ook het feit dat de leggers waren doorgebogen (profiel 4, afb. 25, 26) wijst hierop.

Uit dendrochronologische monsters van vier balken bleek dat het hout afkomstig was uit West Zweden.<sup>31</sup> Drie monsters met spinthout hadden een veldatum van 1621, de vierde dateerde van na 1605.<sup>32</sup> Er vanuit gaande dat enkele jaren waren verstreken tussen de veldatum in West Zweden en het moment van verwerking in Amsterdam, kan worden aangenomen dat de loods rond 1625 aan de Oudeschans moet zijn opgericht.

<sup>31</sup> OS4-41 t/m 44.

<sup>32</sup> Datering Deutsches Archäologisches Institut, Dr. K-U Heußner, 2008.



25 Oudeschans 9, loads S 26, plattegrond en profielen 4 (westprofiel) en 5 (noordprofiel)



26 Detail van de loodsfundering S 26 gezien naar de Oudeschans. Goed zichtbaar is dat de leggers zijn kromgetrokken, waarschijnlijk vanwege verzakking: langs de wanden rustten ze op een verharding van sloophout (S 29), waaronder het zwaard van een schip (rechts, afb. 18)

#### 3.4.4 Fase 4b: Oudeschans 9

De loods op Oudeschans 9 is mogelijk al in de 17de eeuw of kort daarna vervangen door bakstenen nieuwbouw. Hierbij is gebruik gemaakt van de oude balkenfundering (afb. 27). De wanden aan de uiteinden van de leggers dienden als basis van een langshout dat bestond uit de halve stam van een in de lengte in tweeën gekliefde naaldboom. Het uit Zweden afkomstige hout was hergebruikt, zoals uit de kapdatum van 1560 kon worden opgemaakt.<sup>33</sup> Aan de noordkant was de loodsvloer over 8 m intact gelaten ter versteviging van het langshout. De vloerdelen waren op gemiddeld 0,6 m uit het langshout afgezaagd. De muren (S 1, S 31) op het langshout waren anderhalfsteens en opgetrokken in gele baksteen van 18 x 3 x 3,5 cm. De zijgevel tegen Oudeschans 7 (S 1) was aan de binnenkant bekleed met rode plavuizen. Dit muurwerk was tot 0,32 m ÷ NAP intact. Tegen de zuidmuur is in een later stadium een nieuwe zijgevel van Oudeschans 11 gebouwd (S 55). Deze eensteensmuur rustte deels op het langshout van Oudeschans 9. Op het achterterrein is tegen de tussenwand een rechthoekige bakstenen put met afgeronde hoeken aangelegd (S 25).<sup>34</sup> Het muurwerk was bewaard tot 0,65 m ÷ NAP. De zuidelijke muur was deels gesloopt en de bodem lag op 1,17 m ÷ NAP. Vanwege de vondstloze vulling van donkerbruin kleiig zand lag gebruik als beerput niet voor de hand. Het bakstenen gebouw diende gezien de afwezigheid van beer- en waterputten waarschijnlijk eerder als pakhuis en dan als woonhuis. Uitgaande van het niveau van het langshout (1,10 m ÷ NAP) en het feit dat de vloer hier oorspronkelijk minimaal 0,40 m boven lag, zou er van een relatief laag vloerniveau, circa 0,70 m ÷ NAP, sprake zijn. Het is aannemelijk te veronderstellen dat het vloerniveau van Oudeschans 9 aanvankelijk gelijk lag met het loopvlak (0,30 m ÷ NAP) van het belendende pand Oudeschans 7. Het niveauverschil is waarschijnlijk opgetreden door verzakking na de 17de eeuw vanwege het feit dat het bakstenen gebouw op de relatief lichte balkenfundering van de loods was gezet. Door het hogere gewicht en de belasting van het gebouw liep de verzakking (in fase 5) op tot circa 40 cm.

<sup>33</sup> OS4-50, datering Deutsches Archäologisches Institut, Dr. K-U Heußner, 2008.

<sup>34</sup> Gele baksteen, 19 x 9 x 4 cm (OS4-37).



27 Muurwerk S 31 van het bakstenen pakhuis met een langshout van een gekliefde boomstam rustend op de funderingspalen van loods S 26

### 3.5 Fase 5: bebouwing 1750-1900

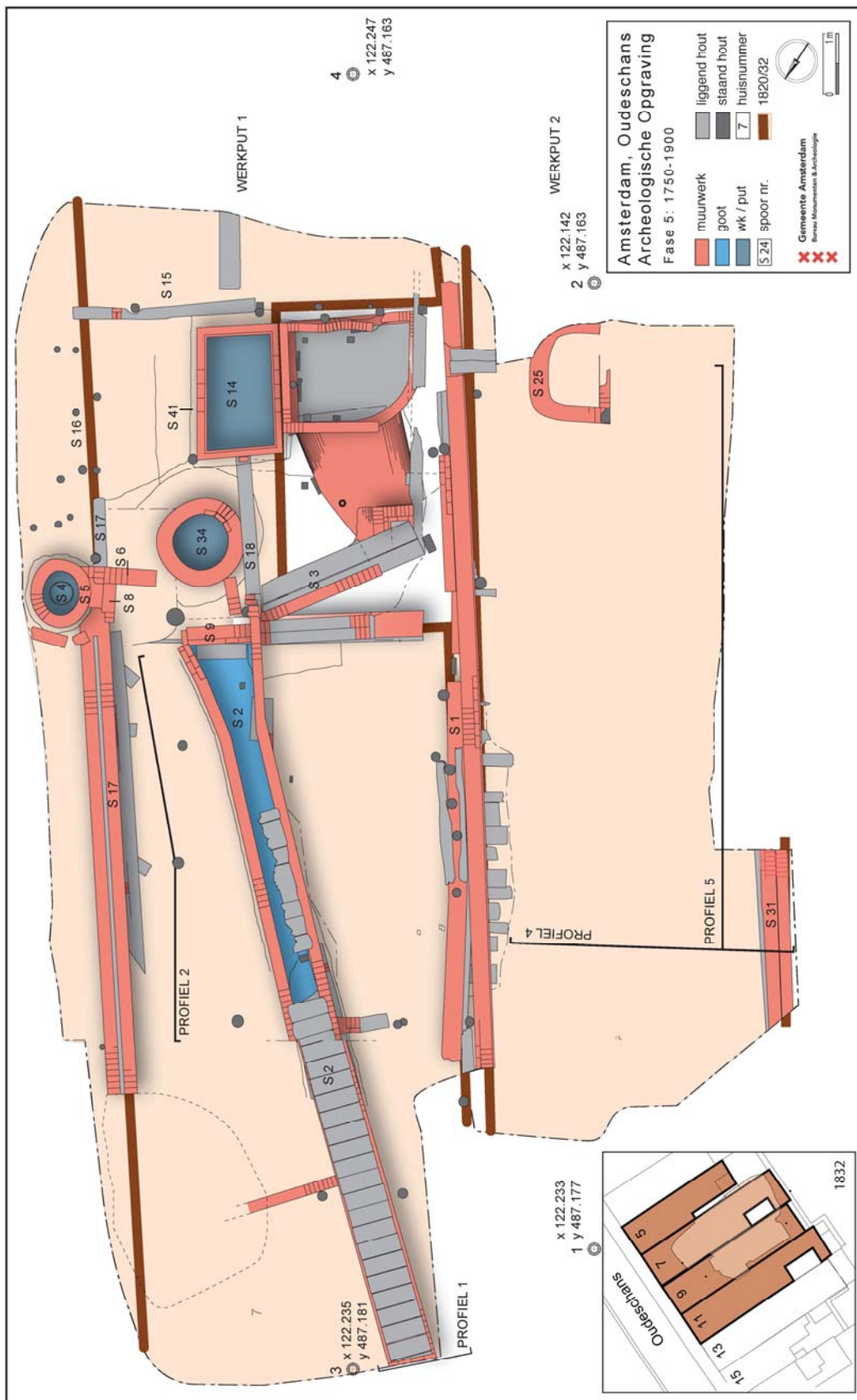
#### 3.5.1 Oudeschans 7

In de 19de eeuw heeft op Oudeschans 7 een ingrijpende verbouwing plaatsgevonden. Er is toen dwars door het pand een minimaal 12 m lang bakstenen riool (S 2) aangelegd dat afwaterde naar de Oudeschans. De 0,40 m brede en 0,60 m diepe goot bestond uit eensteensmuren waarvan de onderste dertien lagen metselwerk in gele baksteen waren uitgevoerd en de bovenste vijf lagen in rode. De houten bodem lag op 0,91 m ÷ NAP en in plaats van een bakstenen overkluizing was de goot afgedekt met dwars gelegde planken (0,70 x 0,30 m). De vulling bevatte vondsten uit het laatste kwart van de 19de eeuw (OS4-1, zie 4.8). Het zuidoost-uiteinde liep uit tot een binnenbreedte van 1 m en eindigde tegen muur S 9. Waarschijnlijk is de achtergevel bij de bouw van het riool gedeeltelijk gesloopt. Er is toen een nieuwe muur met langshout op de gootbodem gezet (S 9). Tot deze fase behoorde ook een eensteensmuur tussen deze achtergevel en de waterkelder (S 18).

Met de goot werd mogelijk ook gelijk een waterput (S 34) op het achterterrein aangelegd. De put was 1,45 m breed en had een anderhalfsteens bakstenen mantel die tot 3,73 m ÷ NAP reikte. De insteek van de waterput doorsneed die van waterkelder S 14. De vulling was vondstloos. Tussen beide structuren lag de dwarsmuur S 9 die op de houten bodem van goot S 2 stond. Door grondige sloop van de bebouwing was van een aantal structuren de onderlinge samenhang verloren gegaan. Wel kon uit profiel 1 worden afgeleid dat het vloerniveau van het 19de-eeuwse pand zich op 0 m NAP bevond. Tussen deze vloer en de bakstenen goot S 2 lag een 0,4 m dik pakket van grijsbruin zand en puin. Na het in onbruik raken van de vloer is deze opgehoogd met puin dat met afval van een pottenbakker (OS4-4) was vermengd (zie 4.8).

#### 3.5.2 Oudeschans 9

Op Oudeschans 9 waren geen sporen aanwezig die duiden op de aanleg van enige nieuwe bebouwing. Het 17de-eeuwse pakhuis bleef waarschijnlijk ongewijzigd in gebruik tot de sloop ervan in 1935 (afb. 11). Deze lange gebruikperiode heeft zonder twijfel bijgedragen aan de hierboven geconstateerde bodemverzakking (fase 4b).



28 Fase 5

## 4 Vondsten

### 4.1 Methodiek

De opgraving leverde vondsten op uit verschillende ruimtelijke contexten, waaronder de ophogingslagen, de goot, het riool en de beerput. Er zijn meerdere verwerkingsmethoden gevolgd, afhankelijk van de aard en ruimtelijke herkomst van de vondsten.

Voor de beschrijving van keramiek vondsten is het 'Classificatiesysteem voor Laat- en Post Middeleeuws Aardewerk en Glas' gehanteerd, beter bekend als het 'Deventer systeem'.<sup>35</sup> Archeologisch complete objecten zijn opgenomen in een 'Deventer Systeem' catalogus (Bijlage 3).

De telling naar het Minimum Aantal Exemplaren (MAE) is toegepast voor het kwantificeren van het vondstcomplex uit de beerput (S11/13). Deze methode is vooral effectief voor archeologisch complete keramiek vondsten. Het gaat daarbij om een schatting van het aantal individuele voorwerpen binnen een serie scherven aan de hand van bodems, randen en andere onderscheidende elementen. De mate van behoud van de scherven of de reconstrueerbaarheid van de oorspronkelijke objecten bepalen de betrouwbaarheid van MAE. Dit betekent dat deze aanpak bij grote vondstcomplexen met sterk gefragmenteerd materiaal vaak tot een grote foutmarge leidt. Voor kleine scherven die veel op elkaar lijken zijn onderscheidende MAE-criteria moeilijk eensluidend en objectief te formuleren en te reproduceren. Het gevolg is dat MAE dan kan resulteren in een oververtegenwoordiging van bepaalde stukken, die gering in aantal, maar wel opvallend en eenvoudig herkenbaar zijn.<sup>36</sup>

In geval van de ophogingslagen, die juist sterk gefragmenteerde vondsten bevatten, is in plaats van MAE een statistisch betrouwbaardere werkwijze aangehouden: de in Engeland ontwikkelde Estimated Vessel Equivalent (EVE).<sup>37</sup> Uitgangspunt van de EVE methode is dat iedere scherf een meetbare fractie vertegenwoordigt van het complete voorwerp waarvan het deel uitmaakte. Met EVE wordt aangegeven hoeveel procent van het oorspronkelijke voorwerp bewaard is gebleven. Om praktische redenen wordt alleen met scherven van randen of bodems gewerkt, omdat daarvan precies het desbetreffende percentage kan worden gemeten; is de rand van een pot voor de helft bewaard, vertegenwoordigt die 50% van de pot. Voor een wandscherf is dat percentage vrijwel onmogelijk te bepalen. Het totaal van de percentages van alle rand- of bodemscherven geeft een schatting van het totale aantal voorwerpen en hoeveel daarvan is bewaard binnen een vondstcomplex.<sup>38</sup> Het grote voordeel van de EVE methode is dat

<sup>35</sup> Deze typologie, die de periode 1250-1900 omvat, is voor het eerst toegepast in de publicatie van een Deventer vondstcomplex in 1989. Bij deze methode is aardewerk geclassificeerd naar baksel (materiaal soort), specifiek model en vorm (Clevis, Kottman 1989).

<sup>36</sup> Bente, z.j., 42.

<sup>37</sup> Orton, Tyers en Vince 1993, 166-181. De eerste toepassing van de EVE methode bij Nederlandse vondstcomplexen was in het kader van de doctoraalscriptie Middeleeuwse archeologie aan de Universiteit van Amsterdam door Diederik Bente in de jaren negentig. De eerste (post-)middeleeuwse complexen die daarna met EVE zijn geïnventariseerd waren die van archeologisch onderzoek in Vleuten-de Meern en Oldenzaal (Ostkamp 1998 en 1999). In de afgelopen jaren is er een bredere navolging gekomen.

<sup>38</sup> Om vast te stellen welk percentage van een rand bewaard is gebleven, wordt een 'rim chart' gebruikt, een blad met concentrische cirkels waarop van een randscherf achtereenvolgens de oorspronkelijke diameter en het bewaard gebleven percentage kunnen worden afgelezen. De EVE wordt geregistreerd op een schaal van 0 tot 1 (0-100% aanwezig), waarbij wordt afgerond op 5%. Aan het totaal van de gemeten percentages is geen schaal

grote vondstcomplexen met veel incompleet materiaal, zoals ophogingslaag S 23 (OS4-34), gestandaardiseerd geïnventariseerd en onderling vergeleken kunnen worden. EVE heeft als tekortkoming dat het beeld vertekend wordt wanneer bakselgroepen met een laag aantal scherven zijn vertegenwoordigd. MAE en EVE blijken tot overeenkomstige resultaten van de bakselverhoudingen te leiden in gevallen waarbij de MAE bepaling een lage foutmarge heeft, zoals bij beerputten met veel compleet materiaal.<sup>39</sup>

In aanvulling op het kwantificeren van voorwerpen zijn ook de bakselverhoudingen binnen de vondstcomplexen gedocumenteerd. Dit onderscheid is zowel met de EVE en MAE methodes vastgesteld aan de hand van het totaal aantal scherven in combinatie met het gewicht. Daarvoor zijn alle scherven gewogen.<sup>40</sup> Het gewicht geeft tevens een indicatie van de staat van behoud van het aardewerk.

Ten slotte is bij de vondstverwerking van de ophogingslagen aandacht besteed aan de mate van fragmentatie cq compleetheid van de oorspronkelijke voorwerpen. Dit hield verband met de essentiële vraag in hoeverre het primaire afvaldumps betroffen, waar bewoners lokaal hun eigen vuil stortten, of dat het om materiaal ging dat was aangevoerd van elders. In het eerste geval zou een grotere compleetheid te verwachten zijn dan bij de secundaire deposities. De compleetheid van objecten is percentueel vastgesteld door de som van de EVE te delen door het aantal randfragmenten.<sup>41</sup>

## 4.2 Ophogingslaag S 30 (1525-1550)

De vondsten van ophogingslaag S 30 (OS4-46) zijn verzameld uit profiel 4 en uit het vlak. Het gaat om een beperkte hoeveelheid scherven (54) van hoofdzakelijk roodbakkerd aardewerk en enkele scherven witbakkend aardewerk en steengoed (afb. 29), uit de periode 1525-1550. De scherven vertegenwoordigden circa 16 % van de oorspronkelijke voorwerpen.<sup>42</sup> Dit EVE percentage duidt op secundaire stort, mogelijk stadsafval dat was aangevoerd om het terrein op te hogen. Desondanks was het materiaal niet langdurig aan verwerking onderhevig, zoals blijkt uit de goede conservering ervan.<sup>43</sup> Vanwege het relatief geringe aantal scherven weken de bakselgroepverhoudingen van de EVE, MAE en gewicht/aantal analyse erg van elkaar af en was onderlinge vergelijking niet mogelijk.

Het roodbakkerd aardewerk bestaat vooral uit scherven van borden, zware grappen en grote bakpannen. De borden zijn in te delen in twee typen; een model op lobvoeten met uitgebogen vlag en een van buiten aangedrukte rand (r-bor-1) en een model op lobvoeten met holle spiegel, platte vlag en een van buiten aangedrukte rand (r-bor-6). Een meeste grappen behoren tot een type dat rond 1525 zijn intrede deed met een scherpe buikknik, een ribbel op de schouder en een kraagrand vinderafdrukken eronder (r-gra-34). De bakpannen hebben een aan de buitenzijde licht afgeplatte omgeslagen rand (r-bak-2).

---

verbonden. Dit aantal, bijvoorbeeld 3,23 gebaseerd op 20 randscherven, wijst op minimum aantal van 3 objecten (300 %) en een maximum van 20, de als fracties van verschillende individuen beschouwde randen.

<sup>39</sup> Van Oosten en Ostkamp 2009, 42-44. Ook de EVE methode kan soms een vertekend beeld geven, maar dit is in tegenstelling tot de MAE methode niet te wijten aan de werkwijze, want deze is reproduceerbaar. In geval van EVE is de afwijking te wijten aan de eigenschappen van het archeologisch materiaal zelf en/of de specifieke vondstomstandigheden. Niet alle object- en bakselsoorten hebben bijvoorbeeld een soortgelijke breekbaarheid. Hierdoor zijn bijvoorbeeld steengoed mineraalwaterkruiken vanwege hun harde baksel en smalle hals vaak completer bewaard dan wijmondige grappen van het zachter gebakken roodbakkerd aardewerk.

<sup>40</sup> In Amsterdam is de weegmethode voor het eerste toegepast voor de analyse van 17de- en 18de-eeuwse vondstcomplexen van het Waterlooplein, zie Thijssen 1985, 113-119.

<sup>41</sup> Orton, Tyers & Vince 1993, 180-181.

<sup>42</sup> Gebaseerd op de totale EVE van 3,23 en het totaal aantal van 20 randscherven.

<sup>43</sup> Gebaseerd op het gemiddeld gewicht van 36,39 gram per scherf. Op basis van stadskernonderzoek in tal van Nederlandse steden door ondermeer het ADC (zie o.a. Jaspers en Ostkamp 2006, 22) kan dit als een goede conservering worden beschouwd.

Het witbakkend aardewerk bestaat uit bakpannen, borden en grappen van niet nader te duiden typen. Steengoedfragmenten zijn er van Keulse baardmankruiken met eiken- en rozenloof en enkele fragmenten van kannen uit Raeren. Typische steengoed ornamenten uit de tweede helft van de 16de eeuw, zoals ornamentele- of tekstbanden in combinatie met acanthusbladeren ontbreken, wat 1550 als sluitingsdatum van de stort aannemelijk maakt.

OS4-46 baksel	N	% N	EVE	% EVE	gewicht (g)	% gewicht
roodbakkend	40	74	1,78	55	1574	80
steengoed	10	19	1,3	40	282	14
witbakkend	4	7	0,15	5	109	6
TOTAAL	54	100	3,23	100	1965	100

29 Ophogingslaag S 30: verhoudingen tussen de bakselgroepen naar EVE (gebaseerd op 20 randscherven), gewicht en MAE

### 4.3 Ophogingslaag S 23 (1560-1570)

Uit ophogingslaag S 23 op perceel 7 zijn op twee locaties overblijfselen van afval geborgen dat in 1560-1570 is gestort. De vondsten uit profiel 2 zijn geadmistreerd als OS4-28 en het materiaal, dat als een steekproef integraal uit 12 m<sup>3</sup> van het vlak is verzameld, als OS4-34. Vanwege de verschillen in vondstberging en de daarmee samenhangende afwijkingen in statistische informatiewaarde worden de bakselverhoudingen per vondstnummer gescheiden besproken. Het vormenspectrum komt voor beide vondstnummers overeen en komt aan bod bij de beschrijving van het keramiek uit OS4-34.

De profielvondsten (OS4-28) bestaan uit 224 scherven van hoofdzakelijk roodbakkend aardewerk, gevolgd door witbakkend aardewerk, steengoed, majolica en grijsbakkend aardewerk (afb. 30). Met een EVE percentage van 12,3% van de oorspronkelijke voorwerpen, behoren de scherven tot een secundaire stort met aardewerk dat van verschillende locaties is aangevoerd. Het afval is daar waarschijnlijk in een keer gedumpt, aangezien de scherven weinig vertering vertonen.<sup>44</sup> De EVE methode laat bakselgroepen met slechts één wandscherf (grijsbakkend aardewerk en majolica) buiten beschouwing.

OS4-28 baksel	N	% N	EVE	% EVE	gewicht (g)	% gewicht
grijsbakkend	1	0,4			3	0,03
majolica	1	0,4			5	0,05
roodbakkend	209	85,7	8,1	93,6	8950	89,28
steengoed	15	6,1	0,25	2,9	655	6,53
witbakkend	18	7,4	0,3	3,5	412	4,11
TOTAAL	244	100	8,65	100	10025	100

30 Ophogingslaag S 23, OS4-28: verhoudingen tussen de bakselgroepen naar EVE (gebaseerd op 70 randscherven), gewicht en MAE

De vondsten uit de vlak-steekproef (OS4-34)(afb. 31) omvatten 2.276 scherven. De grootste bakselgroep is roodbakkend aardewerk, gevolgd door steengoed, witbakkend aardewerk, majolica en jydepot aardewerk (afb. 32). De scherven vertegenwoordigen

<sup>44</sup> Gebaseerd op het gemiddelde gewicht van 41,1 gram per scherv, wat duidt op een goede conservering.

14,6 % van de oorspronkelijke objecten.<sup>45</sup> Dit percentage komt nagenoeg overeen met dat van de scherven uit het profiel. Ook de staat van conservering komt overeen, waaruit kan worden opgemaakt dat ook dit materiaal niet lang aan verwerking onderhevig was voordat het als ophoging aan de Oudeschans werd gestort.<sup>46</sup> De bakselgroepverhoudingen naar EVE en gewicht/aantal analyse komen in grote lijnen met elkaar overeen.



31 Scherven afval uit het vlak van ophogingslaag S 23 (OS4-34)

OS4-34 baksel	N	% N	EVE	% EVE	gewicht (g)	% gewicht
ijdepot	3	0,1	0,05	0,1	277	0,3
majolica	13	0,5	0,45	0,6	229	0,3
roodbakkend	1980	87,0	70,68	86,8	78097	89,0
steengoed	140	6,2	6,55	8,0	5748	6,6
witbakkend	140	6,2	3,7	4,5	3369	3,8
<b>TOTAAL</b>	<b>2276</b>	<b>100</b>	<b>81,43</b>	<b>100</b>	<b>87720</b>	<b>100</b>

32 Ophogingslaag S 23, OS4-34: verhoudingen tussen de bakselgroepen naar EVE (gebaseerd op 557 randscherven) en gewicht

### Roodbakkend aardewerk

De meeste keramiek vondsten bestaan uit roodbakkend aardewerk (86,8 %). Het vormenspectrum omvat grappen, bakpannen, vetvangers, borden, koppen, kommen, testen, pispotten, een spaarpot, zalfpotten en voorraadpotten.

De bakpanvondsten weerspiegelen de typologische ontwikkeling van deze voorwerpen in het tweede en derde kwart van de 16de eeuw. Het oudste type is een bakpan met omgeslagen rand (r-bak-2), dat gangbaar was vanaf het einde van de 14de tot in de vroege 16de eeuw. Via een tussenmodel (r-bak-4), waarbij de omgeslagen rand iets werd aangedrukt, ontstond halverwege de 16de eeuw een model met een manchetvormige rand (r-bak-5). Dit zijn de jongste exemplaren in het vondstcomplex.

In het afvalpakket zaten verschillende soorten grappen uit die periode. Er was een type met een scherpe buikknik, een ribbel op de halsaanzet en een uitgebogen rand (r-gra-19a) dat vanaf het begin van de 16de eeuw in gebruik was. Onder de vondsten waren zowel ongedecoreerde als met slibboogjes versierde exemplaren. Een ander vroeg type is een wijdmondige grape met drie ribbels op de wand en een kleine kraagrand met dekselgeul (r-gra-43). Ook kwam een type voor dat rond 1525 werd geïntroduceerd en zich kenmerkte door een scherpe buikknik, een ribbel op de schouder en een kraagrand met dekselgeul (r-gra-34). Dit type was ruim vertegenwoordigd, vooral met exemplaren

<sup>45</sup> Gebaseerd op de totale EVE van 81,43 gedeeld door het totaal aantal van 557 randscherven.

<sup>46</sup> Gebaseerd op een gemiddeld gewicht van 38,54 gram per scherv.

die onder de rand met vingerindrukken waren gedecoreerd. Tenslotte waren er scherven van grappen die overeenkomsten vertoonden met grappen uit Zuid Nederland, zoals een type met een uitstaande rand en lip aan de binnenkant (r-gra-75), waarvan onder meer uit Hulst vondsten bekend zijn.<sup>47</sup> Ook bij de pispotten kwamen exemplaren die Zuid-Nederlandse voorbeelden leken. Het gaat om een hoog buidelvormig model met een korte rechte hals en verdikte aan de bovenzijde afgeplatte rand (cat 5, OS4-34-1, r-pis-53), dat aan de buitenzijde voorzien was van een slibversiering van spiralen en stippen en met een groen geglaazuurde, witte sliblaag aan de binnenzijde. Zeeuwse vindplaatsen, waar vondsten van dit type voorkomen, zijn het kasteel van Souburg (bij Vlissingen)<sup>48</sup> of Hulst.<sup>49</sup>

De oudste borden in het vondstcomplex behoren tot een al sinds het einde van de 14de eeuw gangbaar model met een uitgebogen vlag, een van buiten aangedrukte rand en standlobben (r-bor-1). Er waren ook vondsten van een jonger type dat in het tweede kwart van de 16de eeuw opkwam en zich kenmerkte met een holle spiegel en platte vlag met een van buiten aangedrukte rand (r-bor-6). Van beide typen waren ongedecoreerde en met slibboogjes versierde exemplaren aanwezig. Enkele jongere borden hadden op de spiegel een dekkende sliblaag van bleekgroen koperglazuur. Dit is een ongebruikelijke kleur voor spiegeldecoraties, die ook voorkomt op in Zeeland opgegraven exemplaren.



33 Borden van het type r-bor-6, v.l.n.r. Noord-Hollands slibwerk, slibspiegel met geel glazuur en een slibspiegel met bleekgroen glazuur

In het afval zaten enkele bodemfragmenten van grote voorraadpotten op standlobben. Deze voorwerpen zijn ook bekend van andere vindplaatsen in Amsterdam, zoals ophogingslagen van het eiland Vlooienburg uit 1592-1596, een 18de-eeuws boerenerf in Bos en Lommer, bij een secundair gebruik als aspot en in afval van een suikerraffinaderij.<sup>50</sup> Zulke potten zijn doorgaans 45 cm hoog en inwendig geglaazuurd.

### Majolica

Er waren enkele fragmenten van midden-16de-eeuwse Nederlandse majolica van een bolle kom op een standvoet met een schuin geknikte rand (m-kom-9) en borden zonder vlag en met een aan de buitenzijde afgeplatte rand met een opstaand lipje (m-bor-10). De polychrome beschildering van deze eerste generatie Nederlandse majolica is geïnspireerd op dan in Italië gangbare ornamentele motieven. Het is niet duidelijk of deze majolica afkomstig was uit Antwerpen of één van de Noord-Nederlandse steden waar midden-16de-eeuwse majolicaproductie bekend is uit historische en archeologische bronnen.<sup>51</sup>

<sup>47</sup> Opgraving Bierkaaistraat, catalogus cat. 45.

<sup>48</sup> Hendrikse en Goldschmitz 1998, 131

<sup>49</sup> Archeologisch onderzoek Hulst, Bierkaaistraat (Depuydt, Kottman & Ostkamp in voorber., 11)

<sup>50</sup> Gawronski & Jayasena 2010, 11. Zie voor een vergelijkbare vondst uit Rotterdam Van der Meulen en Smeele 2008, 21.

<sup>51</sup> Ostkamp, Roedema en Van Wilgen 2001, 68-69.

## Steengoed

Met een EVE van 6,55 (8 %) is steengoed na het roodbakkende aardewerk de grootste bakselgroep binnen het vondstcomplex. Deze keramiek is afkomstig uit Siegburg, Raeren, Keulen en Frechen. De Siegburgse producten bestaan uit een kan, trechterbekers en een snelle. De kan is voorzien van een engobe en behoort tot een hoog model op een standring met een schouder die vloeiend overgaat in een nauwe hals met een kraagrand (s2-kan-11) dat in 1450-1525 gangbaar was. Het fragment van de snelle was voorzien van een applique met afbeelding uit het Bijbelse verhaal van Lucas (afb. 34).



34 Links een scherf van een snelle met voorstelling in reliëf van het Bijbelverhaal Lucas, Siegburg, 1550-1575 (OS4-34#011), rechts een Raerense steengoedkan uit de periode 1500-1525 (OS4-34-2, cat. 1)

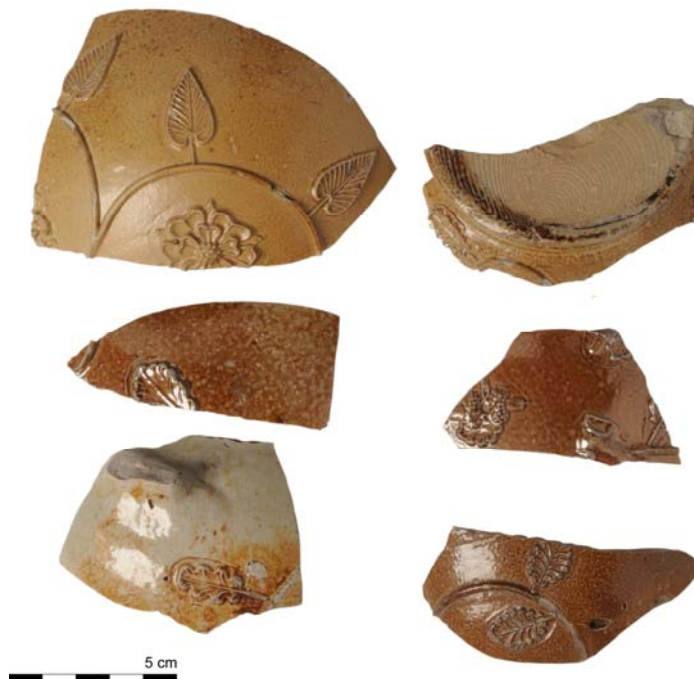
Onder de producten van Raeren waren twee soorten kannen. Er was een compleet exemplaar (cat 1, OS4-34-2) van een bol model met een hoge schouder en cilindrische hals met een ribbel op de halsaanzet (s2-kan-9), dat uit 1500-1525 dateert (afb. 34). Het tweede model was een typisch Raerens product uit het derde kwart van de 16de eeuw dat bestond uit een kan op een standvoet met een afgeronde buikknik, een hoge cilindrische hals met hoge kraagrand en geprofileerde banden op de schouder en de hals (s2-kan-63). Ook was er een compleet exemplaar van een Keulse kan (cat 2, OS4-34-4), die behoorde tot een model op een standvoet met een afgeronde buikknik en een iets toelopende hals met ribbel op halsaanzet en een groef onderlangs de rand (s2-kan-19). Verder waren er scherven van steengoed uit Keulen, Aken en Frechen met de kenmerkende renaissance decoratie uit die periode. Bij de eerste generatie baardmankruiken uit 1525-1550 gaat het om appliques in de vorm van eiken- en rozenloof (afb. 35). Vanaf 1540 raakten ornamentele- of tekstbanden met portretbustes en acanthusbladeren in zwang (afb. 36, OS4-34 # 004). Deze steengoedvondsten wijzen op 1570 als sluitdatum van de ophoging, zeker aangezien Raerense balustervormige kannen uit het laatste kwart van de 16de eeuw ontbreken.

## Spaans lusteraardewerk

Een bijzonder bord in Amsterdamse context was van Spaans lusteraardewerk waarvan er twee fragmenten in het afval zaten (OS4-34 # 048)(afb. 37). Dit tingeglazuurde keramiek ontleent zijn naam aan zijn goudkleurige beschildering.<sup>52</sup> Het werd vanaf de 13de eeuw geproduceerd in Malaga in Andalusië en vanaf het midden van de 14de eeuw in Valencia. Het bord behoort tot de latere producten uit de eerste helft van de 16de eeuw. In Amsterdam is lusteraardewerk slechts bekend van twee vindplaatsen: Olofspoot (OL-2, OL-4, OL-40) en Buikslotermeer (losse vondst) uit de 15de tot in de 16de eeuw.<sup>53</sup>

<sup>52</sup> Hurst, Neal en Van Beuningen 1986, 42.

<sup>53</sup> Baart et al 1977, 267-268.



35 Steengoed uit Keulen en Aken met eiken- en rozenloof, 1525-1550



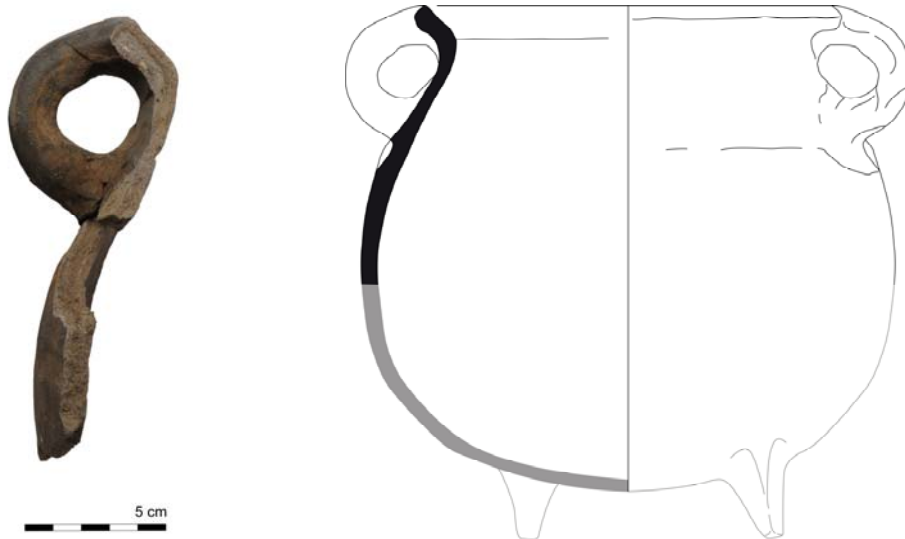
36 Steengoed uit Keulen en Frechen met acanthusbladeren en portretbustes, 1540-1575



37 Fragmenten van een bord van Spaanse lusterwaar, 1475-1550 (OS4-34#048)

### Jydepot

Er waren enkele scherven die mogelijk als 'jydepot' kunnen worden geïnterpreteerd (afb. 38). Dit is aardewerk uit Denemarken dat de Nederlanden via de Oostzeehandel bereikte. De scherven waren van een met 'jydepot' overeenkomend grijs baksel met een gepolijst oppervlak. Hun harde, bijna steengoedachtige structuur was echter ongebruikelijk voor deze bakselgroep.



38 Fragment en reconstructie (1:4) van een jydepot (cat. 3, OS4-34#220)



39 Wierookscheepje uit ophogingslaag S 34, 1525-1575 (OS4-34-11)

### Metaal

De ophogingslaag bevatte een geringe hoeveelheid metaalvondsten, waaronder een complete tinnen miniatuurversie van een wierookscheepje (afb. 39). Een wierookscheepje was een religieus object dat werd gebruikt om wierookkorrels in te bewaren. Het bestaat uit een schaalje op een voet met aan de bovenzijde twee versierde scharnierende dekseltjes. De korrels werden vanuit het scheepje in het wierookvat geschepd.<sup>54</sup> Een in vorm en decoratie identieke archeologische vondst in Amsterdam is afkomstig van de vindplaats Sint Antoniesbreestraat/Zandstraat bij de aanleg van de Metro-Oostlijn.<sup>55</sup>

<sup>54</sup> Latere exemplaren zijn te vinden op de website van de Stichting Kerkelijk Kunstbezit: [www.religieuserfgoed.nl](http://www.religieuserfgoed.nl). Geraadpleegd augustus 2010.

<sup>55</sup> Vondstnummer MZ8-269.

#### 4.4 Ophogingslaag S 28 (1575-1600)

De ophogingslaag S 28 (OS4-45) leverde een beperkte serie keramiekvondsten op van 50 scherven die werden geborgen uit de profielen 4 en 5 en uit het vlak. De grootste bakselgroep is roodbakkend aardewerk, gevolgd door steengoed, witbakkend aardewerk, majolica en grijsbakkend aardewerk (afb. 40). De scherven vertegenwoordigen gemiddeld 18,2 % van de oorspronkelijke voorwerpen, hetgeen duidt op een secundaire vondstdepositie.<sup>56</sup>

baksel	N	% N	EVE	% EVE	m	% m
g	1	2			171	5,2
m	1	2	0,05	1	5	0,1
r	32	64	1,54	47	2075	62,8
s	11	22	1,5	46	929	28,1
w	5	10	0,2	6	125	3,8
totaal	50	100	3,29	100	3305	100

40 Ophogingslaag S 28: verhoudingen tussen de bakselgroepen naar EVE, gewicht en MAE

De afvalstort wordt aan de hand van de scherven archeologisch gedateerd in het laatste kwart van de 16de eeuw. Het jongste aardewerkfragment komt van een Weser bord uit die periode. De stort houdt waarschijnlijk verband met de ophoging van het eiland Uilenburg in de jaren negentig van de 16de eeuw. Een sterke aanwijzing hiervoor komt van de vondst van een Hollandse koperen oord of dubbele duit uit 1574-1579 die gezien zijn slijtage tot in het einde van de 16de eeuw in circulatie was. In dit verband is het opvallend dat het merendeel van het keramiekafval uit de eerste helft van de 16de eeuw dateert, met als oudere stukken een scherf van grijsbakkend aardewerk en een wandfragment van een puntneusbaardman. Dit betekent dat voor de ophoging ouder keramiekafval is gebruikt dat al een halve eeuw eerder was afgedankt. Aangezien sporen van erosie nagenoeg ontbreken, is het afval niet veelvuldig verplaatst of als baggerspecie aangevoerd, maar in één keer gestort.<sup>57</sup> Een andere metaalvondst betrof een fragment van een bronzen greep met een uiteinde in de vorm van een dierenkop (OS4-45-1).



41 Koperen oord of dubbele duit, Holland, 1574-1579 (OS4-45-2)

#### 4.5 Ophogingslaag S 20 (1600-1625)

Ook de ophogingslaag S 20 bevatte een geringe hoeveelheid keramiekvondsten (OS4-38 en 47): 59 scherven uit de profielen 4 en 5 en het vlak. Ze zijn onder te verdelen in rood- en witbakkend aardewerk, majolica, Italiaanse faïence, Chinees porselein en steengoed uit Raeren en Keulen. De ophoging dateert uit 1600-1625, maar enkele

<sup>56</sup> Gebaseerd op een EVE van 3,29 op basis van 18 randscherven.

<sup>57</sup> De conservering was goed, met een gewicht van 66 gram per scherf, bepaald aan het totaal aantal scherven en het totaalgewicht: 3305 gram.

steengoed scherven, ondermeer met eikenloof, zijn iets ouder en moeten als opspit gezien worden. Op basis van de EVE en het aantal randscherven vertegenwoordigen de scherven 37% van de oorspronkelijke voorwerpen.<sup>58</sup> Dat er van de afzonderlijke objecten zoveel bewaard gebleven was vergeleken met de voornoemde 16de-eeuwse ophogingslagen duidt er mogelijk op dat S 20 een primaire stort was van afval uit de directe omgeving, wellicht het werfterrein zelf. De scherven zijn middelmatig geconserveerd, wat erop duidt dat het afval enige tijd open lag en kon verweren.<sup>59</sup> Onder de overige vondsten was een complete breeuwbeitel (OS4-48-1)(afb. 42) die een aanwijzing biedt voor het voorkomen van scheepsbouwactiviteiten op deze locatie.



42 Oudeschans 7, breeuwbeitel uit houtsnipperlaag S 20, 1600-1625 (OS4-48-1)

#### 4.6 Beerput S 11/13 (1620-1660, 1700-1730)

De vondsten uit de beerput bestrijken twee gebruiksfasen: 1620-1660 en 1700-1730 (afb. 43). Per fase zijn de vondsten opgesplitst in verschillende materiaalcategorieën en objecttypen (afb. 45, 46, 52 en 53). De volgende materiaalcategorieën zijn gehanteerd: roodbakkerd aardewerk (r), witbakkerd aardewerk (w), Frans witbakkerd aardewerk (wf), steengoed (s), majolica (m), Nederlandse faience (f), Portugese faience (po), Chinees porselein (p), kleipijpen, glas en metaal. Per objecttype is het minimum aantal exemplaren (MAE) vastgesteld. Voor een nader onderscheid naar gebruik zijn de verschillende objecttypen samengevoegd tot zes functionele categorieën

- kookgerei, bestaande uit de objecttypen grape, bakpan, steelkom, vergiet, lekschaal, deksel, tweelingbak
- tafelgerei, bestaande uit de objecttypen bord, kom, kop, kan, ploischotel, voetschaal
- opslag, bestaande uit de objecttypen pot en stroopkan
- sanitair, bestaande uit het objecttype pispot
- verwarming, bestaande uit de objecttypen komfoor en test
- overig, bestaande uit de objecttypen bloempot, zalfpot, knikker.

#### Gebruiksfasen en post-depositionele processen

De stratigrafie van de beerputvulling bestond uit vier lagen met minimaal drie gebruiksfasen (afb. 44). Onderin lag een 30 cm dik pakket grijze zandige beer (S 50, OS4-35) met daarop een 0,25 m dikke laag bruine humeuze beer (S 51, OS4-33). Vondsten uit deze beide beerlagen bleken onderling te passen (OS4-52). Beide vondstlagen zijn te dateren in de periode 1620-1660. Hierop lag een sterk puinhoudend pakket (S 52) dat samenhangt met een gedeeltelijke leging van de put aan het einde van de 17de eeuw. Ondanks deze puinvulling bleef de put daarna in gebruik. Vondsten in de stortkoker wijzen op een gebruiksfase in de periode 1700-1730 (S 53, OS4-10). Aangezien de beer in de bak geheel vondstloos was en met puin was afgedekt kon niet worden vastgesteld wanneer de laatste gebruiksfase van de beerput afliep.

<sup>58</sup> De EVE was 1,85. Er kan sprake zijn van enige vertekening doordat er maar vijf randfragmenten waren, waaronder een complete rand van een majolica zalfpot, waardoor deze materiaalgroep oververtegenwoordigd is.

<sup>59</sup> Gebaseerd op het gemiddelde gewicht van 19,1 gram per scherf.



43 Selectie van de inhoud van beerput S 11/13, Oudeschans 7, uit gebruiksperiode 1620-1660

In de eerste gebruiksfase is de beerput niet of nauwelijks gelegegd. De vondsten in deze onderste lagen zijn weinig gefragmenteerd en een groot deel ervan is bovendien archeologisch compleet. Het is gebruikelijk dat een beerput slechts gedeeltelijk werd gelegegd. Uit archeologisch onderzoek in zowel Amsterdam als elders is bovendien gebleken dat het leeggeschepte materiaal niet eens werd afgevoerd, maar dat dit eenvoudigweg in een kuil naast de beerput werd begraven.<sup>60</sup> Bij het legen is afval uit de verschillende gebruiksfasen door elkaar geraakt. Zo zijn enkele scherven uit de stortkoker in de onderste vullingslagen weggezakt.<sup>61</sup>



44 Oudeschans 7, beerput S 11/13. De bak op de voorgrond bevatte vondstloze beer. Linksboven een doorsnede van de vulling onder het gewelf: S 50 en S 51 dateerden uit 1620-1660, het puinhoudende pakket S 52 uit de tweede helft van de 17de eeuw en de (niet zichtbare) vulling S 53 van de stortkoker uit 1700-1730. Rechtsboven de stortkoker met ervoor de planken waarmee deze rond 1730 is afgedekt

<sup>60</sup> In Amsterdam is dit ondermeer geconstateerd bij een 18de-eeuwse beerput in de Nieuwe Jonkerstraat, zie Gawronski, Vanoverbeke & Jayasena 2010. Zie ook Oosten & Ostkamp 2009, 54.

<sup>61</sup> Scherven uit de stortkoker (OS4-10) die pasten aan scherven van de vondstnummers 33 of 35 kregen respectievelijk de vondstnummers 53 en 54 .

#### 4.6.1 Fase 1 (1620-1660)

Bij de bespreking van de verschillende materiaalcategorieën (afb. 45, 46) wordt verwezen naar de types van het Deventer Systeem en naar de inventarisnummers van de objecten die in de Deventer Systeem catalogus (bijlage 3) zijn opgenomen.

OS4-BP S11/13	r	f	po	w	wf	p	m	s2	totaal
Bakpan	5	-	-	-	-	-	-	-	5
Grape	6	-	-	3	-	-	-	-	10
Steelekom	1	-	-	2	-	-	-	-	3
Vergiet	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Lekschaal	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Tweelingbak	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Deksel	3	-	-	1	-	-	-	-	4
Bord/schotel	3	24	2	1	-	4	11	-	45
Kom	-	-	2	2	-	4	-	-	8
Kop	1	1	-	2	-	4	-	-	8
Plooihotel	-	-	-	-	2	-	-	-	2
Kan	-	-	-	1	-	-	-	2	2
Stroopkan	2	-	-	-	-	-	-	-	2
Pot	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Pispot	-	-	-	-	-	-	-	3	3
Komfoor	-	-	-	2	-	-	-	-	2
Test	9	-	-	-	-	-	-	-	9
Bloempot	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Zalfpot	7	1	-	1	-	-	-	-	9
Knikker	-	-	-	-	-	-	-	8	8
<b>Totaal</b>	<b>41</b>	<b>26</b>	<b>4</b>	<b>16</b>	<b>2</b>	<b>12</b>	<b>11</b>	<b>13</b>	<b>125</b>
<b>Totaal %</b>	<b>32,8</b>	<b>20,8</b>	<b>3,2</b>	<b>12,8</b>	<b>1,6</b>	<b>9,6</b>	<b>8,8</b>	<b>10,4</b>	<b>100</b>

45 Beerput S 11/13 fase 1, vondsten (OS4-33, 35, 52) uitgesplitst naar object en materiaalcategorie, geteld naar MAE

OS4-BP S11/13	r	f	po	w	wf	p	m	s2	totaal	%
Kookgerei	17	-	-	8	-	-	-	-	25	20
Tafelgerei	4	25	4	5	2	12	11	2	65	53
Opslag	3	-	-	-	-	-	-	-	3	2
Sanitair	-	-	-	-	-	-	-	3	3	2
verwarming	9	-	-	2	-	-	-	-	11	9
overig	8	1	-	1	-	-	-	8	18	14
<b>Totaal</b>	<b>41</b>	<b>26</b>	<b>4</b>	<b>16</b>	<b>2</b>	<b>12</b>	<b>11</b>	<b>13</b>	<b>125</b>	<b>100</b>

46 Beerput S 11/13 fase 1, vondsten (OS4-33, 35, 52) uitgesplitst naar functie, geteld naar MAE

Het vondstcomplex van de eerste gebruiksfase van de beerput (1620-1660) bestaat hoofdzakelijk uit tafelgerei (53 %) en in mindere mate kookgerei (20 %). Voorwerpen die voor verwarming (9 %), opslag (2 %) en sanitair (2 %) dienden komen sporadisch voor (afb. 46). De groep 'overig' van 14 % omvat fragmenten van een bloempot, zalfpotten en knikkers.

### roodbakkend aardewerk

De grootste materiaalcategorie bestaat uit roodbakkend aardewerk (32,8 %), dat is onder te verdelen in de functiegroepen kook- en tafelgerei, opslag, sanitair en verlichting. Het kookgerei omvat bakpannen en grapen. De bakpannen bestaan uit een model met een kraagrand (r-bak-4) dat net als een model met een lage zijwand en een hoge kraagrand (r-bak-12) voorkomt in de periode 1550-1675. Bijzonder is de vondst van een langwerpige bak met afgeronde hoeken en een tussenschot (r-vor-5, cat 32, OS4-52-10). Met deze bak werd gekookt, zoals uit de beroete buitenzijde valt af te leiden, en een dekselgeul wijst erop dat het voorwerp tijdens het koken werd afgedekt. Het gaat waarschijnlijk om een soort pasteivorm. De meest gangbare grapen behoren tot een bol model met uitgebogen rand, met een ribbel op de randaanzet en een verdikte afgeronde lip (r-gra-11: cat 25, OS4-35-17 en cat 26, OS4-52-12). Deze grapen zijn in archeologische context vooral bekend als exportproduct uit Bergen op Zoom. Met drie roodbakkende borden is het tafelgerei bescheiden vertegenwoordigd.

Tot de categorie opslag behoren twee stroopkannen met een zwaar en grof uitgevoerd baksel. Ze zijn circa 20 cm hoog met een standring, een dikke bodem, een slordig gedraaide wand met een afgeronde buikknik en een slanke hals met uitgebogen rand en schenklip (r-kan-74) cat 27, OS4-33-5: cat 28, OS4-33-4). De binnenzijde was geglazuurd evenals de buitenzijde rondom de hals en op enkele plaatsen op de buik. Dergelijke kannen waren, zoals de naam al doet vermoeden, bestemd voor de verkoop van de stroop die bij het raffineren van suiker ontstond. In suikerraffinaderijen werd een gevarieerd scala aan bedrijfsaardewerk gebruikt. Zo waren er kegelvormige vulpotten of trechters, waarin de in verschillende stadia gekookte suikermengsels werden gegoten die hierin konden uitkristalliseren tot gebruiksklare suiker. De kegels werden op strooppotten gezet om de vloeibare stroop op te vangen die uit de kegels druppelden. De kegels braken vaak wanneer de suiker eruit werd gehaald en ook de vulpotten en strooppotten en -kannen hadden een korte omlooptijd. Dit aardewerkafval werd doorgaans in de gracht voor de suikerbakkerij gedumpt. Concentraties van deze scherven zijn een goede archeologische graadmeter voor de aanwezigheid van een dergelijke werkplaats in de omgeving. Zo is in 1969 een groot aantal stroopkannen geborgen uit de bedding van de Prinsengracht, in 1978 uit de Lauriergracht en in 2008 op de Noord/Zuidlijn vindplaats Rokin.<sup>62</sup> Buiten Amsterdam zijn alleen uit Rotterdam en Antwerpen vondsten van aan suikerindustrie gerelateerd aardewerk bekend, maar dat betroffen geen stroopkannen.<sup>63</sup>

### witbakkend aardewerk

Van het witbakkende aardewerk zijn er grapen, koppen, een kan en een zalfpot. De grapen en koppen kenmerken zich door een al dan niet gedeeltelijk groen oppervlak aan de buitenzijde door toepassing van koperoxide in het loodglazuur. Witbakkend aardewerk werd in de 17de eeuw in kleine hoeveelheden uit Duitsland geïmporteerd, maar vooral lokaal geproduceerd, mogelijk ook in Amsterdam. De productie van witbakkend aardewerk in Nederlandse pottenbakkerijen is aangetoond in Alkmaar door de vondst van productieafval.<sup>64</sup> Eén zalfpot (OS4-33-9, cat. 39) is waarschijnlijk wel uit Duitsland afkomstig. De kan is een hoog peervormig model op drie pootjes (OS4-35-12, w-kan-25) dat nog niet in het Deventersysteem voorkwam. Een bijzonder voorwerp van witbakkend aardewerk is een ploischotel uit het Franse Saintonge die was voorzien van een groen en paarsbruin loodglazuur (cat 40, wf-plo-1). Van dit specifieke model was tot op heden ook geen vergelijkbaar exemplaar uit opgravingen in Nederland bekend. Van een tweede Saintonge ploischotel resteerde alleen een klein fragment.

<sup>62</sup> Prinsengracht: Heidinga 1969. Rokin: Gawronski 2010, 83-84.

<sup>63</sup> Rotterdam: Van der Meulen en Smeele 2008, 21. Antwerpen: Veeckman 2006, 123-134.

<sup>64</sup> Bitter 1995, 93-113. Ostkamp 1998, 70.

## steengoed

De steengoed voorwerpen bestaan uit kannen en pispotten uit Westerwald. De pispotten hebben een standvoet, een afgeronde buikknik en een uitstaande verdikte rand (s2-pis-5). De buitenzijde is versierd met appliques van drie door leeuwen geflankeerde medaillons. Eén exemplaar was gedateerd 1632 (OS4-52-13; cat 17). Zulke dateringen in de decoratie hoeven niet altijd uitsluitend te geven over het jaar van fabricage. Een voorbeeld hiervan uit de beerput betreft een Westerwald kan met, zoals bij de pispotten, medaillons en daartussen twee leeuwen (cat. 15, OS4-35 # 09). Het medaillon toont een gekroond wapenschild met daarboven het jaartal (15)95 en eronder de letters IM, die mogelijk staan voor Johann Mennicken, een van origine Raerense pottenbakker die werkzaam was in Westerwald.<sup>65</sup> Hij behoorde tot de Raerense pottenbakkers die vanaf de jaren 1590 naar Grenzau in Westerwald trokken op de vlucht voor brandschattende Spaanse legers die door het Rijnland trokken.<sup>66</sup> Het wapenschild op het medaillon is toe te schrijven aan Sebastian von Hatzfeld en Lucia von Sickingen. De kan is typologisch eerder in het tweede kwart van de 17de eeuw dan het eind van de 16de te dateren. Dit betekent dat bij de fabricage ervan gebruik gemaakt is van een oude decoratie matrijs. Dit geldt ook voor een kan met een vergelijkbaar medaillon, eveneens met datering (15)95, die is geborgen uit het in 1629 voor de westkust van Australië gezonken VOC-schip de Batavia.<sup>67</sup>



47 Medaillon met het wapenschild van Sebastian von Hatzfeld en Lucia von Sickingen, de datering (15)95 en de letters IM (van pottenbakker Johann Mennicken) op een Westerwald kan (OS4-35#09)

## Nederlandse majolica en faïence

Het tinglazuuraardewerk omvat 11 majolica borden, 25 faïence borden en 1 faïence zalfpot. Onder de 11 majolica borden zijn drie verschillende types. Veel voorkomend in de periode 1600-1640 zijn afgeronde borden met uitgebogen rand (m-bor-5). Verder zijn er afgeronde borden op een standring met een uitgebogen rand die aan de buitenzijde is afgeplat (m-bor-7) en borden met een verhoogde spiegel (m-bor-13), ook wel bekend als pannenkoekenschotel. De meeste majolica borden dateren uit 1620-1650, een periode waarin dit soort keramiek geduchte concurrentie ondervond van producten van het rond 1620 geïntroduceerde faïence. Enkele latere stukken zijn herkenbaar aan de grove landschappelijke beschilderingen.

<sup>65</sup> Gaimster 1997, 179, cat. 17.

<sup>66</sup> Gaimster 1997, 226.

<sup>67</sup> Gaimster 1997, 108-109.

De 25 faïence borden bestaan hoofdzakelijk uit twee in het tweede kwart van de 17de eeuw gangbare typen. Het gaat om borden met een standring en een knik tussen de spiegel en de vlag (f-bor-1) en platte borden met een platte spiegel en een inwendig met een knik afgezette platte vlag (f-bor-2). De exemplaren van het eerste type (OS4-33-12, OS4-35-8) hebben een blauwe decoratie op een witte ondergrond, die afgeleid is van Chinees kraakporselein. De borden van het andere type zijn op de vlag versierd met een golfbandmotief of diamantkoppen en op de spiegel met een decor van mensen in een (duin)landschap. Dit soort borden wordt vaak een Haarlemse oorsprong toegeschreven, omdat de landschappen overeenkomsten vertonen met die op werken van 17de-eeuwse Haarlemse schilders Salomon van Ruysdael en Pieter Molijn, en ook omdat dergelijke objecten op Haarlemse vindplaatsen zijn opgegraven.<sup>68</sup> Naast de stilistische kenmerken vertonen deze borden nog een ander kenmerk van Haarlemse faïence, namelijk rode penmoeten aan de achterzijde van de vlag. Deze littekens komen van kleine pennen waarop de borden hingen wanneer ze in kokers werden gestapeld voor het bakproces. In Haarlemse pottenbakkerijen werden rode pennen gebruikt.<sup>69</sup> De overige borden waren diepe exemplaren op een standring: sommigen hadden een rechte rand (f-bor-8) en anderen een platte lip zonder vlag (f-bor-15). Twee borden ontleen hun beschildering aan decors van het Chinese overgangsporselein (cat 45, OS4-52-5 en cat 51, OS4-52-4) met afbeeldingen van mensen in een landschap. Dit motief, dat ook voorkomt op borden uit beerputten in de Amsterdamse Konijnenstraat en in Alkmaar, was erg in trek rond het midden en in het derde kwart van de 17de eeuw.<sup>70</sup> Een ander decoratief motief was dat van Job op de mesthoop met op de vlag een landschap en schepen (cat 46, OS4-35-10).

De faïence zalfpot kenmerkt zich door een cilindrische vorm met een ingesnoerde bodem en een uitgebogen rand (f-zal-3, cat. 53, OS-33-6).

### **Portugese of Spaanse faïence**

Er waren vier objecten (waarvan drie archeologisch compleet) van Portugese of Spaanse faïence uit 1625-1650. Dit zijn materiaalsoorten die in Nederland betrekkelijk zeldzaam zijn. Uit het huidige verspreidingsbeeld van archeologische vondsten van Portugese faïence blijkt dat dit materiaal hoofdzakelijk voorkomt in het kustgebied van Friesland tot Zeeland, en dan met name in plaatsen die een haven hadden of direct bij de scheepvaart waren betrokken. Tot de eerste groep behoren Harlingen, Hoorn, Enkhuizen, Purmerend, Amsterdam, Rotterdam, Dordrecht, Middelburg, Vlissingen en Brielle. De tweede groep bestaat uit Grootenbroek, Graft en Lisse.<sup>71</sup> Over het algemeen wordt aangenomen dat deze vondsten afkomstig zijn van particuliere handel. In het geval van Lisse gaat het om vondsten uit het buitenhuis van een VOC-beambte die daar niet alleen over Portugese faïence beschikte, maar ook over de grovere soort Chinees porselein die buiten de officiële VOC-importen viel. In Amsterdamse context komt Portugese faïence vooral voor op en rondom het eiland Vlooienburg (het tegenwoordige Waterlooplein). Hier hadden zich begin 17de eeuw Portugese joden gevestigd. Van Portugese namen en familiewapens die op enkele voorwerpen waren aangebracht wordt afgeleid dat dit servies betrof dat op bestelling was gemaakt.<sup>72</sup> Hoewel de verspreiding van Portugese faïence niet altijd samenvalt met plaatsen van joodse bewoning is het wel opvallend dat de Oudeschans grensde aan de Jodenbuurt op Vlooienburg. Er zijn echter geen aanwijzingen voor 17de-eeuwse joodse bewoners op de percelen 5- 11.

<sup>68</sup> Scholten 1993, 148-149.

<sup>69</sup> Mondelinge mededeling A.C. Lagerweij.

<sup>70</sup> Konijnenstraat: Gawronski, Jayasena en Veerkamp 2007, 32. Alkmaar: Ostkamp, Roedema en Van Wilgen 2001, 160-162.

<sup>71</sup> Ostkamp 2009, 31-33.

<sup>72</sup> Baart 1987, 18-24.

De drie archeologisch complete objecten, een bord en twee kommen, hebben een voor Portugese faience afwijkende kleur en decoratie. Het bord (cat 54; OS4-33-1) heeft een vlakke spiegel en een naar buiten geknikte vlag (po-bor-3). De buitenzijde is voorzien van een geometrisch decor met een vakverdeling die is afgeleid van Chinees porselein uit de Wanli-periode, maar tevens sterk van Moorse invloed getuigt.<sup>73</sup> De achterzijde is met rechte penseelstreken verdeeld in vakken met daarbinnen slingerlijnen. Eén van de twee kommen (cat 55; OS4-33-2), met een iets uitgebogen rand (po-kom-2), is aan de buitenkant gedecoreerd met een geometrisch patroon, dat grover is uitgevoerd dan dat van het bord, en aan de binnenzijde met een spiraal. De andere kom (cat 56, OS4-52-2) met een rechte wand en een standring, behoort tot een nieuw aan het Deventer systeem toegevoegd type (po-kom-3). Op de buitenzijde zit een geometrisch decor, dat vergelijkbaar is met dat van het bord. Deze kom en het bord vertonen grote gelijkenis met faience dat is opgegraven in het Zuid-Spaanse Jérez de la Frontera en wordt geïnterpreteerd als een product uit Sevilla.<sup>74</sup> Spaanse faience is in Nederlandse archeologische context een beduidend zeldzamere materiaalgroep dan Portugese. Een recente vondst die als Spaans wordt beschouwd is een kom uit een vroeg-17de-eeuwse tonput in Vlissingen.<sup>75</sup> Toch is tot op heden vergelijkbare vondsten uit Nederlandse bodem veelal een Portugese en niet een Spaanse herkomst toegeschreven. In geval van de Oudeschans vondsten is voorlopig (tot nadere zekerheid is verkregen) de Deventer Systeem bakselgroep 'po' (Portugese faience) aangehouden.

### Chinees porselein

Chinees porselein kwam in Amsterdamse huishoudens vanaf de eerste helft van de 17de eeuw in de mode. Deze keramiek was aan het einde van de 16de eeuw sporadisch verkrijgbaar, maar werd met de directe import door de VOC vanaf 1602 een gewild gebruiksgoed. Onder vondsten zijn twee pimpeltjes, 4 cm hoge trompetvormige kopjes (p-kop-3) waaruit wijn of brandewijn werd gedronken en die uit 1600-1625 dateren. De buitenzijde is gedecoreerd met een fries van gestileerde vlammen: op één van de kopjes lijkt de schilder vlak boven het fries met zijn penseel te zijn uitgeschoten (cat. 62, OS4-33-11). Archeologische parallellen voor dergelijke kopjes komen voor in diverse Hollandse steden, zoals Amsterdam, Alkmaar en Haarlem, in wrakken van VOC-schepen, waaronder de *Witte Leeuw* (St Helena, 1613), de *Banda* en de *Geünierde Provinciën* (beide Mauritius, 1615) en de *Hollandia* (Scilly Isles, 1743), en in overzeese Europese vestigingen, zoals het Engelse fort Jamestown in Virginia.<sup>76</sup>

Twee borden met een vlakke spiegel en een naar buiten geknikte platte vlag (p-bor-4) zijn slordig beschilderd met een landschap met twee herten op de spiegel en een vakverdeling met brede panelen op de vlag.<sup>77</sup> Soortgelijke borden zaten in de lading van het omstreeks 1625 voor de kust van Maleisië gezonken *Wanli wreck*.<sup>78</sup> Dergelijk serviesgoed was waarschijnlijk afkomstig van eenvoudige, niet vooraanstaande werkplaatsen in Jingdezhen, zoals de archeologisch onderzochte Guangyinge kiln site.<sup>79</sup> Eveneens van mindere kwaliteit is de vaalblauwe beschildering (cat. 61, OS4-35-1) op een afgeronde kom met een uitgebogen lip (p-kom-3) met op het plat een perzik en aan de buitenkant vier perziken en insecten. Zulke kommen zijn ook bekend van de *Witte Leeuw*, het *Wanli wreck* en archeologische vindplaatsen in Amsterdam en Enkhuizen.<sup>80</sup>

<sup>73</sup> Zie voor vergelijkbare vormen uit Amsterdamse context Calado en Baart 1987, 27, 78-80.

<sup>74</sup> Vergelijk Lister en Lister 1987, 164, figuur 105.

<sup>75</sup> Jaspers 2010, 379, cat. 36.

<sup>76</sup> Van der Pijl-Ketel 2003, 42-47, Straube 1999, 47-50. Gawronski 1992, 410.

<sup>77</sup> Rinaldi 1989, 91.

<sup>78</sup> Sjostrand en Lok Lok bt. Syed Idrus 2007, 208-213.

<sup>79</sup> Sjostrand en Lok Lok bt. Syed Idrus 2007, 209.

<sup>80</sup> Resp. Van der Pijl-Ketel 2003, 175. Zie noot 79. Jaspers & Ostkamp 2006, 33-35.

Verder zijn er enkele andere kommen van het type p-kom-3 (cat. 59, OS4-35-4; cat 60, OS4-52-1) en een afgeronde kop met een rechte rand (p-kop-4: cat. 63, OS4-35-5). Het gaat om Chinees overgangsporselein uit de periode 1625-1650 met aan de binnenzijde een voor dit aardewerk kenmerkend landschappelijk motief en onderop een zes karaktermerk dat verwijst naar de Chinese keizer Chenghua (1465-1487). Keizersmerken waren van oudsher voorbehouden aan de ovens die in opdracht van de keizerlijke familie produceerden. De status van gemerkt porselein zorgde ervoor dat ook particuliere werkplaatsen keizersmerken gingen plaatsen. Vaak werd dan teruggegrepen op een ouder merk van een vroegere keizer. Een veelgebuikt imitatiemerk in de eerste helft van de 17de eeuw is dat van keizer Chenghua.<sup>81</sup> Vergelijkbare archeologische exemplaren zijn bekend van een ophogingslaag op de VOC-werf op Oostenburg en van de lading van het voornoemde *Wanli wreck*.<sup>82</sup>

Het algemene beeld is dat het porselein uit de beerput niet uit pronkstukken bestaat, maar uit eenvoudige beschilderde borden en koppen, die primair voor dagelijks gebruik bestemd waren.

### Glas

Bij de glasvondsten gaat het hoofdzakelijk om drinkgerei. Bekers zijn met een minimum aantal van 23 het best vertegenwoordigd. Deze voorwerpen zijn onder te verdelen in *vetro a fili* bekers, wafel-, vlechtwerk-, knobbel- en ringbekers. Roemers, zowel met gedoornde noppen als met braamnoppen, vormen met 15 exemplaren de twee na grootste gebruiksgroep. Er komt één berkemeier voor. Tot het fijnere glaswerk behoort een kelkglas met een 'gemaskerde' balusterstam (OS4-33 # 061). Vergelijkbare reliëfgeblazen balusterstammen zijn bekend van archeologische vindplaatsen uit de tweede helft van de 16de en de eerste helft van de 17de eeuw.<sup>83</sup> Ander kwalitatief hoogwaardig drinkgerei is een ringbeker met een uitgetrokken glasdraadversiering (afb. 48, OS4-33 # 058), waarvan enkele wandfragmenten in de beerput voorkomen. De buitenzijde van het glas is voorzien van fijne gladraden en oogjes met ringetjes, waarvan er nog één resteert. Aangezien deze bekers in de tweede helft van de 16de eeuw geproduceerd werden, is dit exemplaar lange tijd gebruikt voordat het in het tweede kwart van de 17de eeuw in de beerput belandde. Een archeologisch compleet exemplaar van een dergelijk kostbaar object kwam uit een beerput van het Waterlooplein (afb. 48).<sup>84</sup>



48 Fragmenten van een ringbeker uit de beerput van de Oudeschans (links, OS4-33#058) en een archeologisch compleet exemplaar van de opgraving Waterlooplein (WLO-251-23)

<sup>81</sup> Rinaldi 1989, 68.

<sup>82</sup> Gawronski en Jayasena 2011, 26 en 45. Sjostrand en Lok Lok bt. Syed Idrus 2007.

<sup>83</sup> Henkes 1994, 204.

<sup>84</sup> WLO-251-23. Zie ook Henkes 1994, 165 waar een ander exemplaar uit Amsterdam wordt getoond.

## Kleipijpen

Het rookgerei bestaat uit de fragmenten van minstens 22 pijpen (OS4-33 en 35). De ketelmodellen weerspiegelen de ontwikkeling van de kleipijp in de periode 1620-1675, die begon met een gedrongen ketel en via een geleidelijke overgang van een massief gedrongen vorm eindigde in een langgerekt ketelmodel.<sup>85</sup> De pijpen zijn onder te verdelen in grove en fijne kwaliteit. De gemerkte exemplaren zijn van betere kwaliteit vanwege het geglaasde keteloppervlak. Bij de grovere pijpen ontbreekt deze polijstbehandeling: ze zijn dan ook niet gemerkt. Met sommige pijpen is veelvuldig gerookt. Enkele steelfragmenten zijn versierd met ruiten met een *fleur-de-lis* erin; de Franse lelie was een veelgebruikte decoratie in het tweede en derde kwart van de 17de eeuw.



49 Pijpen uit de onderste beerlaag S 50 (OS4-35), 1625-1650

## Leer en metaal

De put bevatte de fragmenten van een bandelier: een 14 mm brede riem voorzien van een koperen beslag met een floraal motief (OS4-33-16)(afb. 50). Rijk versierde riemen werden zo op de kleding gedragen dat het glimmende beslag goed zichtbaar was. Dit beslag was niet louter decoratief, maar bestond soms uit een combinatie van letters, florale motieven en soms complete jachtscènes met een symbolische betekenis, bijvoorbeeld over het gebruik van de riem of de status van de drager.<sup>86</sup> Het hoogtepunt van deze vorm van riembeslag lag in de 15de en 16de eeuw. Een andere vondst die tot de categorie kledingaccessoires behoort betreft een aantal fragmenten van gevlochten koperdraad (afb. 51). Deze techniek werd voor allerlei verschillende kledingonderdelen toegepast zoals halsbanden, gordels en kettingen.<sup>87</sup>



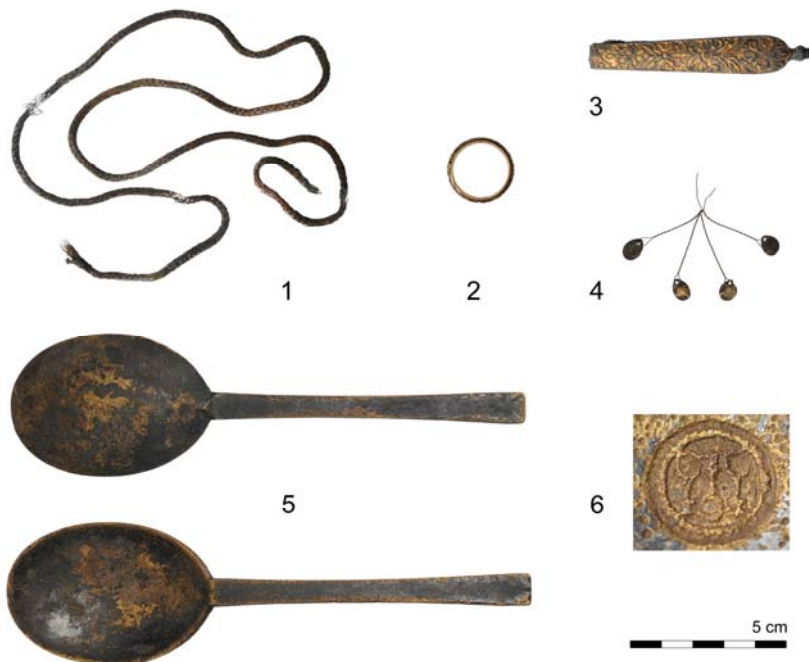
50 Riem met beslag (OS4-33-16)

<sup>85</sup> Deductief dateringssysteem, Duco 1987.

<sup>86</sup> Willemsen 2009, 67-93.

<sup>87</sup> Gepubliceerde voorbeelden van dit 15de- en 16de-eeuwse materiaal zijn ondermeer afkomstig van opgravingen langs de oevers van de Theems in Londen: Egan 2005, 55-56.

Behalve de ringbeker is er een ander overleveringsstuk in de vorm van een geelkoperen geëmailleerd meshelft (OS4-35-19)(afb. 51). Dergelijke mesheften zijn te dateren in de tweede helft van de 16de eeuw. Een vergelijkbare decoratietechniek, waarbij holtes in het metaal zijn geëmailleerd, is toegepast op een gouden ring (OS4-33-18). Ook de ring is waarschijnlijk lange tijd gebruikt voordat hij (per ongeluk) in de beerput terecht kwam.



51 Metalen objecten: 1. koperdraad, 2. gouden ring, 3. mesheft, 4. hangertje, 5. lepel met merk (6)

#### 4.6.2 Fase 2 (1700-1730)

Verreweg de meeste keramiekvondsten uit de tweede gebruiksfase van de beerput (1700-1730) behoren tot tafelgerei (83 %, afb. 52), dat vooral bestaat uit borden, koppen en kommen van faience en Chinees porselein (afb. 53). Majolica is in het begin van de 18de eeuw duidelijk op zijn retour: in de beerput komt maar één exemplaar voor. Een bord van rood- (cat. 64) en een kom van witbakkend aardewerk (cat. 65) illustreren het intensieve handelsverkeer van zowel aardewerk als pottenbakkersklei in Holland aan het einde van de 17de eeuw. Beide objecten kunnen uit Gouda of Friesland afkomstig zijn. In de tweede helft van de 17de eeuw is een einde gekomen aan de importen van Italiaanse en Portugese faience en deze bakselgroepen ontbreken dan ook in deze beerputperiode.<sup>88</sup>

Funcatiegroep	r	f	w	p	m	totaal	%
Kookgerei	6	-	-	2	-	8	15
Tafelgerei	2	21	-	1	19	45	83
Opslag	-	-	-	-	-	-	-
Sanitair	-	-	-	-	-	-	-
Overig	-	-	-	-	1	1	2
<b>Totaal</b>	<b>8</b>	<b>21</b>	<b>3</b>	<b>20</b>	<b>2</b>	<b>54</b>	<b>100</b>

52 Beerput S 11/13 fase 2, vondsten (OS4-10) uitgesplitst naar functie, geteld naar MAE

<sup>88</sup> Er zijn ook uitzonderingen voor, zoals de vondst van Portugese faience uit de tweede helft van de 17de eeuw in Brielle (Ostkamp 2009, 31-34).

OS4-stortkoker	r	f	w	p	m	totaal	
Grape	2	-		1	-	3	
Steelekom	1					1	
Deksel	2	-	-	-	-	2	
Vergiet	-	-		1	-	1	
Lekschaal	1					1	
Bord/schotel	2		21		9	2	34
Kom				1		1	
Kop	-	-	-		10	-	10
Beeld	-	-	-		1	-	1
Totaal	8		21	3	20	2	54
Totaal %	14,8		38,9	5,6	37,0	3,7	100

53 Beerput S 11/13 fase 2, vondsten (OS4-10) uitgesplitst naar object en materiaalcategorie, geteld naar MAE

Porselein uit deze gebruiksfase bestaat uit een aantal borden, koppen en een beeldje. Laatstgenoemde vondst is een porseleinen hond waarvan de kop ontbreekt (OS4-10-2, afb. 54). Soortgelijke beeldjes, zoals uit het vermoedelijke scheepswrak van het in 1713 gezonken VOC-schip *Bennebroek*, tonen dat de kop naar achter was gericht.<sup>89</sup> Deze vondst vestigt de aandacht op het feit dat de keramieklading van de uit Azië terugkerende Oost-Indiëvaarders niet alleen uit serviesgoed bestond, maar ook porseleinen siervoorwerpen bevatte, zoals miniatuurvaasjes en beeldjes. In de lading van de *Oosterland*, die in 1697 in de Tafelbaai zonk, zaten ondermeer beeldjes van ganzen, eenden, vogels, konijnen, tijgers en honden.<sup>90</sup>



54 Beeldje van een hond, Chinees porselein, 1700-1725 (OS4-10-2)

De overige keramiekvondsten behoorden tot kookgerei (15%), waaronder twee grappen van roodbakkend aardewerk en één grape van witbakkend aardewerk.

De stortkoker bevatte fragmenten van minimaal 10 pijpen. Hiervan behoren er twee tot het laat-17de-eeuwse dubbelconische model en acht tot het trechtersvormige model uit de eerste decennia van de 18de eeuw. De trechtersvormige pijpen zijn onder te verdelen in zes geglaasde en gemerkte Goudse exemplaren en twee grove pijpen met een zijmerk (afb. 55). Van de pijpen waarvan op basis van het hielmerk de werkplaats achterhaald kon worden was er één met een productieduur van slechts één jaar; 1723. Het merk IBS behoorde toe aan de werkplaats van de Goudse pijpenmaker Jan Barentsz Sorg.<sup>91</sup>

<sup>89</sup> Klose 2003, 26.

<sup>90</sup> Werz 2004, 148-149.

<sup>91</sup> Duco 2003, merk 847.



55 Trechtervormige rookpijpen uit de storkoker, v.l.n.r., ca 1700-1730, 1713-1737, 1723

#### 4.6.3 Conclusies beerput

Het vondstcomplex van de beerput bestrijkt een lange gebruiksperiode van 1620 tot 1730, die is onder te verdelen in een eerste gebruiksfase 1620-1660, waarna in de tweede helft van de 17de eeuw een gedeeltelijke leging heeft plaatsgevonden. Daarop volgde als tweede gebruiksfase 1700-1730. Bovenin de onderste vulling zat ook een kleine hoeveelheid resten uit de tussenliggende periode.

De vondsten uit de eerste gebruiksperiode bestaan uit een grote hoeveelheid alledaags gebruiksgoed en enkele meer kostbare voorwerpen. De voornaamste functionele groepen binnen het vondstcomplex zijn tafelgerei (53 %) en kookgerei (20 %), gevolgd door verwarming (9 %), opslag (2 %) en sanitair (2 %). Daarnaast is er een restgroep van 14 %. Het kookgerei bestaat uit rood- en witbakkend aardewerk, het tafelgerei hoofdzakelijk uit majolica en faïence. Naast deze producten van Nederlandse makelij bevatte de put een bord van Italiaanse faïence, een bord en twee kommen van Portugese of mogelijk Spaanse faïence, koppen, kommen en borden van Chinees porselein en een voetschaal van witbakkend aardewerk uit het Franse Saintonge. Uit de huidige archeologische verspreiding van Portugese faïence vondsten komt naar voren dat deze voorwerpen vooral voorkomen in havenplaatsen of plaatsen die hiermee in nauw contact stonden. Zo bereikte Portugese faïence wel Enkhuizen of Graft, maar niet Alkmaar dat vooral gericht was op de regionale markt.<sup>92</sup> Het lijkt er daarom sterk op dat bezitters van Portugese faïence connecties hadden met de scheepvaart. Ook de voetschaal van witbakkend aardewerk behoort tot de (Franse) keramieksoort die archeologisch hoofdzakelijk voorkomt in de op de zeevaart georiënteerde provincies Noord-Holland en Zeeland.<sup>93</sup>

In de eerste helft van de 17de eeuw lag de Oudeschans in het centrum van het Amsterdamse havengebied, tussen particuliere scheepswerven en die van de Admiraliteit op Uilenburg en Marken en van de VOC op Rapenburg. Hier werden handelsgoederen uit alle windstreken aan land gezet, opgeslagen en verder verhandeld. De nabijheid van exotische producten, zoals porselein, zal ertoe hebben bijgedragen dat deze hun weg naar het huishouden van Oudeschans 7 hebben gevonden. Wat zeggen deze vondsten nu over de bewoners van Oudeschans 7 in de periode 1620-1660? Het merendeel ervan weerspiegelt het alledaagse gebruiksgoed van een huishouden met enige draagkracht. Het porselein bijvoorbeeld vertegenwoordigt geen rijk bezit van kwalitatief hoogwaardige pronkstukken, maar behoort tot eenvoudig gedecoreerd servies. Er komen wel enkele kostbare voorwerpen voor, zoals een geëmailleerde gouden ring en luxueus glaswerk, maar die moeten gezien worden als overleveringsstukken. Over het geheel genomen kan

<sup>92</sup> Ostkamp 2009, 31-33.

<sup>93</sup> Jaspers & Ostkamp 2006, 28.

de inhoud van de beerlagen S 50 en S 51 worden beschouwd als de materiële neerslag van één of, gezien de tijdspanne van de depositie, meerdere elkaar in tijd opvolgende huishoudens die vanwege de ligging midden in Amsterdams havenkwartier konden profiteren van de beschikbaarheid van een breed scala aan (exotische) import gebruiksvoorwerpen.

Het bij de leging achtergebleven materiaal uit het derde of vierde kwart van de 17de eeuw kenmerkt zich door eenvoudig serviesgoed van ondermeer op dat moment goedkope majolica met grove beschildering.

Uit de periode 1700-1730, de laatste gebruiksfase van de beerput, komt het beeld naar voren van een weinig welvarend huishouden. Rond 1730 is de beerput buiten gebruik geraakt, waarbij de stortkoker nog gedeeltelijk is gelegeerd en een deel van de vulling in de nabijgelegen goot S 21 terecht kwam, hetgeen betekent dat deze goot op datzelfde moment ook buiten gebruik raakte.

#### 4.7 Goot S 21 (1700-1730)

De houten goot S 21 bevatte scherven van rood- en witbakkend aardewerk, majolica, faïence, steengoed, glas en pijpen uit de periode 1700-1730 (OS4-8). Het gaat om een secundaire stort van afval dat afkomstig is uit de stortkoker van beerput S 11/13. Dit blijkt niet alleen uit het feit dat de keramiek erg fragmentarisch is en dat slechts 27,7% van het minimum aantal exemplaren van 42 stuks aanwezig is<sup>94</sup>, maar ook doordat sommige scherven porselein uit beide contexten aan elkaar passen. Het afval bestaat enerzijds uit borden en anderzijds uit koppen en schotels voor thee- en koffieconsumptie. Bij de eerste groep gaat het hoofdzakelijk om faïence en bij de tweede om Chinees porselein. Het Chinese porselein met ondermeer Capucijnerwaar is kenmerkend voor het laatste kwart van de 17de en eerste kwart van de 18de eeuw. Opvallend is de afwezigheid van Engelse industriële keramiek die eerst vanaf 1740 met saltglazed stoneware en daarna vanaf 1760 met creamware de markt begon te domineren.

Onder het roodbakkend aardewerk bevindt zich een archeologisch complete steelkom met een bolle vorm en een brede kraagrand (r-stk-3). Tevens is er een wijmondige grape met afgeronde buikknik en licht uitgebogen rand (w-gra-22) die tot een vroege variant van 'vlekkengoed' behoort.<sup>95</sup> Dit aardewerk ontleent zijn benaming aan een gevlekt glazuur, dat ontstaat door toevoeging van mangaan- of koperoxide aan het loodglazuur. Vlekkengoed had zijn bloeiperiode van circa 1690 tot 1720. Tot op heden is de productieplaats ervan niet precies bekend, maar aangenomen wordt dat die in Friesland lag.

Nederlandse faïence, zowel geheel wit als blauw-op-wit, heeft een belangrijk aandeel binnen het tafelgerei. Het vormenspectrum bestaat uit afgeronde borden met platte bodem en brede vlag (f-bor-3). Het gaat om het algemene gebruiksgoed dat gangbaar was in het laatste kwart van de 17de en eerste kwart van de 18de eeuw. Tot het sanitair behoort een pispot met een tonvormig model op een vlakke bodem met een uitgebogen hals en uitgebogen rand (f-pis-1). Naast faïence zijn er fragmenten van enkele oudere stukken majolica aanwezig die als opspit zijn te interpreteren.

Rookgerei is vertegenwoordigd door een minimaal aantal van dertien pijpen. Hiervan zijn tien exemplaren voorzien van een hielmerk, één van een gemerkt spoor, terwijl van twee de hiel niet meer aanwezig was. Het oudste exemplaar is een vroeg ovaalvormige model, dat op basis van het hielmerk VT gekroond te dateren is in de periode 1687-1700.<sup>96</sup> De overige pijpen vertegenwoordigen het slanke trechtervormige

<sup>94</sup> Gebaseerd op een EVE van 8,3 en 30 randfragmenten.

<sup>95</sup> Bitter et al 2001, 172-175.

<sup>96</sup> Duco 2003, merk 167.

model dat gangbaar was in de periode 1700-1730, waarna een ontwikkeling naar een ovaalvormig model op gang kwam. Er is een onderscheid te maken in de betere pijpen die geglaasd zijn en de slechter afgewerkte, grovere soort. Een aantal grovere exemplaren hebben eveneens een trechtvormige ketel, een spoor in plaats van een hiel, en op de zijkant van het spoor een bijmerk. Dit model, dat tot de goedkoopste op de markt behoorde, dateert uit 1715-1730.<sup>97</sup> Elf van de dertien pijpen zijn middelmatig tot zwaar doorrookt. Dit zou erop kunnen duiden dat de gebruiker zich weliswaar de betere geglaasde soort pijpen kon veroorloven, maar er desondanks zuinig mee om moest gaan en de pijpen daarom langer gebruikte. Dit specifieke model rookpijp in combinatie met het ontbreken van Engelse industriële keramiek zoals saltglazed stoneware geeft aanleiding om 1730 als sluitdatum van de put aan te houden.

Het glas uit de goot bestaat uit drinkgerei, zandlopers en flessen. Tot de eerste groep behoren twee kelkglazen en twee bekers van kleurloos glas met een graving. Een archeologisch zeldzamer glazen object is de zandloper.<sup>98</sup> Zandlopers bestaan uit twee glazen van dezelfde grootte die los van elkaar werden vervaardigd en daarna op elkaar werden geplaatst met daartussen een metalen diafragma om de doorloopsnelheid te kunnen reguleren. In de goot kwamen randen van twee verschillende zandlopers voor. Flessen zijn vertegenwoordigd door de hals van een uivormige wijnfles met kurk en die van een medicijnflesje, eveneens met een kurk.

#### 4.8 Overige contexten

Tenslotte waren er nog kleine hoeveelheden vondsten uit een paar andere sporen. Een bijzondere losse vondst is de ketel van een pijp waarop in potlood de initialen MVDS en het jaartal 1809 staan geschreven (OS4-12). Pijpen met in potlood of inkt de naam of de initialen van de eigenaar zijn van verschillende Amsterdamse archeologische vindplaatsen bekend, ondermeer Vlooienburg (Waterlooplein), de Amstelbedding aan het Rokin en een beerput aan de Pieter Jacobszstraat.<sup>99</sup> Bij deze vondsten kon middels archiefonderzoek de naam van de roker worden achterhaald, achtereenvolgens P. Salomos (1810), E.G. Estoppey, A. Visje en Ferwerda. Voor de letters MVDS is dat nog niet het geval. Het merken van rookpijpen met de naam van de eigenaar is een 19de-eeuws gebruik in drankgelegenheden waar bezoekers hun eigen pijp in een rek hadden hangen



56 Pijp met in potlood geschreven 'MVDS-1809' (OS4-12-1)

Uit de vulling van het laat 19de-eeuwse en vroeg 20ste-eeuwse riool S 2 kwam het deksel van een pot tandpasta (cat 65, OS4-1) met daarop het portret van de Engelse koningin Victoria (1837-1901) en het bijschrift: *cherry toothpase patronized by the Queen*,

<sup>97</sup> Duco 2003, 204-205.

<sup>98</sup> Henkes 1994, 346.

<sup>99</sup> Gawronski et al 2010, 91-93.

*John Gosnell & Co, London.* Deze uit het laatste kwart van de 19de eeuw daterende tandpasta behoorde tot het uitgebreide assortiment aan cosmetische producten uit de bloeitijd van deze Londense firma. Ondanks een zakelijke teruggang en een verhuizing in de eerste helft van de 20ste eeuw is John Gosnell & Co Ltd nog steeds actief als een onafhankelijk cosmeticabedrijf.<sup>100</sup>

Op het vloerniveau uit de laatste fase van het pand Oudeschans 7 (S 58) bevond zich een concentratie van industrieel aardewerk met ondermeer diverse scherven biscuitaardewerk (OS4-4). Het gaat om laat-19de- of 20ste-eeuws pottenbakkersafval. Dit materiaal is in verband te brengen met de aardewerkwinkel die hier in de eerste decennia van de 20ste eeuw gevestigd was. Hier werden de producten verkocht van een pottenbakkerij op Oudeschans 9.

---

<sup>100</sup> Informatie ontleend aan de website van het nog bestaande bedrijf John Gosnell & Co, [www.johngosnell.com](http://www.johngosnell.com)

## 5 Conclusie

Het archeologisch onderzoek aan de Oudeschans 7-9 heeft een grote reeks aan uiteenlopende gegevens over de ontwikkeling en gebruiksgeschiedenis van deze percelen op het eiland Uilenburg in Amsterdam, vanaf het prestedelijke polderlandschap tot de stedelijke bebouwing en industrie.

### Ophogingen in de buitenpolder

Tot aan de stadsuitbreiding van 1592, waarbij aan de zuidzijde van de Oudeschans het eiland Uilenburg tot stand kwam, was de vindplaats in het buitendijkse polderland gelegen dat zich uitstrekte tussen de Sint Anthoniesdijk en het IJ. De polder was verdeeld in percelen met kleinschalige bebouwing met langs de oever een zomerdijk. Uit de archeologische profielen bleek dat tot tweemaal toe, in 1525-1550 en 1560-1570, de grond met een aanzienlijke hoeveelheid stadsafval is opgehoogd. In een laatste fase bij de stadsuitbreiding van 1592 is het terrein nogmaals opgehoogd, maar dan met relatief schone klei met slechts enkele scherven. Analyse van dergelijke afvalcomplexen roept de vraag op in hoeverre ophogingen relevante informatie over de stedelijke materiële cultuur kunnen bieden. Een andere vraag die zich aandient betreft de reden van dit grondverzet in het buitenstedelijk gebied.

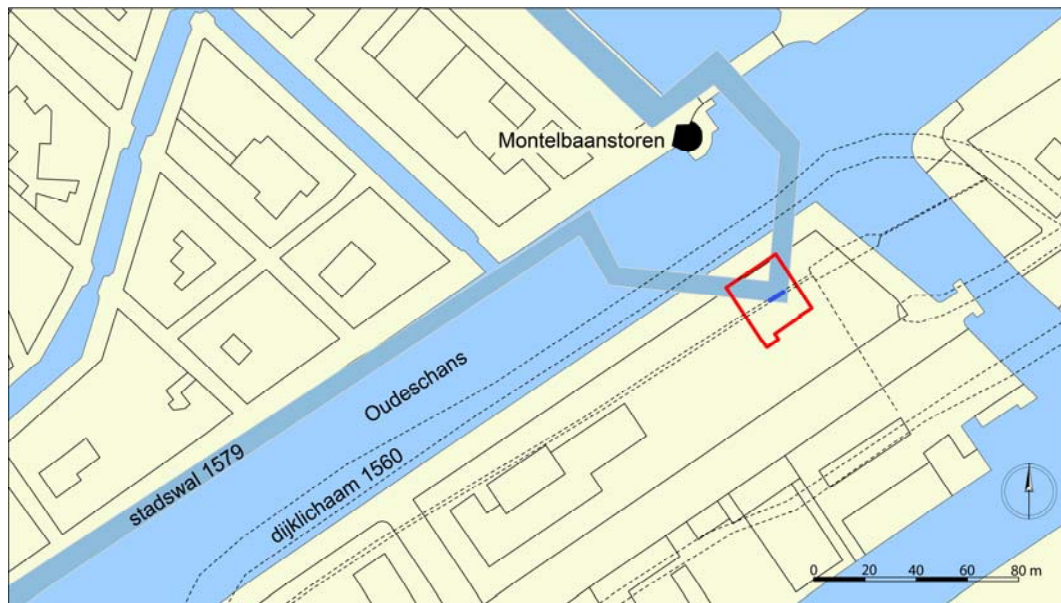
Om deze vragen te kunnen beantwoorden is inzicht nodig over de herkomst van het ophogingsmateriaal. Bij afval kan er sprake zijn van een primaire depositie in geval het terrein zelf is gebruikt als vuilstortplaats waar stedelingen hun afval kwijt konden. Men spreekt daarentegen van een secundaire context wanneer het afval een samenraapsel is van uit alle hoeken van de stad aangevoerd materiaal. In beide gevallen laten deze archeologische contexten geen uitspraken toe over de samenstelling en het gebruik van materiële cultuur van de afzonderlijke stedelijke huishoudens waarvan het afval afkomstig was. Wel kan het aardewerk uit de ophogingslaag in meer algemene zin gezien worden als een afspiegeling van de 16de-eeuwse materiële cultuur van de stad als geheel. Om inzicht te krijgen in de aard van de afvalstort, is het nodig om het vondstcomplex zodanig te kwantificeren dat objecttypen en bakselsoorten vergeleken kunnen worden. Ook de fragmentatiegraad van het aardewerk is een belangrijke parameter voor een reconstructie van de herkomst ervan; een lokale depositie zou immers een kleinere fragmentatiegraad en grotere compleetheid van de objecten met zich meebrengen dan wanneer het een residu van algemeen stedelijke afval betreft. Hiertoe is de keramiek uit de ophogingslagen zowel met de methode van het Minimaal Aantal Exemplaren (MAE) als die van de *Estimated Vessel Equivalent* (EVE) gekwantificeerd. In tegenstelling tot MAE waarmee met randen, bodems en andere onderscheidende elementen het minimaal aantal complete voorwerpen wordt geschat, geeft EVE op basis van randscherven aan hoeveel procent van het oorspronkelijke voorwerp bewaard is.<sup>101</sup>

De keramiek uit de ophogingslagen biedt een goede afspiegeling van de typologische ontwikkeling binnen steengoed en roodbakkerd aardewerk in het tweede en derde kwart van de 16de eeuw. Het steengoed uit Keulen en Frechen kenmerkt zich in de periode 1525-1550 door decoraties van appliques van eiken- en rozenloof (afb. 35) en vanaf 1540 met ornamentele- of tekstbanden met portretbustes en acanthusbladeren (afb. 36). Verschillende voorwerpen van roodbakkerd aardewerk vertonen de voor deze periode typerende vormontwikkeling, zoals bakpannen (van r-bak-2 via r-bak-4 naar r-bak-

<sup>101</sup> Orton, Tyers en Vince 1993, 166-181.

5), grapen (r-gra-8 naar r-gra-34) en borden (van r-bor-1 naar r-bor-6). Opvallend is dat in deze Amsterdamse afvalstort enkele voorwerpen voorkomen die sterk overeenkomen met vondsten uit Zeeland. Zo is een hoge buidelvormige pispot (cat 3) vergelijkbaar met exemplaren uit het Zeeuwse Hulst<sup>102</sup> en het kasteel van Souburg.<sup>103</sup> De majolica borden in het afval zijn kenmerkend voor de Nederlandse majolicaproductie in het derde kwart van de 16de eeuw. Importkeramiek is vertegenwoordigd met enkele stukken Spaans lusteraardewerk (afb. 37) en een fragment van een kruik van witbakkend aardewerk die eveneens van het Iberisch schiereiland afkomstig was.<sup>104</sup>

Het aardewerk uit de 16de-eeuwse ophogingslagen bleek sterk gefragmenteerd. De scherven vertegenwoordigden slechts 10 tot 15% van de oorspronkelijke voorwerpen. De hoge fragmentatie en de afwezigheid van 90-85% van het materiaal wijzen op een secundaire depositie; ofwel, het afval is van elders aangevoerd. Dit wijst erop dat de weidegrond niet is gebruikt als vuilstortplaats, maar dat het afval doelbewust is aangevoerd ten behoeve van een ophoging, mogelijk om vernatting van het terrein tegen te gaan. De ophoging van 1560-1570 vertoonde een duidelijke zuidelijke grens, die samen bleek te vallen met de perceelsscheiding op de kaart van Jacob van Deventer uit 1560 (afb. 5, 55). Dit historisch cartografisch beeld onderbouwt het idee dat de ophoging een perceelsgebonden aangelegenheid was. Later archeologisch onderzoek aan de Oudeschans in 2009 meer naar het zuiden toonde aan dat de ophoging niet langs de gehele oever was uitgevoerd.<sup>105</sup> De 16de-eeuwse stadsafvalstort ontbrak hier: de enige ophoging die er voorkwam was die van de eind 16de-eeuwse aanleg van Uilenburg, toen schoon geel zand werd aangebracht.



57 De vindplaats (rood omlijnd) binnen de topografie van 2008 met projectie van de percelen op de kaart van Jacob van Deventer (stippel), de grens van de ophoging (blauw) en een reconstructie van het waltracé met bolwerk van 1579

Een ander kenmerkend grondspoor was een noordwest-zuidoost georiënteerde depressie op Oudeschans 9 die de ophogingsfase van 1560-1570 heeft doorsneden. Bij de ophoging van Uilenburg in 1592 is de geul weer opgevuld (S 28). De depressie is

<sup>102</sup> Archeologisch onderzoek Hulst, Bierkaaistraat (Depuydt, Kottman & Ostkamp in voorber., 11)

<sup>103</sup> Hendrikse en Goldschmitz 1998, 131

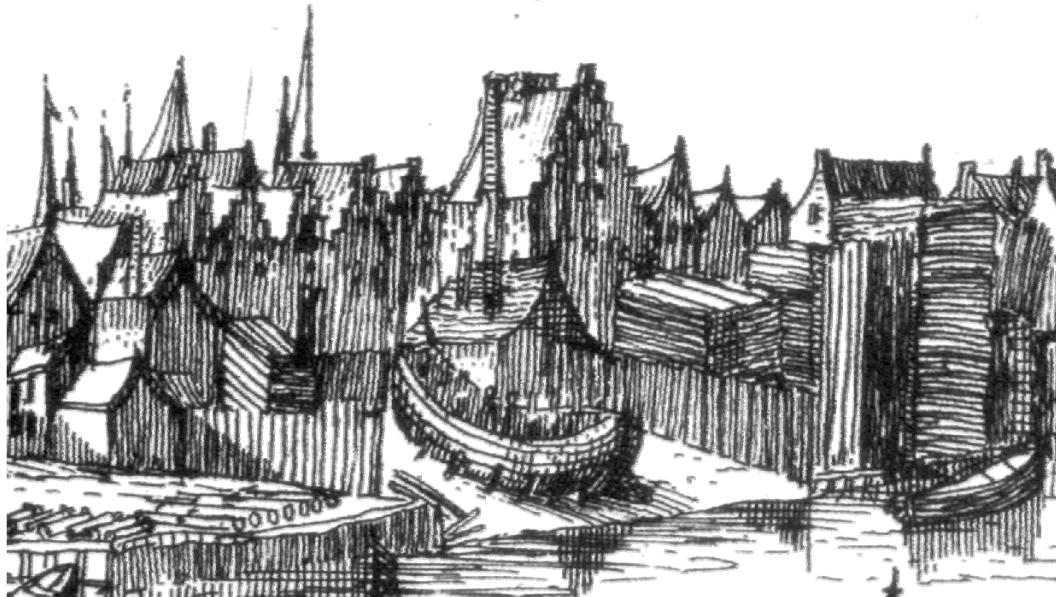
<sup>104</sup> OS4#047, zie ook WLO-251-6. dit is een pot van Iberisch aardewerk uit de periode 1600-1625.

<sup>105</sup> Archeologisch onderzoek Oudeschans 73-77, 2009.

mogelijk in verband te brengen met de stadswal die in 1579 aan de Lastage-zijde van de Oudeschans is opgeworpen met een bolwerk voor de Montelbaanstoren. De wal heeft maar kort bestaan en er zijn geen afbeeldingen van bekend. Het vermoedelijke tracé van de wal ter hoogte van de Oudeschans kan worden gereconstrueerd aan de hand van de kaart van Pieter Bast uit 1597 waarop bolwerken van dezelfde wal, maar dan aan de westzijde van de stad, staan afgebeeld (afb. 57). Uit deze projectie blijkt dat de saillant van het bolwerk voor de Montelbaanstoren waarschijnlijk doorliep tot op het opgravingsterrein. De geul was mogelijk een deel van het waltalud dat in de jaren 1590 werd volgestort bij het uitvlakken van het wallichaam. Dit zou tevens een verklaring zijn voor de paar scherven (S 28, OS4-45) die dateerden van ver voor de aanleg van Uilenburg. Stort uit de jaren 1560 kan zodoende bij de aanleg van het bolwerk uit zijn primaire context zijn gegraven en in het wallichaam zijn terechtgekomen, om in de jaren 1590 vervolgens tezamen met enkele scherven weer te worden verwerkt in de ophoging van Uilenburg.

### Scheepstimmerwerven

Na de aanleg van Uilenburg zijn beide percelen Oudeschans 7 en 9 in gebruik genomen voor scheepsbouwactiviteiten. Spijkers en een breeuwbeitel (OS4-48-1, afb. 42) waren hier de materiële weerslag van. Van de constructie van de vroeg-17de-eeuwse scheepstimmerwerf resteerde alleen een dik houtsnipperpakket. De hellingsvloer lag waarschijnlijk direct op de ondergrond en is vanwege verzakking regelmatig vervangen. Scheepshellingen van zulke eenvoudig gestapelde planken en plankieren uit dit deel van de stad zijn bekend van opgravingen op Uilenburg, Marken en Rapenburg.<sup>106</sup>



58 Uitsnede van het *Profiel van Amsterdam* door Pieter van der Keere uit 1614-1618 (vergelijk afb. 9) met op perceel 7 en 9 een scheepshelling (Stadsarchief Amsterdam)

### Oudeschans 9

Op Oudeschans 9 kwam rond 1625 een houten loods van minimaal 11 x 5,60 m (S 26) te staan.<sup>107</sup> Het bouwsel bestond uit twee wanden van palen met daartussen minimaal acht

<sup>106</sup> Valkenburgerstraat: Veerkamp 2002, 18-20. Rapenburg: Gawronski, Jayasena, Veerkamp 2007.

<sup>107</sup> Drie monsters met spinthout hadden een veldatum van 1621, de laatste dateerde van na 1605, datering Deutsches Archäologisches Institut, Dr. K-U Heußner, 2008.

aan de westkant gekantrechte houten liggers van 5,35 m. De palen waren niet zoals gebruikelijk in de 17de eeuw tot op de eerste zandlaag (12 m ÷ NAP) ingeheid, maar waren slechts 1,58 m lang. Een dergelijke fundering op kleef had tot doel de draagkracht van de bodem te vergroten en was tot in de late middeleeuwen een veel gebruikte funderingstechniek. Het gebouw werd in de lengterichting opgedeeld in twee gelijke helften door een wand van palen met planken ertussen. De palen waren via een inkeping aan de onderzijde in een inkeping in de ligger geplaatst. De liggers lagen op gemiddeld 1,80 m ÷ NAP en het houtwerk was plaatselijk tot 0,75 m ÷ NAP bewaard. De vloer van in de breedte van het pand gelegde planken rustte op houten blokken op de liggeruiteinden. Het loopvlak lag op 1,10 m ÷ NAP en de ruimte tussen de liggers en de vloer was opgevuld met een 0,30 m dik pakket van lichtgrijs zand met schelpen.<sup>108</sup> Door het gewicht van het dak in combinatie met de opgeslagen goederen waren de liggers doorgebogen en de zijwanden licht verzakt (profiel 4, afb. 25, 26).

De archeologische resten van de loods behoren vermoedelijk tot het gebouw dat volgens historische gegevens tussen 1623 en 1630 door de schipper Jan Harmensz Pot is opgericht. Pot had in 1623 het op dat moment braakliggende kavel gekocht en in 1630 werd het in de overdrachtsstukken van Oudeschans 9 omschreven als volledig bebouwd. Het tijdsinterval van zeven jaar kan verder worden verscherpt tot 1623-1625 afgaande op de stadsplattegrond van Balthasar Florsz van Berckenrode waarop op perceel 9 een laag gebouwtje met lessenaarsdak te zien is. Op de derde editie van zijn kaart uit 1657 is hier sprake van een aaneengesloten bebouwing. Uitgaande van deze kaart kan er vanuit worden gegaan dat omstreeks het midden van de 17de eeuw de houten loods is vervangen door het bakstenen pakhuis dat op de houten fundering van de loods werd geplaatst. Dit was waarschijnlijk het pakhuis dat voor het eerst in 1676 werd vermeld en in 1734 als 'De steenstukken' werd aangeduid.<sup>109</sup> Het feit dat Oudeschans 9 niet was opgenomen in de Personeele Quotisatie van 1742, een bevolkingstelling per woonhuis van belastingplichtigen met 600 gulden of meer als jaarinkomen, bevestigt dat het een opslag- en geen woonruimte betrof.

### Oudeschans 7

Op Oudeschans 7 werden de houtsnippers van de sloopstimmerwerf afgedekt door een verharding van planken. Dit was waarschijnlijk een werkniveau bij de bouw van de eerste stenen structuren ter plaatse. Dendrochronologisch onderzoek van verschillende houten elementen leverde een datering op die varieerde van na 1546 tot na 1623. Hieruit kan worden geconcludeerd dat dit bouwniveau en de eerste steenbouw ter plaatse waarschijnlijk uit het tweede kwart van de 17de eeuw dateert.<sup>110</sup> Uit historische bronnen is bekend dat schipper Jan Harmensz Pot in 1631 tevens het huis en erf Oudeschans 7 kocht van grofsmid Hendrick Arentsz. In 1634 wordt vermeld dat hier een loods werd gebouwd. De oudste structuur op het achterterrein was een beerput die eerst van 1620 tot 1660 in gebruik was en vervolgens na een gedeeltelijke leging in de tweede helft van de 17de eeuw weer van 1700 tot 1730, waarna de put werd afgesloten.

### Funderingstechnieken en verzakkingen

Het archeologisch onderzoek wees uit dat de twee percelen zijn ontstaan door opdeling van één scheepswerfterrein en dat er ongeveer 1 m hoogteverschil was tussen het eerste bouwniveau op Oudeschans 7 (0,70 - 0,89 m ÷ NAP) en Oudeschans 9 (1,90 m ÷ NAP).

<sup>108</sup> Top op gemiddeld 1,30 m ÷ NAP.

<sup>109</sup> SAA, toegang 5062, inv.nr. 58, f. 195r. (overdracht op 28-8-1677 van een half pakhuis en erf aan Jan de la Fontaine, na verkoop bij executie op 25-1-1676). SAA, toegang 5044, inv.nr. 298 (Verpondingskohier 12<sup>de</sup> penning, 1734-1739), f. 392v., (wijk 15, verpondingsnr. 6023).

<sup>110</sup> OS4-13 t/m 19, 23 en 24; datering Deutsches Archäologisches Institut, Dr. K-U Heußner, 2008.

Weerspiegelt dit niveauverschil de toenmalige situatie of wijst het op post-depositionele processen zoals inklinking en verzakking? Bij de eerste bebouwing lag het vloerniveau van Oudeschans 9 nog steeds 0,75 m lager dan dat van Oudeschans 7. Dit verschil was in de fase van het stenen pakhuis op Oudeschans 9 teruggebracht tot circa 0,4 m. Een klein hoogteverschil tussen twee naast elkaar gelegen percelen is niet ongebruikelijk, maar in de context van de drassige ondergrond met zou een hoogteverschil van 0,75 m de loods op Oudeschans 9 tot een afvoerput van Oudeschans 7 hebben gemaakt. Met schipper Pot als eigenaar van beide percelen is het hoogst onwaarschijnlijk dat er zulke onhandige hoogteverschillen waren tussen beide terreinen.

De oprichting van de loods in 1634 op Oudeschans 7 kan zowel een verbouwing als nieuwbouw betreffen. Archeologisch is vastgesteld dat de bebouwing op Oudeschans 7 van meet af aan op stuit was gefundeerd, waardoor er zich in ruim drie eeuwen weinig verzakkingen hebben voorgedaan. Dat was niet het geval bij het pakhuis op Oudeschans 9, dat op een veel te lichte fundering was gezet. Voor een houten loods was de fundering op kleef afdoende. Verzakking is na verloop van tijd opgetreden als gevolg van het gewicht van het bakstenen pakhuis van vier bouwlagen met de zijgevel van de Oudeschans 11. Concluderend kan gesteld worden dat het archeologisch geconstateerde niveauverschil tussen de percelen Oudeschans 7 en 9 geen verband houdt met de oorspronkelijke 17de-eeuwse situatie, maar het resultaat is van verzakking door de gebruikte funderingstechniek, het hierop voortbouwen en inklinking van de bodem.

### **Materiële cultuur**

De beerputvondsten uit de periode 1620-1660 bestaan uit een grote hoeveelheid alledaags gebruiksgoed, aangevuld met enkele kostbaardere voorwerpen. Het kookgerei is van roodbakend aardewerk, het tafelgerei hoofdzakelijk van majolica en faience. Naast de producten van Nederlandse makelij bevatte de put een bord en twee kommen van Portugese faience, koppen, kommen en borden van Chinees porselein en een plooischotel van Frans witbakkend aardewerk. Uit archeologisch onderzoek in de afgelopen jaren komt naar voren dat er een verband lijkt te bestaan tussen het bezit van Portugese faience en Frans aardewerk in onze streken en de connecties van de bezitters ervan met scheepvaart.<sup>111</sup> Dit importkeramiek komt archeologisch vooral voor in havenplaatsen of plaatsen die hiermee in nauw contact stonden. Zo bereikte Portugese faience wel Enkhuizen of Graft, maar niet Alkmaar dat vooral gericht was op de regionale markt.

In Amsterdamse archeologische context is er een opvallende concentratie van Portugese faience op en rondom het eiland Vlooienburg (het tegenwoordige Waterlooplein) en de haveneilanden Uilenburg, Marken en Rapenburg. Frans witbakkend aardewerk is in Amsterdam een relatief zeldzame vondstgroep met een verspreiding rondom de Haarlemmerdijk, Haarlemmerplein, Prins Hendrikkade, Vlooienburg, Marken, Uilenburg en Oostenburg.<sup>112</sup> Om inzicht te krijgen in oorzaken van dit Amsterdamse verspreidingsbeeld is een vergelijking van de Oudeschans-beerput met andere contemporaine beerputten relevant, bijvoorbeeld met vijf beerputten in de Konijnenstraat, een buurt die in de 17de eeuw werd bevolkt door een met de Oudeschans vergelijkbare stedelijke middenklasse.<sup>113</sup> De overeenkomsten tussen de vondstcomplexen van de Oudeschans en de Konijnenstraat zijn opmerkelijk. Het enige duidelijke verschil is de

<sup>111</sup> Portugese faience, zie Ostkamp 2009, 31-33; Frans aardewerk zie Jaspers & Ostkamp 2006, 28.

<sup>112</sup> De objectdatabase van de afdeling Archeologie BMA telt 32 objecten van Frans witbakkend aardewerk. Van 21 exemplaren is de vindplaats het gebied rondom het Haarlemmerplein, Haarlemmerdijk, Prins Hendrikkade, Vlooienburg, Marken, Uilenburg en Oostenburg. Vijf stuks zijn afkomstig uit Buikslotermeer, vier uit diverse binnenstedelijke contexten en twee hebben een onbekende context.

<sup>113</sup> Vijf beerputten op de vindplaats Konijnenstraat 3-23 (KON): Gawronski, Jayasena, Veerkamp 2007.

afwezigheid van Portugees en Frans aardewerk in de Konijnenstraat. Het voorkomen van deze aardewerksoorten is daarmee geen indicator van welstand. De aanwezigheid ervan in de Oudeschans-beerput zou verband kunnen houden met de aard van het stedelijke gebied dat meer dan de Konijnenstraat in de Jordaan in hoofdzaak was georiënteerd op handel en scheepvaart. Deze voorwerpen kunnen zijn verkregen via particuliere handelsnetwerken, terwijl de nabijheid van de VOC-werf op Rapenburg er mogelijk aan heeft bijgedragen dat het op grote schaal uit Azië ingevoerde Chinese porselein zijn weg naar het huishouden van Oudeschans 7 heeft gevonden. De stukken Chinees porselein uit de beerput zijn geen kwalitatief hoogwaardige pronkstukken, maar eenvoudig gedecoreerde alledaagse gebruiksartikelen. Vergelijkbare objecten zijn te vinden in diverse vondstcomplexen in Amsterdam, maar ook in omliggende plaatsen waar porselein in groten getale door de VOC werd afgezet, zoals bijvoorbeeld Enkhuizen.<sup>114</sup> Porselein was in die periode ook niet meer voorbehouden aan de meest kapitaalkrachtigen, zoals dat aan het begin van de 17de eeuw wel het geval was. De bewoners van Oudeschans 7 in het tweede kwart van de 17de eeuw behoorden waarschijnlijk tot de stedelijke middenklasse. De archeologische gegevens geven geen opheldering over hun beroepsmatige achtergrond, maar vanwege de aanwezigheid van de al genoemde stukken importaardewerk in combinatie met historische gegevens kan worden aangenomen dat ze werk hadden in handel en scheepvaart.



59 Beerput Oudeschans 7, keramiek met een maritieme connectie: Chinees porselein (links), een Saintonge plooisshotel (midden achter) en Portugese faïence

Afval van de bewoners van Oudeschans 7 in de periode 1700-1730 zijn afkomstig uit de stortkoker van de beerput en de houten goot ernaast. Het serviesgoed bestaat voor een groot deel uit Nederlandse faïence en het in die tijd bij brede lagen van de bevolking geliefde Chinese porselein. Het ging niet om kostbare stukken. Meer aanwijzingen over de draagkracht van de bewoners komen van het rookgerei. Er werd gerookt uit pijpen van zowel de betere geglaasde soort als de goedkoopste en slecht afgewerkte grovere varianten. Elf van de dertien pijpen waren middelmatig tot zwaar doorrookt. Dit zou erop kunnen duiden dat de gebruiker zich weliswaar de betere geglaasde soort pijpen kon

<sup>114</sup> Jaspers & Ostkamp 2006, 33-35.

veroorloven, maar er desondanks zuinig mee moest omgaan en daarom de pijpen langer gebruikte. Rond 1730 is de beerput buiten gebruik geraakt, waarbij de stortkoker nog gedeeltelijk is gelegegd en een deel van de vulling in goot terecht kwam. Voor een nadere duiding van de sociale achtergronden van de bewoners als kader voor de interpretatie van de archeologische vondsten kan historische informatie worden ingezet. In de laatste gebruikperiode van de veerput werd Oudeschans 7 werd bewoond door timmerman Geurt van Beest. Op het moment waarop hij in 1731 het pand kocht was hij er al woonachtig en hij zou er tot 1747 blijven.<sup>115</sup> In het Kohier van de Personeele Quotisie van 1742 staat Van Beest met een jaarinkomen van f. 1.200,-- . genoteerd.<sup>116</sup> De geschatte huurwaarde van zijn huis bedroeg jaarlijks f. 365,--. Hiermee kan Van Beest gerekend worden tot de stedelijke middenklasse in die periode.

Op Oudeschans 7 hebben in de 18de en 19de eeuw nog diverse verbouwingen plaatsgevonden waarbij een waterkelder, waterput en een riool zijn aangelegd. Ambachten hebben zich tot ver in de 20ste eeuw voortgezet aan de Oudeschans. De pottenbakkerij op Oudeschans 9 en de winkel op Oudeschans 7 hadden hun sporen in de bodem nagelaten in de vorm van een concentratie 20ste-eeuws pottenbakkersafval op een opgehoogde vloer van het winkelpand.

---

<sup>115</sup> Met dank aan E. Schmitz, Stadsarchief Amsterdam.

<sup>116</sup> Wijk 15, verpondingsnummer 6024, Oldewelt 1945, 105.

## 6 Summary

Archaeological research at Oudeschans 7 and 9 in the historical centre of Amsterdam revealed a range of structures and artefacts that elucidated the urban development at this location from the mid-16th century onwards. The site is located at the island of Uilenburg at the south side of the Oudeschans canal (Fig. 2). The archaeological findings can be clustered into five phases:

1. Landfill in the foreland: 1525-1575
2. Landfill and development of Uilenburg: 1575-1593
3. Shipbuilding: 1593-1620
4. Occupation Oudeschans 7 and 9: 1620-1750
5. Occupation Oudeschans 7 and 9: 1750-1900

### Landfill in the foreland: 1525-1575

Prior to the city extension of 1592 (*Tweede Uitleg*, or Second Extension), this area was part of the soggy foreland stretching from the sea dike (Sint Anthoniesdijk) in the east to the open water of the IJ harbour on the west (Fig. 3 and 4). The terrain was divided in elongated allotments, parallel to Oudeschans, and used for pasture. The archaeological stratigraphy revealed that twice, in 1525-1550 and 1560-1570, the soil was raised by dumping a considerable amount of city refuse. A last phase of landfill was related to the creation of the island of Uilenburg in 1592 (Fig. 7). This landfill consisted of a homogeneous clay intermixed with only a few shards.

The analysis of these deposits raises the question of whether layers of landfill contain relevant information in urban material culture. A second question is the reason for landfill in an area outside the city wall, where cows were depicted grazing in 1544 (Fig. 4).

To examine these questions it is necessary to quantify the artefact assemblage in ways which facilitate comparative studies. For example, establishing the percentage of completeness of a ceramic vessel is an important parameter for the reconstruction of its discard. A local (primary) deposition would be implied by a larger value of completeness when compared to a dump of mixed urban refuse (secondary deposition). For these reasons the ceramics from the layers of landfill were quantified by both Minimum Number of Vessels (MNV) and Estimated Vessel Equivalents (EVE). The MNV method defines the minimum number of vessels present by counting individually-distinctive fragments such as rims and bases. The EVE method uses rim fragments to estimate the percentage of completeness of each vessel in the assemblage.<sup>117</sup>

The ceramics in the layers of landfill reflect the development of stoneware and red earthenware in the second and third quarters of the 16th century. Typical for Cologne and Frechen stoneware vessels from the period 1525-1550 were relief decorations of oak leaves, acorns and roses (Fig. 35). After c. 1540 the relief decoration included horizontal bands with foliage or text, in combination with portrait medallions and acanthus leaves (Fig. 36). The group also illustrated the typological development of redware forms such as frying pans (typologically defined as r-bak-2 to r-bak-4 to r-bak-5), cauldrons (r-gra-8 to r-gra-34) and dishes (r-bor-1 to r-bor-6).

Remarkably this Amsterdam dump contained a few objects that show strong resemblance to finds which are typical for archaeological sites in the south-western province of Zeeland. For example, there was a somewhat barrel-shaped chamber pot (cat.

<sup>117</sup> Orton, Tyers and Vince 1993, 166-181.

3) which parallels examples excavated in Hulst<sup>118</sup> and Souburg Castle.<sup>119</sup> The majolica dishes in the assemblage were characteristic for Netherlands majolica production in the third quarter of the 16th century. The landfill also contained pieces of imported ceramics, such as Spanish lusterware dishes (Fig. 37) and Iberian white ware jars.<sup>120</sup>

The ceramics from the 16th-century layers of landfill were highly fragmented, with the shards representing only 10 to 15 % of the original vessels. This absence of 85 to 90 % of the individual objects makes it possible to define the ceramic assemblage as a secondary deposit. The site was not used primarily as a dump for domestic refuse. It was deliberately filled – presumably to convert it from wetlands - with soil containing waste from other parts of the city.

The 1560 map by Jacob van Deventer provides evidence on the extent of the landfill activities. When the excavation area is projected onto van Deventer's map, the southern limit of the excavated 1560-1570 fill matches the boundary of one of the map's elongated allotments (Fig. 5, 55). This cartographic evidence supports the theory that the fill was an activity limited to a specific parcel. However, this stratum does not cover the entire parcel. In 2009, archaeological research at site Oudeschans 77 (further west) revealed that the 16th-century refuse depositions were not present – the early fill consisted of homogeneous yellow sand.<sup>121</sup>

### Landfill and the development of Uilenburg 1575-1593

At Oudeschans 9, a northwest- to southeast-orientated depression cut through the 1560-1570 landfill. The historical record provides a possible interpretation for this feature. In 1579, a rampart with bastions was erected at the north side of Oudeschans, protecting the *Lastage* shipyard area. One of the bastions was constructed across the site to protect the tower of Montelbaan (*Montelbaanstoren*). This defence work was levelled in the 1592 city extension and there are no known depictions of the structure.

The 1597 city map by Pieter Bast (Fig. 7) gives some clues to the dimensions of the 1579 bastions. At time of the Bast map, the Oudeschans part of the rampart had been razed – but the western part was still intact. If the *Montelbaanstoren* bastion had similar dimensions to the illustrated works, its salient cut through the site at the location of the excavated depression.

In this concavity, it appears that the primary 16th-century landfill was excavated and reworked into the 1579 defence line. When the structure was razed in the 1590s, the early fill was apparently re-deposited in the depression. Archaeological evidence for this is provided by the presence of artefacts from the third quarter of the 16th century. The context has an archaeological *terminus post quem* of 1574-1579 based on the recovery of a copper *duit* (Fig. 41) minted at that time. In 1592 and 1593, with the development of Uilenburg, the elevation of the pasture land was raised again, but archaeological evidence indicates that domestic refuse was not included in the fill.

### Shipbuilding: 1593-1620

In December 1593 the first allotments on the northwest corner of the island were auctioned. Oudeschans 7 and 9 were part of one allotment that was designated as a shipyard (Fig. 8, 9). The excavation produced the material evidence for these activities in the form of nails and a chisel used for caulking (OS4-48-1), Fig. 42). Of the early-17th-century wharf itself, only a thick layer of woodchips remained. It is probable that the timber planking of the slipways was replaced a number of times due to soil compaction. Slipways

<sup>118</sup> Archaeological research Hulst, Bierkaaistraat (Depuydt, Kottman & Ostkamp in prep., 11)

<sup>119</sup> Hendrikse and Goldschmitz 1998, 131

<sup>120</sup> OS4#047, see WLO-251-6. This is an Iberian jar from 1600-1625.

<sup>121</sup> Archaeological research Oudeschans 73-77 (OS6), 2009.

constructed of planks placed over the earlier planks have been excavated at earlier sites on Uilenburg, and the neighbouring islands Marken en Rapenburg.<sup>122</sup>

## Occupation Oudeschans 7 and 9: 1620-1750

### Oudeschans 9

Around 1625, a timber shed (S 26) of minimally 11 x 6.5m was built at Oudeschans 9 (Fig. 24 and 25).<sup>123</sup> The foundation of this structure consisted of two lines of piles supporting at least eight squared ground-laid joists of 5.35m in length. The piles had sharpened tips and a length of 1.58m (Fig. 23). This type of foundation was common in the Late-Medieval period but became gradually obsolete because it provided inadequate support. By the time the shed was built it had become common practise to drive 12m-long piles down to the first solid sand layer.

The shed was divided lengthwise by a wall of posts filled in with planks. The posts were attached to the top of the ground-laid joists by a rabbet in the post and allowing its end to extend down the side of the joist. The ground-laid joists were exposed at an average level of 1.80m ÷ NAP (below Amsterdam Ordnance Datum) and the structure had been preserved up to 0.75m ÷ NAP. The structure's floor planks rested on wooden blocks at the ends of the joists. The shed's walking surface was at 1.10m ÷ NAP. As a result of the weight of the roof and the weight of the goods stored in the structure, the joists had become bowed and the walls sank slightly into the ground (Profile 4, Fig. 25, 26).

These archaeological remains are most likely those of the building that documents indicate was erected by the sea captain Jan Harmensz Pot between 1623 and 1630. Pot's property was vacant when he bought it in 1623 but by 1630 it was described as being completely built on. The construction date can be narrowed to 1623-1625 based on Balthasar Florisz van Berckenrode's 1625 map depicting a shed with a mono-pitched roof on this location (Fig. 10).

Balthasar Florisz van Berckenrode's map of 1657 shows continuous warehouses at this location, indicating that the shed must have been replaced with a brick warehouse by the mid-17th century. This building was placed on the foundation of its predecessor (Fig. 27). The first written evidence for a warehouse at this location dates from 1676. In 1734 it was named 'De steenstukken'.<sup>124</sup>

Oudeschans 9 is not listed in the 1742 tax register of the *Personeele Quotisatie*. This register listed all houses and their inhabitants if they had an income over 600 guilders. The absence of Oudeschans 9 from this register supports the theory that the building was in use as a warehouse.

### Oudeschans 7

At Oudeschans 7 the deposits of wood chips were sealed under a surface of planks (Fig. 19 and 20). This was probably the working surface for the construction of the first masonry structures at this allotment. Dendrochronological analysis of several elements gave the planks a date between 1546 and 1623. This implies that the planks, and consequently the first masonry structures at this location, were probably constructed during the second quarter of the 17th century.<sup>125</sup>

<sup>122</sup> Valkenburgerstraat: Veerkamp 2002, 18-20. Rapenburg: Gawronski, Jayasena, Veerkamp 2007.

<sup>123</sup> Three samples dated from 1621, another originated from a tree cut after 1605, analysis Dr. K-U Heußner, Deutsches Archäologisches Institut, Berlin 2008.

<sup>124</sup> Amsterdam City Archives (Stadsarchief Amsterdam, SAA), toegang 5062, inv.nr. 58, f. 195 (1677) and SAA, toegang 5044, inv.nr. 298 (Verpondingskohier 12<sup>de</sup> penning, 1734-1739), f. 392v. (wijk 15, verpondingsnr. 6023).

<sup>125</sup> OS4-13 -19, 23 en 24; analysis Dr. K-U Heußner, Deutsches Archäologisches Institut, 2008.

Records show that sea captain Jan Harmensz Pot, the owner of Oudeschans 9, bought Oudeschans 7 from blacksmith Hendrick Arentsz in 1631. There is also historical evidence for the building of a shed on this property in 1634. Archaeological excavation at Oudeschans 7 exposed a cesspit (Fig. 21 and 44) that was used initially from 1620 to 1660. After having been partially emptied in the second half of the 17th century, this cesspit had a final period of use in 1700-1730.

### **Foundation techniques and soil compaction**

Archaeological research revealed that the allotments 7 and 9 were created after splitting up a terrain that was initially a ship yard. The first building surface at the two allotments showed a 1m height difference between Oudeschans 7 (0.70 – 0.89m ÷ NAP) and Oudeschans 9 (1.90m ÷ NAP). This raised the question as to whether this reflects the original ground elevation or post-depositional processes such as soil compaction. The floor level of the first structure on Oudeschans 7 was 0.75m below that of Oudeschans 9. By the mid-17th century, when the brick warehouse was built on Oudeschans 9, this difference was reduced to c. 0.4m. A small difference in height between two adjacent allotments is not uncommon, but in the context of Amsterdam's wet soil, a difference of 0.75m would have made the shed on Oudeschans 9 the drainage sump of Oudeschans 7.

Jan Harmensz Pot's 1634 construction of a shed on Oudeschans 7 could have been either the renovation of an existing structure or the erection of a completely new one. Archaeological evidence indicates that from its start, the buildings on Oudeschans 7 had the substantial footings using 12m-long piles driven to dense sand. As a result, the impact of soil compaction on the buildings was minimal.

At Oudeschans 9, however, the mid-17th century brick warehouse re-used the inadequate Late-Medieval-style footing of the preceding shed – a fact that proved disastrous. The bowed ground-laid joists under the original 1623 shed indicate that the footing was barely adequate. Problems arose in the middle of the 17th century when this foundation had to support the four-floor brick warehouse and from the 18th century, the side wall of the neighbouring house, Oudeschans 11. As a result, drastic soil compaction was inevitable.

Therefore, differences of elevation visible in the archaeological record do not reflect the original grade on Oudeschans 7 and 9. They reflect the differences in support provided by the two different types of footings.

### **Material culture**

The cesspit at Oudeschans 7 provided vital information on the material aspects of the households in that period. Cesspits are of key importance in the study of material culture. A cesspit was normally located at the rear of the house, often near the kitchen. In some cases, neighbouring households shared a single cesspit, and the deposits will reflect the refuse from several families.

Cesspits can vary from a plank-lined void to a large brick structure capped by a vault. A chute was located either on top or at the side and the latrine house sat on top of the chute. Besides its primary function as a privy, domestic refuse was often dumped into the pit, preserving a record of domestic artefacts as well as faunal and botanical debris. These deposits reveal volumes of information about facets of daily life such as diet and social status. Cesspits can also provide data that is completely absent from the documentary records.

The finds from the cesspit of Oudeschans 7 from the period 1620-1660 consist primarily of utilitarian utensils, with a few more-expensive objects (Fig. 43). Cooking utensils are mainly of lead-glazed redware, while the serving vessels are predominantly majolica and faience. In addition to products of Dutch origin, the deposit contained a dish

and two bowls of Portuguese faience (appendix 3, cat. 54, 55, 56), Chinese porcelain cups, bowls and plates (cat. 57-63) and a lobed dish of French white earthenware (Saintonge, cat. 40).

Archaeological research in Holland in recent years tends to prove that Portuguese faience and French earthenware are strongly linked to international maritime trade.<sup>126</sup> For example, Portuguese faience did reach the North Holland town of Enkhuizen and Graft, but not the city of Alkmaar – the latter was mainly involved in regional trade. In Amsterdam archaeological contexts, the distribution of Portuguese faience concentrates on and around the island of Vlooienburg (present Waterlooplein) and the harbour islands of Uilenburg, Marken and Rapenburg. French whiteware is a relatively rare ceramic category and so far has been found only in the city's maritime quarter around the Haarlemmerdijk, Haarlemmerplein, Prins Hendrikkade, Vlooienburg, Marken, Uilenburg en Oostenburg.<sup>127</sup>

To gain further insight into this distribution pattern, it is useful to compare the Oudeschans artefact group with contemporaneous assemblages from elsewhere. Therefore, five cesspits assemblages were selected which were excavated at the Konijnenstraat, an urban middle-class area closely comparable with the 17th-century Oudeschans, but located in the 17th-century artisanal quarter, not related to harbour activities.

The resemblances in the ceramics from Oudeschans and Konijnenstraat are striking. The only types absent from the Konijnenstraat assemblages are Portuguese and French earthenware. As these households have a relatively-equal economic status this ceramic pattern an indication that the imported wares are not indicators of wealth, but international maritime trade.

Private maritime trade and the proximity of the VOC facility probably contributed to the presence of Portuguese and French earthenware, as well as Chinese porcelain, in the Oudeschans 7 group. The porcelain does not include the relatively-expensive pieces, but rather, utilitarian vessels for everyday use (cat. 59-61). Similar porcelain has been excavated in a number of Amsterdam contexts as well as surrounding cities where the Chinese ware was distributed by the VOC - such as Enkhuizen.<sup>128</sup>

At Oudeschans 7, domestic refuse from the period of 1700-1730 was excavated from the chute of the cesspit and from an adjacent gutter (Fig. 22). Tablewares in the assemblage consist of predominantly Dutch tin-glazed earthenware (faience) and - popular at the time - Chinese porcelain. There are no relatively-expensive luxury objects.

Some indications for the financial status of the users of the cesspit came from the clay tobacco pipes (Fig. 55). They possessed both coarse as well as more expensive polished pipes. Eleven of the 13 pipes were smoked moderately to excessively. This latter could indicate that although the owner could afford good quality pipes, but these were used utterly economically.

The cesspit was used until about 1730. At that time the chute was partially-emptied and some of its fill was re-deposited into the gutter. Historical records provide more information on the social standing of the owners of the cesspit. In the latter days of its use, the cesspit at Oudeschans 7 was on the property of carpenter Geurt van Beest. According to the documents, he was already living at Oudeschans 7 when he purchased it in 1731 and he continued in residence until 1747.<sup>129</sup>

<sup>126</sup> Portuguese faience: Ostkamp 2009, 31-33; French earthenware: Jaspers & Ostkamp 2006, 28.

<sup>127</sup> The object database of the archaeology division of BMA counts 32 objects of French white wares. Twenty-one pieces were recovered at archaeological sites in the area around Haarlemmerplein, Haarlemmerdijk, Prins Hendrikkade, Vlooienburg, Marken, Uilenburg en Oostenburg. Five pieces are from Buikslotermeer, four from other urban sites, and two have an unknown provenance.

<sup>128</sup> Jaspers & Ostkamp 2006, 33-35.

<sup>129</sup> With thanks to E. Schmitz, Stadsarchief Amsterdam.

In the 1742 tax register *Kohier van de Personeele Quotisatie*, Geurt van Beest is listed with an annual income of f. 1.200,--.<sup>130</sup> The estimated annual rentable value of the house was f. 365,--. These figures show that van Beest can be counted to the mid-18th-century urban middle class.

### Occupation Oudeschans 7 and 9: 1750-1900

At Oudeschans 7, a number of building activities took place in the 18th and 19th century, including the construction of a water reservoir, a well and a sewer. The fill of the sewer contained a number of late-19th-century artefacts, such as the lid of a container of cherry toothpaste (cat. 66).

Trade continued to be based at this location up to the 20th century. There was a pottery workshop at Oudeschans 9 and the shop where the objects could be displayed for sale at Oudeschans 7. Their archaeological residues consisted of a heap of 20th-century waste material spread on the raised floor of the shop.

## 6.1 A guide to the Deventer System Catalogue of ceramics (Appendix 3)

In the catalogue of ceramics a selection of objects from the different artefact assemblages from the Oudeschans excavation are presented using the standards of the Classification System for Late- and Post-Medieval Ceramics and Glass. This typology, covering the period 1250-1900, was first used in the publication of an artefact assemblage from the city of Deventer in 1989.<sup>131</sup> Therefore it is commonly known as the Deventer System. Object codes are formed by one- or two-letter abbreviations of the fabric (r for red earthenware, s1 for stoneware without surface treatment, etc), the vessel form (*bor* for plate, *kan* for jug) and the type number. In this catalogue the objects are presented at scale 1:4, unless stated otherwise, with the following information:

- 1a find number
- 1b type of context (ophogingslaag = landfill, beerput = cesspit) and context date
- 2 code of the type
- 3 object date
- 4a measurements in centimetres (maximum diameter / height)
- 4b description of the specific type
- 5a ware, fabric
- 5b colour / glaze
- 5c decoration
- 5d miscellaneous
- 6a base
- 6b handle
- 6c completeness
- 7 function
- 8 production place
- 9 literature

<sup>130</sup> Wijk 15, verpondingsnummer 6024, Oldewelt 1945, 105.

<sup>131</sup> Clevis, Kottman 1989.

## 6.2 List of figures

1. The location of the site within Amsterdam's city centre.
2. Overall plan of the excavation.
3. Amsterdam 1560: map by Jacob van Deventer showing the city within its defence works. The detail (right) shows the open harbour area Lastage with a defence moat at its right. This moat is called Oudeschans (roughly, "old defence work") and the name also indicates the point to the east, between the dike (Sint Anthoniesdijk, below) and the IJ (top). The excavation was at the south-eastern bank of the Oudeschans and is marked with an arrow.
4. On the west (right) the Montelbaan tower (Montelbaanstoren) stands guard on the point between the IJ, in the foreground, and the open water of the Oudeschans. On the point to the east (left) where the cows are grazing, the area now known as Oudeschans lies between the Sint Anthoniesdijk and the IJ. Detail of the city map by Cornelis Anthonisz, 1544 (Stadsarchief Amsterdam).
5. Detail of the 1560 Jacob van Deventer map projected onto a topographic map of 2008. The site (marked in red) is situated behind the summer dike at the Oudeschans and is cut in a northwest to southeast direction by a boundary ditch or fence.
6. A 1591 map made as a proposal for the Second Urban Expansion, showing the new city wall projected onto the existing topography. The elongated allotments A-D, F and G form the foreland between the Sint Anthoniesdijk (right), the summer dike at Oudeschans (below) and the IJ (left). The excavation was on allotment G (Stadsarchief Amsterdam).
7. Amsterdam after completion of the Second Urban Expansion (1592-1596) in a 1597 map by Pieter Bast, with north at the lower right. The recently-incorporated land is still partially vacant. In a enormous urban development project, the marshy area east of the Montelbaan tower was dredged and filled to create the island of Rapenburg facing the IJ, shielding the new wharf islands of Marken (left) and Uilenburg (right). The detail (right) shows the excavation site on the wharf island of Uilenburg.
8. The excavation (white and yellow) and the original 1593 allotments (dotted red lines) projected onto a topographic map of 2008. The large allotments at the waterside were meant for commercial maritime activities, while the interior area between the Batavierstraat and Uilenburgerstraat was reserved for housing. Allotment I was bought by Willem Saskersz in 1593. The present-day allotments Oudeschans 7 and 9 (the numbers were introduced in the 19th century) originate from 1620, when the large waterfront lots were subdivided.
9. This detail from the 1614-1618 profile of Amsterdam by Pieter van der Keere shows the north-western tip of the island of Uilenburg, with the Montelbaan tower across the canal to the right. At that time the excavation site (centre) was part of a wharf with a slipway. At its rear were several sheds belonging to the commercial lots or the houses on Batavierstraat. The gabled houses in the centre line that street (Stadsarchief Amsterdam).
10. A 1625 view showing the north-western corner of Uilenburg, from the city map by Balthasar Florisz van Berckenrode. By this time Oudeschans 7 had a house and a second building at the rear of the lot. Behind this, at number 9, a shed with a mono-pitched roof is visible (Stadsarchief Amsterdam)
11. Oudeschans 1-15 in 1926. Oudeschans 7 (fifth from the left) was in use as a shop; the warehouse at its right (Oudeschans 9) bears the name Scholtenburg.

- The house at number 11 was the hardware shop of Louis Granaat, established in 1921 (Stadsarchief Amsterdam).
12. Oudeschans 5-11 (4th-7th from the left) shortly before demolition in 2008.
  13. The excavation at Oudeschans 7 looking north to the Montelbaanstoren.
  14. Landfill S 23 (1560-1570) with artefacts *in situ* (OS4-34).
  15. Overall site plan Oudeschans 7 and 9.
  16. Oudeschans 7, Profile 2 (east).
  17. Oudeschans 9, phase 2, 3, and 4a, Profile 4. The mid-16th-century landfill (S 30) (lower right) is cut by a deposit of sand (S 46) and peat and clay (S 47). This depression is filled with a deposit of city waste (S 28). Finally the surface was levelled with woodchips (S 20), on top of which was a ground-laid joist of the c. 1625 shed.
  18. Complete leeboard of a tjalk-like boat (S 29) from the top of the woodchip layer (S 20), Oudeschans 9, phase 3.
  19. Oudeschans 7: building surface (S 22) of loose planks on top of the woodchip layer (S 20), looking towards the back of the parcel.
  20. Oudeschans 7 and 9, overall plan of phase 4.
  21. Oudeschans 7: Cesspit S 11/13, looking northwest. The squared hole in the rear was the chute under the latrine house. Waste dumped in the chute slid down the arched ramp in the middle to the collection basin or reservoir in the foreground.
  22. Oudeschans 7: to the left is the covered chute of Cesspit S 11/13, facing towards Oudeschans. The right image shows the gutter S 23, which was filled by the time the cesspit was abandoned.
  23. Oudeschans 9: piling of the footing under the c. 1625 shed S 26.
  24. Oudeschans 9: (above left) is the foundation of shed S 26, looking northwest and (above right) looking southeast. Note the vertical remains of the wall dividing the structure lengthwise. Also note, to the north near the tracked excavator, the brick wall (S 1) of the mid-17th-century warehouse which was built on the footing of shed 26. The bottom image is looking southwest across the ground-laid joists of the shed.
  25. Oudeschans 9: shed S 26, Plan and Profiles 4 and 5.
  26. Oudeschans 9: shed S 26: detail of the foundation looking towards the Oudeschans. This photo shows that the ground-laid joists are slightly bowed, most likely due to soil compaction and settling under the load of the outer walls. The joists were set on a surface with loose planks and other wood debris (S 29) presumably from earlier shipbuilding activities. This debris included, on the right, the leeboard of a boat (Fig. 18).
  27. Masonry wall S 31 of the mid-17th-century warehouse laid on a wooden sill made of a tree trunk sliced in half, supported by the pilings in the footings of the Shed S 26.
  28. Oudeschans 7 and 9: overall plan of phase 5.
  29. Landfill stratum S 30: breakdown of ceramic fabric types by EVE (based on 20 rim fragments), weight and Minimum Number of Vessels (MAE).
  30. Landfill stratum S 23: (OS4-28), breakdown of ceramic fabric types by EVE (based on 70 rim fragments), weight and Minimum Number of Vessels (MAE).
  31. Shards recovered from landfill stratum S 23 (OS4-34).
  32. Landfill stratum S 23: (OS4-34), breakdown of ceramic fabric types by EVE (based on 557 rim fragments) and weight.
  33. Dishes of the Deventer System type r-bor-6 (redware – dish – 6): (left to right) North Holland slipware, slipware with yellow glaze, and slipware with a pale green glaze.

34. Fragment (left) of a Siegburg stoneware tankard (*schnelle*) depicting the Biblical Lucas, 1550-1575 (OS4-34#011). A Raeren stoneware jug (right) dating from 1500-1525 (OS4-34-2, cat. 1).
35. Stoneware from Cologne and Aachen with oak leaf, acorn and rose relief decorations, 1525-1550.
36. Stoneware from Cologne and Frechen with relief-molded acanthus leaves and portrait medallion, 1540-1575.
37. Fragments of a dish of Spanish Lustre ware, 1475-1550 (OS4-34#048).
38. Fragment and a reconstruction (scale 1:4) of a Danish *fydepot* (cat. 3, OS4-34#220).
39. Miniature incensory from landfill layer S 34, 1525-1575 (OS4-34-11).
40. Landfill stratum S 28 (OS4-28), breakdown of fabric types by EVE, weight and Minimum Number of Vessels (MAE).
41. Copper *oord* or double *duit*, Holland, 1574-1579 (OS4-45-2).
42. Oudeschans 7: chisel for caulking from woodchip layer S 20, 1600-1625 (OS4-48-1).
43. Oudeschans 7: a selection of artefacts from Cesspit S 11/13, from the period 1620-1660.
44. Oudeschans 7: Cesspit S 11/13. Foreground: the fill of the reservoir contained no artefacts. Upper left: a cross-section through the layers of fill under the vault; layers S 50 and S 51 date from 1620-1660, the layer with rubble S 52 from the second half of the 17th century and the (not visible) fill of the chute S 53 date from the period 1700-1730. Upper right: the chute, and in the foreground, the planks that were used to cover it around 1730.
45. Oudeschans 7: Cesspit S 11/13, phase 1, summary of finds (OS4-33, 35, 52) by form, ceramic type and minimum number of vessels.
46. Oudeschans 7: Cesspit S 11/13, phase 1, summary of finds (OS4-33, 35, 52) by function and minimum number of vessels.
47. A Westerwald jug decorated with a relief medallion bearing the arms of Sebastian von Hatzfeld and Lucia von Sickingen, dated (15)95 and signed with the initials "IM" of the potter Johann Mennicken (OS4-35#009). The dated medallion appears to be an example of a mold continuing in use - the jug dates from the second quarter of the 17th century.
48. Fragments of a ring beaker from the Oudeschans cesspit (left, OS4-33#058) and an example excavated at a Waterlooplein cesspit (WLO-251-23).
49. Clay tobacco pipes from the oldest fill S 50 (OS4-35), 1625-1650.
50. Belt with metal ornaments (OS4-33-16).
51. Metal objects: 1. copper wire, 2. golden ring, 3. handle of a knife, 4. pendant, 5. spoon with mark (6).
52. Oudeschans 7: Cesspit S 11/13, phase 2, summary of finds (OS4-10) by function and minimum number of vessels.
53. Oudeschans 7: Cesspit S 11/13, phase 2, summary of finds (OS4-10) by form, ceramic type and minimum number of vessels.
54. Oudeschans 7: Cesspit S 11/13, phase 2: dog figurine, Chinese porcelain, 1700-1725 (OS4-10-2).
55. Oudeschans 7: Cesspit S 11/13, phase 2: funnel-shaped Gouda clay tobacco pipes from the cesspit's chute, from left to right c. 1700-1730, 1713-1737, 1723 (exact dates based on maker's marks).
56. Clay tobacco pipe with 'MVDS-1809' written on it in pencil (OS4-12-1).
57. The archaeological site (red) on a 2008 topographic map with a projection of the elongated allotments and summer dike in the 1560 Jacob van Deventer map

(dotted), the limit of the 1560-1570 landfill (dark blue) and a reconstruction of the 1579 city wall and bastion.

58. Detail from the 1614-1618 Profile of Amsterdam by Pieter van der Keere (also Fig. 9) showing a slipway on the allotments 7 and 9 (Stadsarchief Amsterdam).
59. Oudeschans 7: cesspit ceramics with an international maritime affiliation: Chinese porcelain (left), a Saintonge lobed dish (background) and Portuguese faience.

## 7 Literatuur

- Baart, J., 'Portugese faience 1600-1660. Een studie van bodemvondsten en museumcollecties', in: R. Kistemaker en T. Levie (red), *Éxodo, Portugezen in Amsterdam 1600-1680*. Amsterdam 1987, 18-24.
- Bente, D., *Het aardewerk van de voormalige havezate de Hagmolen, een zestiende-eeuws vondstcomplex uit Twente*. (ongepubliceerde doctoraalscriptie IPP-UvA) Amsterdam z.j.
- Bitter, P., *Geworteld in de bodem. Archeologisch en historisch onderzoek van een pottenbakkerij bij de wortelsteeg in Alkmaar*, Zwolle 1995.
- Calado, R.S. & J. Baart, *Portugese Faience 1600-1660*. Amsterdam/ Lissabon 1987.
- Clevis, H., & J. Kottman, *Weggegooid en teruggevonden. Aardewerk en glas uit Deventer vondstcomplexen 1375-1750*. Deventer 1989.
- Dexel, W., *Das Hausgerät Mitteleuropas. Wesen und Wandel der Formen in zwei Jahrtausenden*. Berlijn 1973.
- Duco, D.H., *De Nederlandse kleipijp. Handboek voor dateren en determineren*. Leiden 1987.
- Duco, D.H., *Merken en merkenrecht van de pijpenmakers in Gouda*. Amsterdam 2003
- Egan, G., *Material culture in London in an age of transition. Tudor and Stuart period finds c 1450-c1700 from excavations at riverside sites in Southwark*. (MoLAS Monograph 19) London 2005.
- Fremery, W.H.M. de, 'De opkomst der Amsterdamsche haven', in: *Jaarboek Amstelodamum* (22), Amsterdam 1925, 23-110.
- Gawronski, J., 'The Hollandia Catalogue', in: Gawronski, J. & B. Kist, O. Stokvis-van Boetzelaer (red.), *Hollandia Compendium. A contribution to the history, archaeology, classification and lexicography of a 150 ft. Dutch East Indiaman (1740-1750)*. Amsterdam/New York 1992, 255-529.
- Gawronski, J., R. Jayasena & J. Veerkamp, *Beerputten en bedrijvigheid. Archeologische opgraving Konijnenstraat (2003)*. (BMA AAR 6) Amsterdam 2007.
- Gawronski, J. & R. Jayasena, *Zeis onder het maaiveld. Archeologische Begeleiding Kolenkit Zuidelijk Veld Fase 1 (2009)*. (BMA AAR 42) Amsterdam 2010.
- Gawronski, J., m.m.v. A. van den Brand, J. van der Klooster, P. Kranendonk, J. van Oostveen en J.D. Bindt, 'Een snelle, een miniatuurmolen, een tsuba, een pijpenkop en een melkflesdop. Station Rokin en de archeologie van de stadsrivier', in: V. van Rossem, G. van Tussenbroek en J. Veerkamp (red), *Amsterdam Monumenten & Archeologie Jaarboek 9*. Amsterdam 2010, 77-99.
- Gawronski, J. & R. Jayasena, *Bewoning tussen Nes en stadswal. Archeologische opgraving Oudezijds Voorburgwal / Pieter Jacobszstraat, Amsterdam (2005)*. (BMA AAR 49) Amsterdam 2010.
- Gawronski, J., R. Jayasena, J. Veerkamp, *In de schaduw van de VOC. Archeologische opgraving Rapenburg (2005)*. (BMA AAR 5) Amsterdam 2007.
- Gaimster, D., *German Stoneware 1200-1900. Archaeology and Cultural History*. Londen 1997.
- Heidinga, H.A., 'Aardewerkvondst uit de Prinsengracht. Misbaksels van Amsterdammertjes', *Ons Amsterdam* 21(1969), 174-185.
- Henkes, H.E., *Glas zonder glans, vijf eeuwen gebruiksglas uit de bodem van de Lage Landen 1300-1800*. (Rotterdam papers 9) Rotterdam 1994.

- Hendrikse, H. en L.C.J. Goldschmitz-Wielinga, Het vondstmateriaal uit het kasteel van Souburg, in: I. Schoups en A. Wiggers, *Philips van Marnix van Sint Aldegonde*. Antwerpen 1998, 107-132.
- Hurst, J., D. Neal en H. van Beuningen, *Pottery produced and traded in North-West Europe 1350-1650*, (Rotterdam Papers VI) Rotterdam 1986.
- Jaspers, N.L., S. Ostkamp, Het aardewerk uit de opgraving, in: P.C. de Boer, *Bodemvondsten uit de Boerenhoek. Enkhuizen, opgraving "De Baan" (fase 2)*. (ADC Rapport 452) Amersfoort 2006, 21-35.
- Klose, J., *The Peter Sachs Wreck believed to be the Bennebroek (1713). A catalogue of ceramics salvaged from a wreck off the Keiskamma River South Africa*. (HARG Reference Collection No 3) Cape Town 2003.
- Laan, P.H.J. van der en R. Bessem, *Resoluties van de vroedschap van Amsterdam 1551-1565*. Hilversum 2008.
- Oldewelt, W.F. H., *Kohier van de Personeele Quotisatie te Amsterdam over het jaar 1742*. Amsterdam 1945.
- Oosten, R. van, S. Ostkamp, 'Middelieeuws en vroegmodern aardewerk (1150-1700): datering, bakselverhoudingen, vormenspectrum en functie', in: J. Vandevelde, *Archeologisch onderzoek rond de Steenen Trappen. Een Definitief Onderzoek te Roermond, Neerstraat/Paredisstraat*. (ADC Rapport 1249) Amersfoort 2009, 42-64.
- Orton, C.R., P.A. Tyers, 'Counting Broken Objects: The Statistics of Ceramic Assemblages', *Proceedings of the British Academy* 77 (1991), 163-184.
- Orton, C., P. Tyers, A. Vince, *Pottery in Archaeology*. Cambridge 1993.
- Ostkamp, S., Het vondstmateriaal, in: S. Ostkamp, M. Spanjer, *De opgraving Purmerend Padjedijk*. (ADC Rapport 341) Amersfoort 2005, 13-28.
- Ostkamp, S., 'Een bijzondere vondst: een scherf van een 17de-eeuws Portugees bord', in: B.A. Corver en S. Ostkamp, *Onderzoek aan de Turfkade 35 te Brielle. Een archeologische begeleiding*. (ADC Rapport 1467) Amersfoort 2009, 31-34.
- Ostkamp, S. m.m.v. J.F.P. Kottman, 'Bijlage 2 Catalogus. Aardewerk en glas uit de opgraving Vlissingen Spuistraat', in: P.C. de Boer, J. Vanden Borre en D.A. Gerrets (red), *Zevenhonderd jaar wonen, werken en begraven langs de Achterhaven. Een Archeologische Opgraving aan de Spuistraat in Vlissingen*. (ADC Rapport 1278) Amersfoort 2010, 283-320.
- Ostkamp, S., P. Bitter, R. Roedema & R. van Wilgen, 'Afval van gorters, brouwers en een hospitaal. Archeologisch onderzoek aan het Wortelsteegplein'. Alkmaar 1998.
- Ostkamp, S., R. Roedema, R. van Wilgen, *Gebruikt en gebroken. Vijf eeuwen bewoning op drie locaties in het oostelijk stadsdeel*. (RAMA 10) Alkmaar 2001.
- Pijl-Ketel, C.L. van der, *The ceramic load of the Witte Leeuw (1613)*. Amsterdam 1982.
- Rinaldi, M., *Kraak Porcelain. A Moment in the History of Trade*. London 1989.
- Sjostrand, S., S. Lok Lok bt. Syed Idrus, *The Wanli Shipwreck and its Ceramic Cargo*. Perpustakaan Negara Malaysia 2007.
- Veeckman, J., 'Some archaeological aspects of crafts in Antwerp', in M. Gläser (red), *Lübecker Kolloquium zur Stadtarchäologie im Hanseraum V: Das Handwerk / Bereich Archäologie der Hansestadt Lübeck*. Lubeck 2006, 123-134.
- Veerkamp, J., 'Amsterdam\*Valkenburgerstraat', *Holland, Archeologische Kroniek* (34) 2002, 18-20.
- Werz, B.E.J.S. 'Een bedroefd, en beclaaglijck ongeval' *De wrakken van de VOC-schepen Oosterland en Waddinxveen (1697) in de Tafelbaai*. Zutphen 2004.
- Willemsen, A., Late medieval bling-bling. A collection of decorated leather and metalbase mounts in the National Museum of Antiquities in Leiden, in: H. Clevis (red), *Medieval Material Culture. Studies in honour of Jan Thijssen*. Zwolle 2009, 67-93.

## Bijlage 1 Sporen

S	wp	vl	pr	NAP	NAP onder	beschrijving	interpretatie	ass	vondstnr	datering
1	1	1		0,42 m +	1,02 m +	eensteensmuur, W-O, zijgevel Oudeschans 7-9, rode baksteen 18 x 7 x 3,5 cm	zijgevel		OS4-1	1650-1800
2	1	1		0,30 m +	0,90 m +	bakstenen goot, diagonaal over perceel 7, afgedekt met planken, aan oostzijde begrensd door S 8	goot		OS4-1, OS4-2	1800-1900
3	1	1		0,40 m +		goot, NO-ZW, planken vloer, eensteensmuur aan oostzijde, vloer ligt op stortkoker beerput S 11, rode baksteen 19,5 x 9,5 x 4 cm	goot	>18		1750-1800
4	1	1		0,24 m +		houten ton in waterput S 5, tot minimaal 3,73 m -NAP	ton	=5		1700-1900
5	1	1		0,22 m +		bakstenen putmantel, waterput	waterput	=4		1700-1900
6	1	1		0,34 m +		muur, onder S 8, rode baksteen 19 x 9 x 4 cm	muur	<8		1650-1900
7	1	1		0,25 m +		bruin-grijze zandige klei met puin, vlak 1	ophogingslaag			1700-1900
8	1	1				stuk muurwerk, rode bst 19 x 9 x 3,5 cm	muurtje	>6		1700-1900
9	1	1		0,33 m +	0,76 m +	dichtzetting goot S 2, eensteensmuur, baksteen 16 x 8,5 x 3,7 cm	muur	>2		1800-1900
10	1	1				eensteensmuur, tegen S 1, rode baksteen 18 x 9 x 3,5 cm	muur			1650-1900
11	1	1		0,34 m +		gewelf beerput, O-W, met stortkoker, wordt afgedekt door planken vloer van goot S 3, bevat vullingslagen S 50-53	beerput	=13, <3		1620-1730
12	1	1		0,13 m +		langshout, O-W, ligt op tenminste 1 kesp	fundering			1650-1900
13	1	1		0,45 m +	2,66 m +	rechthoekige bak, eensteens, onderdeel S 11, beerput	beerput			1620-1730
14	1	1		0,40 m +		rechthoekige bak, plavuizen tegen binnenwand, kleimantel buitenzijde	waterkelder			1675-1800
15	1	1		0,37 m +		langshout oostgevel Oudeschans 7	achtergevel			1650-1900
16	1	1		0,30 m +		palenrij, O-W, zijgevel Oudeschans 7, hoort bij muur S 18	zijgevel			1650-1800
17	1	1		0,36 m +		muur, O-W, zijgevel Oudeschans 7; 2,5 steens, fundering met schuifhout, hoort waarssch bij S 16	zijgevel		OS4-26	1650-1800
18	1	1		0,57 m +		eensteensmuur tussen goot S 3 en waterkelder S 14	muurtje	<3		1650-1800
19	1	1				grijze klei + veel mortel, ligt op houtsnipperlaag S 20	ophogingslaag			1650-1800
20	1	1		0,61 m +	1,21 m +	bruine humeuze klei + houtsnippers, loopt af richting kade	ophogingslaag		OS4-5, OS4-6, OS4-7, OS4-38, OS4-47, OS4-48	1600-1650
21	1	1		0,27 m +	0,69 m +	houten goot, loopt af richting kade, afgedekt met planken	goot		OS4-8 t/m OS4-10, OS4-20 t/m OS4-21	1650-1730
22		2				bouwniveau van planken	bouwniveau		OS4-11, OS4-13 t/m OS4-19, OS4-22 t/m OS4-26	1623
23	1		1	1,50 m +	2,20 m +	afvalstort	ophogingslaag		OS4-28, OS4-34 t/m OS4-36	1525-1575
24	1		1	2,60 m +	2,80 m +	afvalstort	ophogingslaag	>42, =30, <45	OS4-29	1525-1575
25	2	1		1,12 m +	1,36 m +	bakstenen muur van put	muur		OS4-37, OS4-40	1625-1700
26	2	1		1,40 m +	1,66 m +	houten constructie van 7 liggers en staanders	loods		OS4-41 t/m OS4-44	1621-1675
27	2	1		1,06 m +	1,45 m +	concentratie van palen en planken onder langshout N muur				1625-1700
28	2		4	1,95 m +	3,15 m +	ophogingslaag	ophogingslaag		OS4-45	1575-1600
29	2	2				losse planken in vlak	werkniveau			1600-1625

30	2	4	2,50 m +	3,40 m +	licht grijze en bruin veen + klei, 16de-eeuwse afvalstort	ophogingslaag	>42, = 24, < 28	OS4-46	1525-1550
31	2	1	0,58 m +	1,21 m +	muur, zuidelijke zijgevel Oudeschans 9, rust op langshout van halve boomstam, rustend op S 26	zijgevel	> 26	OS4-29, OS4-30	1650-1700
32	2	1	4	1,35 m +	1,70 m +	houtsnipperlaag, ligt op houten balken S 26	ophogingslaag	> 26	1625-1700
33	2	4			lichtgrijs zand + schelpen, ligt onder S 26	ophogingslaag	< 26		1600-1625
34	1	2		3,73 m +	waterput, bakstenen mantel (1,5-steens), insteek snijdt door insteek waterkelder S 14	waterput	>14		1700-1900
35	1	2	1,00 m +	1,50 m +	donkerbruingrijs gevlekte klei + iets hout + aw	ophogingslaag	>36, <20		1570-1600
36	1	2	1,50 m +	1,60 m +	grijsbruine + grijs gevlekte klei + aw	ophogingslaag	>37, <35		1570-1600
37	1	2	1,60 m +	2,10 m +	donkergrijs iets bruin gevlekte klei + enkele stuks aw	ophogingslaag	>23, <36	OS4-30	1525-1575
38	1	2	1,40 m +		grijze klei + puntjes mortel + aw	ophogingslaag	>23, <36	OS4-36	1570-1600
39	1	2	1,50 m +		bruin humeus veen	ophogingslaag	>40, <38		1570-1600
40	1	2	1,55 m +		lichtgrijs zand	ophogingslaag	>23, <39		1570-1600
41	1	1			grijze klei, insteek kelder S 14	insteek	<34	OS4-27	1675-1800
42	2	4			grijs + bruin gevlekte klei	ophogingslaag	>43, <30		-1525
43	2	4			grijsbruine klei, iets gevlekt	ophogingslaag	>44, <42		-1525
44	2	4			roodbruin rietveen	natuurlijk veen	<42		-1525
45	1	2	1,80 m +	2,60 m +	zw. gr. iets gevlekte klei	ophogingslaag	>24, <23		1550-1560
46	2	4	2,35 m +	2,65 m +	lichtgrijs zand, loop af richting zuiden	ophogingslaag	>30, <28		1575-1600
47	2	4	2,15 m +	2,35 m +	bruine venige klei, loopt af richting zuiden	ophogingslaag	>46, <28		1575-1600
48	2	4	2,0 5m +	2,15 m +	lichtgrijs zand	ophogingslaag	>47, <28		1575-1600
49	2	4			dgr klei + houtresten	ophogingslaag	>48, <28		1575-1600
50	1				beervulling beerput S 11	beerlaag	>11, <51	OS4-35	1620-1660
51	1				beervulling beerput S 11	beerlaag	>50, <52	OS4-33	1620-1660
52	1				puinhoudend zand beerput S 11	vullingslaag	>50, <53		1660-1700
53	1				vulling stortkoker beerput, donkerbruine beer beerput S 11	beerlaag	>52, <28	OS4-10	1700-1730

## Bijlage 2 Vondsten

vnr	object nr	(#)	S	N	M A E	object	arch object	materiaal	kenmerken	dev sys	datering
1	001	2	1	1		fles	compleet	glas	cilindrische fles, h 30 cm		1850 1950
1	002	2	1	1		olielamp	fragment	metaal: koper- legering	houder olielamp		1850 1950
1	003	2	1	1		drinkglas	fragment				1850 1950
1	004	2	3	3		divers	fragment	industrieel: Maastricht, Regout			1850 1950
1	005	2	1			kam	compleet	kunststof: bakeliet			1900 1950
1	006	2	1			penhouder		kunststof: bakeliet			1900 1950
1	007	2	1	1		pijp	ketel	industrieel			1900 1950
1	008	2	1	1		drinkglas	fragment	glas			1850 1950
1	009	2	1	1		brillenglas	compleet	glas	ovaal		1850 1950
1	OS4-1-1	2	1	1		deksel	compleet	industrieel: Engeland	cherry tooth paste, patronized by the Queen, John Gosnell & Co, London	iw-dek- 13	1875 1901
2	001	2	1	1		baksteen		bouw- ceramiek	roodbruin, 17,5 x 8,5 x 4 cm		
3	001	1	1			baksteen		bouw- ceramiek	ijselsteen, 18 x 9 x 3,5 cm		
4	001		27	7		bord					
4	002		3	3		kop	fragment	industrieel	biscuit		1850 1925
4	003		1	1		kan	fragment	industrieel	biscuit		1850 1925
4	004		3	3		kop	fragment	industrieel	blauw en groen glazuur		1850 1925
4	005		3	2		bord	fragment	industrieel	biscuit		1850 1925
4	006		1	1		proen	compleet	industrieel			1850 1925
4	007		1	1		kleiprop					1850 1925
5	001		1	1		kan	wand	steengoed: Duitsland, Westerwald		s2-kan	1600 1625
6	001	20	1			bodem	fragment	hout	bodem ton, doorsn 38 cm		
6	002	20	5	1		kom	wand	roodbakkend	inwendig groen glazuur	r-kom	1550 1625
6	003	20	3	1		kan	wand	steengoed		s2-kan	1500 1600
6	004	20	2	2			wand	roodbakkend			
6	005	20	1	1			fragment	natuursteen: vuursteen	brok		
7	001		1			kan	wand	steengoed: België, Raeren	applique	s2-kan	1575 1600
7	002		4			grape	rand, wand	roodbakkend		r-gra	
7	003		1				wand	witbakkend		w	
8	001	21	3	1		grape	rand	witbakkend: mangaan	vlekkengoed	w-gra-22	1675 1725
8	002	21	4	1		grape	rand	roodbakkend		r-gra	
8	003	21	9	1		steelkom	rand, wand	roodbakkend		r-stk-3	1700 1800
8	004	21	11	1		vergiest	rand, wand	witbakkend: groen		w-ver	1700 1800
8	005	21	1	1		kop	rand	faience		f-kop-1	1700 1800
8	006	21	7	1		pispot	rand, wand	faience	geplooid wand	r-pis-1	1650 1750
8	007	21	1	1		kom	rand	faience		r-kom-2	1700 1800
8	008	21	3	1		bord	rand, wand	faience	wit	f-bor-3	1675 1750
8	009	21	5	1		bord	rand, wand	faience	wit	f-bor-3	1675 1750
8	010	21	1	1		bord	rand	faience	wit	f-bor	
8	011	21	1	1		bord	wand	faience	wit	f-bor	
8	012	21	1	1		pispot	rand	faience	wit	r-pis	
8	013	21	1	1		pispot	rand	faience	wit	r-pis	
8	014	21	2	1		bord	rand	faience	f-bor-25 of 26, geplooid wand	f-bor	
8	015	21	2	1		bord	rand	faience	blauw op wit	f-bor	1650 1700
8	016	21	1	1		bord	wand	majolica	blauw op wit	m-bor	1650 1700
8	017	21	1	1		bord	rand	faience	blauw op wit	f-bor	1700 1750
8	018	21	1	1		bord	wand	faience	blauw op wit	f-bor	1700 1800
8	019	21	1	1		bord	rand	faience	wit	f	1700 1800
8	020	21	1	1			rand	roodbakkend			
8	021	21	1	1		kan	wand	steengoed: Duitsland, Westerwald		s2-kan	
8	022	21	7	1		test	rand, wand	roodbakkend		r-tes-1	1650 1750
8	023	21	1	1		kop	rand	roodbakkend		r-kop	1650 1750
8	024	21	2	2			wand	roodbakkend	divers		
8	025	21	1	1		deksel	rand	roodbakkend		r-dek	
8	026	21	3	1		kop	rand,	porselein:		p-kop-1	1700 1750

8	027	21	3	1	kop	wand wand	China porselein: China	p-kop	1700	1725
8	028	21	1	1	kop	rand	porselein: China	p-kop-1	1700	1750
8	029	21	1	1	bord	rand	porselein: China	p-bor-1	1675	1725
8	030	21	1	1	kop	rand	porselein: China, capucijner	p-kop-1	1690	1750
8	031	21	1	1	kop	rand	porselein: China, capucijner	p-kop-1	1690	1750
8	032	21	1	1	kom	rand	porselein: China			
8	033	21	2	1	kop	wand	porselein: China			
8	034	21	2	1	bord	rand	porselein: China	geplooid wand		
8	035	21	1	1	kop	rand	porselein: China			
8	036	21	5	3		wand	porselein: China	divers		
8	037	21	1	1	bord	rand	porselein: China			
8	038	21	1	1	kop	rand	porselein: China	past aan OS4-10 # 051	p-kop-1	1675 1750
8	039	21	3	1	schoen	zool	leer	kinderschoen, lengte 14 cm		
8	040	21	2				eco: bot	divers		
8	041	21	1	1	zandloper	rand	glas: bruin			
8	042	21	1	1	zandloper	rand	glas: groen			
8	043	21	2	2	kelkglas	stam	glas			
8	044	21	2	2	fles	bodem	glas: groen	fles of onderkant zandlopers		
8	045	21	1	1	roemer	voet	glas: groen		1600	1700
8	046	21	3	1	fles	rand	glas: groen	met kurk	1700	1750
8	047	21	1	1	fles	rand	glas: groen	medicijnflesje	1650	1800
8	048	21	5	2	drinkglas	rand, wand, bodem	glas: kleurloos	graving	1700	1800
8	049	21	30		rookpijp	steel	pijpaarde		1700	1730
8	050	21	1	1	rookpijp	ketel	pijpaarde	basistype 2, geglaasd, gerookt, hm hoed gekroond, 1705/08-49 (D 2003, m289)	1705	1730
8	051	21	1	1	rookpijp	ketel	pijpaarde	basistype 2, geglaasd, gerookt, hm wereldkloot 1674-1760 (D 2003, m29)	1700	1730
8	052	21	1	1	rookpijp	ketel	pijpaarde	basistype 2, geglaasd, gerookt, hm LDR 1705/1710- 1720/1725 (D 2003, m822)	1705	1725
8	053	21	1	1	rookpijp	ketel	pijpaarde	basistype 2, geglaasd, gerookt, hm W v Amsterdam 1691- 1862 (D 2003, m 11)	1700	1730
8	054	21	1	1	rookpijp	ketel	pijpaarde	basistype 2, geglaasd, gerookt, hm VT gekroond Jasper Govertsz Vertoren 1687- 1690/1700 (D 2003, m 167)	1687	1700
8	055	21	1	1	rookpijp	ketel	pijpaarde	basistype 2, geglaasd, gerookt, hm springend paard. 1666-1899 (D 2003, m83)	1690	1715
8	056	21	1	1	rookpijp	ketel	pijpaarde	basistype 2, geglaasd, gerookt, hiel ontbreekt	1700	1730
8	057	21	1	1	rookpijp	ketel	pijpaarde	basistype 2, grof, spoor, gerookt	1700	1730
8	058	21	1	1	rookpijp	ketel	pijpaarde	basistype 2, geglaasd, gerookt, hm springend paard	1690	1715
8	059	21	1	1	rookpijp	ketel	pijpaarde	basistype 2, geglaasd, ongerookt, hm zwinshoofd 1713- 1810 (D 2003, m 85)	1713	1730
8	060	21	1	1	rookpijp	ketel	pijpaarde	basistype 2, geglaasd, ongerookt, hm boom 1675-1771 (D 2003, m 69)	1700	1730
8	061	21	1	1	rookpijp	ketel	pijpaarde	basistype 2, grof, zm fortuna, gerookt	1700	1730
8	062	21	1	1	rookpijp	ketel	pijpaarde	basistype 2, geglaasd, gerookt, hm W v Haarlem	1700	1730

											1675-1846 (D 2003, m 12)	
8		063	21	1	1		bodem	faience	wit	f-	1675	1725
8	OS4-8-1		21	1	1	spatel	archeologi sch compleet	hout				
8	OS4-8-2		21	1	1	zalfpot	compleet	faience		f-zal-1	1700	1800
9	001	21	2			pijp	steel	pijpaarde			1700	1800
9	002	21	3			drinkglas	wand	glas: groen			1600	1800
10	001	53	1	1		schotel		porselein: China, capucijner	bloemmotief op spiegel		1700	1750
10	002	53	1	1		kop		porselein: China, capucijner	bloemmotief op spiegel en wand	p-kop-	1700	1750
10	003	53	1	1		kop	rand, wand en bodem	porselein: China		p-kop-	1675	1725
10	004	53	4	3		schotel	bodem	porselein: China	blauw-wit motieven		1675	1725
10	005	53	1	1			rand	porselein: China, capucijner			1700	1750
10	006	53	6	5			rand	porselein: China	blauw-wit motief		1675	1725
10	007	53	8	0			randen	witbakkend			1650	1750
10	008	53	9	0			fragmente n	witbakkend			1650	1750
10	009	53	11	1		bord	rand, vlag en spiegel	faience	bloemenmotief en bladeren op spiegel	f-bor-5	1700	1750
10	010	53	1	1		bord	bodem en rand	faience	blauw-wit decoratie; wapenschild	f-bor-	1650	1675
10	011	53	9	6		bord	meerdere borden; rand, vlag en spiegel	faience			1650	1700
10	012	53	10	0			randen	faience	allen wit geglazuurd		1650	1725
10	013	53	2	2		bord	bodem met standing	faience	bloemmotieven		1650	1700
10	014	53	14	0			fragmente n	faience			1650	1750
10	015	53	1	1			rand met deel van oor	faience	geheel wit			
10	016	53	1	1		ploischotel	rand en bodem	faience		f-plo-4	1700	1750
10	017	53	7	1		bord	randen	majolica		m-bor-	1675	1725
10	018	53	6	0			fragmente n	majolica				
10	019	53	3	3			pootje en bodem	roodbakkend				
10	020	53	2	1		bord	lobvoet en vlag/rand	roodbakkend		r-bor-		
10	021	53	4	3			rand	roodbakkend				
10	022	53	6	0			rand	roodbakkend			1675	1750
10	023	53	1	1		lekschaal	fragment	roodbakkend		r-lek-		
10	024	53	20	0			fragmente n	roodbakkend			1650	1750
10	025	53	1	1		beeld	lichaam van leeuw	pijpaarde	pijpaarde leeuw (speelgoed)			
10	026	53	1	1			oor	faience				
10	027	53	2	1			bodem met voet	witbakkend	ongeglazuurd			
10	028	53	3	1			bodem en rand	roodbakkend	miniatuur			
10	029	53	1	1			bodem met pootjes	witbakkend	geglazuurd: binnenkant geel, buitenkant bruin- geel gevlekt			
10	031	53	1	1		pijp	ketel	pijpaarde	trechtervorm, hm: onleesbaar, geglazuurd		1700	1730
10	032	53	1	1		pijp	ketel en steel	pijpaarde	dubbelconisch, hm: PF met ster, 1655/1660- 1699/1706 (Duco 2003, 158), geglazuurd		1655	1675
10	033	53	1	1		pijp	ketel	pijpaarde	dubbelconisch, geen hm, grove kwaliteit		1640	1660
10	034	53	1	1		pijp	ketel	pijpaarde	trechtervorm, hm: onleesbaar, geglazuurd		1700	1730
10	035	53	25	0		pijp	fragmente n	pijpaarde				
10	036	53	1	1		kop	fragment	porselein: China		p-kop-	1625	1650
10	037	53	1	1			tuit	steengoed			1700	1750
10	038	53	4	4		drinkglas	rand	glas: kleurloos	radgraving en slijpwerk		1700	1800
10	039	53	11	2		drinkglas	fragmente n	glas: groen	roemers met braamnoppen		1650	1700
10	040	53	6			beker	fragmente n	glas			1600	1750
10	041	53	4			vensterglas	fragmente n	glas: groen			1600	1800

10	042	53	4	3	drinkglas	fragmenten	glas				1650	1750
10	043	53	1	1	grape	wand	witbakkend: mangaan	vlekkengoed, mogelijk van OS4-8 # 001, past niet wit,	w-gra-		1675	1725
10	044	53	3	1	bord	rand, wand	faience		f-bor-4		1675	1725
10	045	53	9	1	bord	wand, wand	faience	wit	f-bor-4		1675	1725
10	046	53	16	4	bord	wand, rand	faience	bord divers	f-bor-		1675	1725
10	047	53	1	1	bord	rand	faience		f-bor-11		1675	1725
10	048	53	5	1	bord	archeologisch compleet	faience	geplooid wand	f-bor-25		1675	1725
10	049	53	1	1	bord	rand	majolica		m-bor-12		1650	1725
10	050	53	1	1	bord	rand	faience	wit	f-bor-5		1675	1725
10	051	53	1	1	kop	bodem	porselein: China	past aan OS4-8 # 038	p-kop-1		1675	1750
10	052	53	2	1	steelkom	rand	roodbakkend		r-stk-3		1675	1725
10	053	53	2	2	grape	rand	roodbakkend		r-gra		1675	1725
10	054	53	2	2	deksel	rand	roodbakkend		r-dek-		1675	1725
10	055	53	2	1		wand	roodbakkend	divers	r-		1675	1725
10	056	53	9	1	vergiet	rand, wand	witbakkend		w-ver		1675	1725
10	057	53	5	2		rand, wand	witbakkend		w-		1675	1725
10	058	53	5	2	kop	rand, wand	porselein: China, capucijner		p-kop-1		1690	1725
10	059	53	1	1	bord	rand	porselein: China, capucijner		p-bor-1		1690	1725
10	060	53	5	4	kop	rand	porselein: China		p-kop-1		1675	1725
10	061	53	1	1	bord	rand	porselein: China		p-bor-1		1675	1725
10	062	53	15	3	bord	rand, wand	porselein: China		p-bor-		1675	1725
10	063	53	3	1	bord	rand	faience	biscuit				
10	064	53	1	1	drinkglas	stam	glas: loodglas	Silezische stam	gl-kel-		1700	1750
10	065	53	1	1	drinkglas	stam	glas: loodglas	balusterstam	gl-kel-		1700	1750
10	066	53	1	1	drinkglas	stam, voet	glas: kleurloos	kelkglas, balusterstam	gl-kel-		1675	1750
10	067	53	5	1	drinkglas	wand, bodem	glas: kleurloos	beker, graving			1700	1750
10	068	53	1	1	beker	bodem	glas: loodglas					
10	069	53	37			fragment	glas	divers				
10	070	53	6	1	roemer	fragment	glas: groen				1650	1725
10	071	53	1	1	loodstrip	fragment	metaal: lood	strip van glas in lood				
10	072	53	7		rookpijp	steel	pijpaarde				1700	1730
10	073	53	1	1	rookpijp	ketel	pijpaarde	basistype 2, geglaasd, ongerookt, hm IBS, Jan Barentsz Sorg, 1723-23 (D 2003, m847)			1723	1723
10	074	53	1	1	rookpijp	ketel	pijpaarde	basistype 2, geglaasd, gerookt, hm man in de boot, 1718-1807			1718	1730
10	075	53	1	1	rookpijp	ketel	pijpaarde	basistype 2, geglaasd, gerookt, hm AV gekroond, 1705, 1713-37 (2003 m 168)			1713	1737
10	076	53	1	1	rookpijp	ketel	pijpaarde	basistype 2, geglaasd, gerookt, hm 3 ruiten gekr, 1786-1839 (D 2003, m 362)			1700	1730
10	077	53	1	1	rookpijp	ketel	pijpaarde	basistype 2, grof model, gerookt, zm HS			1700	1730
10	078	53	1	1	rookpijp	ketel	pijpaarde	basistype 2, grof model, ongerookt, mm 6-bl roos			1700	1730
10	079	53	2	2	schelp	fragment	eco: schelpen					
10	080	53	1	1	fles	fragment	glas: groen	8-kantige fles				
10	OS4-10-1	53	2	1	tegel	archeologisch compleet	faience	blauw-wit decoratie; aap			1600	1700
10	OS4-10-2	53	1	1	beeld	fragment	porselein: China	hond			1675	1750
10	OS4-10-3	53	1	1	bord	archeologisch compleet	roodbakkend	Gouda? Als r-bor-5, maar met aangedrukte rand	r-bor-11		1675	1725
10	OS4-10-4	53	2	1	kom	archeologisch compleet	witbakkend: groen	Gouda of Friesland	w-kop-24		1675	1725
11		22	1		plank		eco: dendro	eik, veldatum ca 1569, Zuid Noorwegen [KU HeuBner, DA], Berlijn, 3.11.08]			1371	1549
12	OS4-12-1	2	1	1	rookpijp	ketel	pijpaarde	basistype 3, tekst			1809	1809

									in potlood MVDS 1809			
13		22	1		plank		eco: dendro		populier, te kort [KU Heußner, DAI, Berlijn, 3.11.08]			
14		22	1		plank		eco: dendro		eik, veldatum 1607 +10 [KU Heußner, DAI, Berlijn, 3.11.08]	1514	1592	
15		22	1		plank		eco: dendro		eik, veldatum ca 1607 [KU Heußner, DAI, Berlijn, 3.11.08]	1502	1587	
16		22	1		plank		eco: dendro		den, veldatum na 1623, West Zweden [KU Heußner, DAI, Berlijn, 3.11.08]	1474	1603	
17		22	1		plank		eco: dendro		den, veldatum na 1597, Zuid Zweden [KU Heußner, DAI, Berlijn, 3.11.08]	1482	1597	
18		22	1		plank		eco: dendro		dateert niet [KU Heußner, DAI, Berlijn, 3.11.08]			
19		22	1		plank		eco: dendro		dateert niet [KU Heußner, DAI, Berlijn, 3.11.08]			
20		21	1		plank		eco: dendro		den, veldatum na 1621, West Zweden [KU Heußner, DAI, Berlijn, 3.11.08]	1465	1619	
21		21	1		plank		eco: dendro		den, veldatum na 1609 [KU Heußner, DAI, Berlijn, 3.11.08]	1436	1609	
22		22	1		plank		eco: dendro		den, veldatum na 1546, West Zweden [KU Heußner, DAI, Berlijn, 3.11.08]	1395	1546	
23		22	1		plank		eco: dendro		eik, veldatum 1598 + 10, West Zweden [KU Heußner, DAI, Berlijn, 3.11.08]	1484	1578	
24		22	1		plank		eco: dendro		eik, veldatum 1614 + 10, Zweden [KU Heußner, DAI, Berlijn, 3.11.08]	1548	1594	
25		22	1		plank		eco: dendro		dateert niet [KU Heußner, DAI, Berlijn, 3.11.08]			
26		22	1		plank		eco: dendro		dateert niet [KU Heußner, DAI, Berlijn, 3.11.08]			
27	001	41	3		wand		roodbakkend		divers	1600	1700	
28	001	23	1		test	rand	roodbakkend			r-tes-5	1550	1575
28	002	23	1		kop	rand	roodbakkend : slib		groene spiegel	r-kop-38	1525	1575
28	003	23	1		kop	rand	roodbakkend			r-kop	1525	1575
28	004	23	1		vetvanger	rand	roodbakkend			r-vet	1525	1575
28	005	23	1		vetvanger	rand	roodbakkend			r-vet	1525	1575
28	006	23	1		vetvanger	rand	roodbakkend			r-vet	1525	1575
28	007	23	1		vetvanger	rand	roodbakkend			r-vet	1525	1575
28	008	23	1		vetvanger	rand	roodbakkend			r-vet	1525	1525
28	009	23	1		vetvanger	rand	roodbakkend			r-vet	1525	1575
28	010	23	1		spaarpot	wand	roodbakkend			r-spa	1525	1575
28	011	23	1		grape	rand	roodbakkend			r-gra	1525	1575
28	012	23	1		grape	rand	roodbakkend			r-gra	1525	1575
28	013	23	1		grape	rand	roodbakkend			r-gra	1525	1575
28	014	23	1		grape	rand	roodbakkend			r-gra	1525	1575
28	015	23	1		grape	rand	roodbakkend			r-gra	1525	1575
28	016	23	1		grape	rand	roodbakkend			r-gra	1525	1575
28	017	23	1		grape	rand	roodbakkend			r-gra	1525	1575
28	018	23	1		grape	rand	roodbakkend			r-gra	1525	1575
28	019	23	1		grape	rand	roodbakkend			r-gra	1525	1575
28	020	23	1		grape	rand	roodbakkend			r-gra	1525	1575
28	021	23	1		grape	rand	roodbakkend	r-ga-8 of 34		r-gra	1525	1575
28	022	23	1		grape	rand	roodbakkend			r-gra-8	1525	1575
28	023	23	1		grape	rand	roodbakkend			r-gra-43	1525	1575
28	024	23	1		grape	rand	roodbakkend			r-gra	1525	1575
28	025	23	1		grape	rand	roodbakkend			r-gra-19	1525	1575
28	026	23	1		grape	rand	roodbakkend			r-gra	1525	1575
28	027	23	1		grape	rand	roodbakkend : slib			r-gra	1525	1575
28	028	23	1		grape	rand	roodbakkend			r-gra	1525	1575
28	029	23	1		kan	rand	roodbakkend			r-kan	1525	1575
28	030	23	1		grape	rand	roodbakkend			r-gra	1525	1575
28	031	23	1		grape	rand	roodbakkend			r-gra	1525	1575
28	032	23	1		grape	rand	roodbakkend			r-gra	1525	1575
28	033	23	1		grape	rand	roodbakkend			r-gra	1525	1575
28	034	23	1		grape	rand	roodbakkend			r-gra	1525	1575
28	035	23	1	1	kan	rand	steengoed: Duitsland, Frechen			s2-kan- 58	1525	1550
28	036	23	2	1	kan	wand	steengoed: Duitsland, Frechen	2 appliques: man en vrouw, elkaar aankijkend		s2-kan- 58	1525	1550
28	037	23	3	2	kan	wand	steengoed: Duitsland, Frechen	Baardman, rozen		s2-kan	1525	1550

28	038	23	5	3	kan	wand	Duitsland, Keulen	en eikenloof	s2-kan	1500	1575
28	039	23	3	2	kan	wand	steengoed: Duitsland, Aken	ijzerengobe	s1-kan	1500	1575
28	040	23	1	1	trechterbeke r	bodem	steengoed: Duitsland, Siegburg		s1-tre	1500	1575
28	041	23	1	1	pispot	rand	roodbakkend	hoge pispot, Zeeuws?	r-pis	1525	1575
28	042	23	1	1	pispot	rand	roodbakkend		r-pis	1525	1575
28	043	23	1	1	pispot	rand	roodbakkend		r-pis	1525	1575
28	044	23	1	0	pispot	rand	roodbakkend		r-pis-5	1525	1575
28	045	23	1	1	pispot	rand	roodbakkend		r-pis-5	1525	1575
28	046	23	1	1	vuurklok	wand	roodbakkend : slib		r-vst	1525	1575
28	047	23	1	1	kruijck	wand	witbakkend: Iberië	groen geglaazuurd, langwerpige olijkruik?	ib-kru-	1525	1575
28	048	23	1	1	kom	rand	roodbakkend		r-kom	1525	1575
28	049	23	1	1	kom	rand	roodbakkend		r-kom	1525	1575
28	050	23	1	1	deksel	rand	roodbakkend		r-dek	1525	1575
28	051	23	1	1	grape	rand	roodbakkend		r-gra	1525	1575
28	052	23	1	0	grape	rand	roodbakkend		r-gra	1525	1575
28	053	23	1	1	bord	rand	roodbakkend		r-bor	1525	1575
28	054	23	1	1	grape	rand	roodbakkend		r-gra	1525	1575
28	055	23	1	1	kom	rand	roodbakkend		r-kom	1525	1575
28	056	23	1	1	grape	rand	roodbakkend		r-gra	1525	1575
28	057	23	1	1	grape	rand	roodbakkend		r-gra	1525	1575
28	058	23	1	1	grape	rand	roodbakkend		r-gra	1525	1575
28	059	23	1	1	grape	rand	roodbakkend		r-gra	1525	1575
28	060	23	1	1	grape	rand	roodbakkend		r-gra	1525	1575
28	061	23	1	1	pispot	rand	roodbakkend		r-pis	1525	1575
28	062	23	1	1	grape	rand	roodbakkend		r-gra	1525	1575
28	063	23	1	1	bord	rand	roodbakkend		r-bor-6	1525	1575
28	064	23	1	1	bord	rand	roodbakkend : slib	slibboogjes	r-bor-6	1525	1575
28	065	23	1	1	bord	rand	roodbakkend : slib	groene spiegel, past aan 68	r-bor-6	1525	1575
28	066	23	1	1	bord	rand	roodbakkend : slib	groene spiegel	r-bor-6	1525	1575
28	067	23	1	1	bord	rand	roodbakkend : slib	groene spiegel	r-bor-6	1525	1575
28	068	23	1	0	bord	rand	roodbakkend : slib	groene spiegel, past aan 65	r-bor-6	1525	1575
28	069	23	1	1	bord	rand	roodbakkend		r-bor-6	1525	1575
28	070	23	1	1	bord	rand	roodbakkend : slib	slibboogjes	r-bor-1	1525	1575
28	071	23	1	1	bord	rand	roodbakkend : slib	slibboogjes	r-bor-1	1525	1575
28	072	23	1	1	bord	rand	roodbakkend : slib, sgraffito		r-bor-1	1525	1575
28	073	23	1	1	bakpan	rand	roodbakkend		r-bak-5	1525	1575
28	074	23	1	1	bakpan	rand	roodbakkend		r-bak-8	1525	1575
28	075	23	1	1	bakpan	rand	roodbakkend		r-bak-5	1525	1575
28	076	23	1	1	bakpan	rand	roodbakkend		r-bak-5	1525	1575
28	077	23	1	1	bakpan	rand	roodbakkend		r-bak-5	1525	1575
28	078	23	1	1	bord	rand	roodbakkend		r-bor-1	1525	1575
28	079	23	1	1	bakpan	rand	roodbakkend		r-bak-8	1525	1575
28	080	23	12	4	grape	wand	witbakkend		w-gra	1525	1575
28	081	23	1	1	kop	rand	witbakkend		w-kop	1525	1575
28	082	23	1	1	bord	rand	witbakkend		w-bor	1525	1575
28	083	23	1	1	bord	rand	witbakkend		w-bor	1525	1575
28	084	23	1	0	bord	rand	witbakkend		w-bor	1525	1575
28	085	23	1	1	vergiet	wand	witbakkend		w-ver	1525	1575
28	086	23	1	1	bord	rand	roodbakkend		r-bor-1	1525	1575
28	087	23	13	17		wand	roodbakkend	divers		1525	1575
28	088	23	1	1		wand	grijsbakkend	sterk verweerd		1525	1575
28	089	23	1	1		wand	majolica			1525	1575
28	090	23	1	1	spijker	compleet	metaal: ijzer			1525	1575
29	001	24	1		pot	rand	roodbakkend	ongeglazuurd	r-pot	1500	1575
29	002	24	1		bakpan	rand	roodbakkend		r-bak		
29	003	24	1		bord	wand	roodbakkend : slib	slibboogjes, r-bor-1 of 6	r-bor		
29	004	24	4			wand	roodbakkend	divers			
30	001	37	1		grape	rand	roodbakkend		r-gra	1500	1600
31	001		3	1	grape	rand	roodbakkend		r-gra-8	1500	1600
31	002		1	1	bakpan	rand	roodbakkend		r-bak	1500	1600
31	003		2	2	bakpan	rand	roodbakkend		r-bak-8	1500	1575
31	004		1	1	plavuis	fragment	bouwceraamk	groen gegl, dikte 2 cm			
32	001		3	1	kom	rand	roodbakkend : slib, Duitsland, Weser		r-kom-1	1600	1625
32	002		1	1	kan	wand	steengoed: Duitsland, Westerwald		s2-kan	1600	1625
32	003		3	2	grape	rand	roodbakkend		r-gra	1600	1650
32	004		2	2	kom	rand	roodbakkend		r-kom	1600	1650
32	005		1	1	bord	rand	majolica		m-bor	1600	1650
33	001	51	8	1	kom	rand, wand, bodem en oor	witbakkend: geel	geheel geglaazuurd	w-kom-8	1600	1650
33	002	51	6	1	deksel	rand en	witbakkend:	geheel geglaazuurd	w-dek-8	1625	1675

						middenstu k	geel					
33	003	51	5	1	komfoor	rand, bodem, poot	witbakkend: geel	geheel geglazuurd	w-kmf-			
33	004	51	19	1	vergiet	rand, wand en bodem	witbakkend: groen	bodem en zijwand bevatten gaatjes	w-ver-4	1625	1700	
33	005	51	7	1	grape	rand, buik en bodem	witbakkend: geel/groen	buitenkant groen geglazuurd, binnenkant geel	w-gra-7	1600	1675	
33	006	51	2	1	bord	rand, vlag en bodem	witbakkend: groen	buitenkant ongeglazuurd, binnenkant groen geglazuurd	w-bor-	1600	1675	
33	007	51	2	2		oor	witbakkend: geel/groen					
33	008	51	3	1		randen	witbakkend: geel/groen					
33	009	51	1	1		bodem met pootje	witbakkend: geel					
33	010	51	2	1		randen	witbakkend: geel					
33	011	51	4	0		randen	witbakkend					
33	012	51	3	0		fragmente n	steengoed: Duitsland, Westerwald	een scherf met leeuwdecoratie		1625	1700	
33	013	51	25	0		fragmente n	witbakkend					
33	014	51	2	1	kop	wand	faience	blauwe decoratie; planten/bloemen	f-kop-			
33	015	51	5	4	bord		faience			1675	1725	
33	016	51	5	1	bord	rand	faience: Haarlem	vakverdeling op vlag; blauw-wit decoratie, rode penmoeten	f-bor-	1625	1650	
33	017	51	3	1	bord	bodem	faience	brede doorsnede, op standring, vlakke bodem	f-bor-			
33	018	51	2	1	bord	rand en vlag	faience	als OS4-54 #03	f-bor-	1625	1675	
33	019	51	1	1		tuit	faience	geheel wit				
33	020	51	13	0	bord	randen	faience					
33	021	51	16	0		fragmente n	faience					
33	022	51	4	2	bord		majolica	grove kwaliteit		1625	1650	
33	023	51	10	0	bord	randen	majolica					
33	024	51	4	0		fragmente n	majolica					
33	025	51	9	1	test	rand, wand en bodem	roodbakkend : ongeglazuur d	als OS4-52-7	r-tes-1	1600	1650	
33	026	51	5	1	test	rand, wand en bodem	roodbakkend : ongeglazuur d	als OS4-52-7; delen van binnenkant zijn zwartgeblakkerd	r-tes-1	1600	1650	
33	027	51	34	1	bord	rand, vlag en bodem	roodbakkend	onderkant niet geglazuurd, aanwezigheid lobvoeten	r-bor-50			
33	029	51	3	1	steelkom	rand en steel	roodbakkend		r-stk-	1600	1650	
33	030	51	1	1	bakpan	rand met steel	roodbakkend		r-bak-			
33	031	51	1	1	grape	worstoor, rand en wand/buik	roodbakkend	vanaf oor geglazuurd tot aan rand, wijde grape	r-gra-	1600	1650	
33	032	51	7	1	pot	wanden	roodbakkend	erg grove structuur	r-pot-			
33	033	51	4	2		randen	roodbakkend					
33	034	51	1	1	test	rand, buik/knik, pootje	roodbakkend : ongeglazuur d	als OS4-52-7	r-tes-1	11600	1650	
33	035	51	1	1	bord	rand en vlag	roodbakkend		r-bor-			
33	036	51	3	3		oor	roodbakkend					
33	037	51	5	1		pootjes en bodems	roodbakkend					
33	038	51	17	0		randen	roodbakkend			1600	1650	
33	039	51	38	0		fragmente n	roodbakkend					
33	040	51	1	1		oor	roodbakkend : ongeglazuur d					
33	041	51	3	2		randen	roodbakkend : ongeglazuur d					
33	042	51	4	1	test	randen en bodem	roodbakkend : ongeglazuur d		r-tes-	1600	1650	
33	043	51	7	0		fragmente n	roodbakkend : ongeglazuur d					
33	044	51	1	1	bakpan	steel	roodbakkend		r-bak-			
33	045	51	9	1	zalfpot	bodem, wand en	roodbakkend	binnenkant geglazuurd,	r-zal-3	1600	1650	

33	046	51	1	1	pijp	randen ketel en steel	pijpaarde	buitenkant niet dubbelconisch, hm: kan, geglaasd		1650	1675
33	047	51	1	1	pijp	ketel en steel	pijpaarde	dubbelconisch, hm: onleesbaar, geglaasd		1640	1675
33	048	51	1	1	pijp	ketel en steel	pijpaarde	dubbelconisch, geen hm, grove kwaliteit		1625	1650
33	049	51	1	1	pijp	ketel en steel	pijpaarde	dubbelconisch, geen hm, grove kwaliteit, gerookt		1640	1660
33	050	51	1	1	pijp	ketel	pijpaarde	dubbelconisch, geen hm, grove kwaliteit, gerookt		1640	1660
33	051	51	1	1	pijp	ketel	pijpaarde	dubbelconisch, geen hm, grove kwaliteit		1625	1650
33	052	51	1	1	pijp	ketel	pijpaarde	dubbelconisch, hm: MGD, geglaasd, gerookt		1625	1650
33	053	51	22	0	pijp	fragmente n	pijpaarde				
33	054	51	9	1	tegels	fragmente n	faience				
33	055	51	49		beker	wand, rand	glas: groen	vetro a fili-beker, horizontaal bandpatroon, oa licht gegolfd (Henkes 1994, 174-175)		1600	1650
33	056	51	55		beker	wand, rand	glas: groen	vetro a filibeker, vertikaal bandpatroon		1600	1650
33	057	51	20	15	beker	bodem	glas: groen	bekers, oa vetro a fili		1600	1650
33	058	51	6	1	beker	rand, wand	glas: groen	ringbeker met uitgetrokken glasdraaddecoratie (Henkes 1994, 165)		1600	1650
33	059	51	7	1	beker	wand, bodem	glas: groen	vlechtwerkbeker		1625	1675
33	060	51	4	1	beker	bodem, wand	glas: groen	beker op braamnoppen		1600	1650
33	061	51	1	1	drinkglas	bodem	glas: kleurloos	balluster met met (leeuwen?)masker s (Henkes 1994, 202) MICHEL TONEN		1600	1625
33	062	51	33	1	beker	bodem, rand, wand	glas: groen	wafelbeker		1600	1650
33	063	51	9	5	drinkglas	bodem, wand	glas: kleurloos	kelkglas		1600	1675
33	064	51	2	1	beker	bodem, wand	glas: groen	knobbelsbeker		1600	1650
33	065	51	17	3	beker	wand, rand	glas: groen	beker met 'passen' (glasbanden)		1600	1650
33	066	51	2	1	fles	bodem, rand	glas: groen	achtkantige fles		1600	1700
33	067	51	1	1	drinkglas	rand	glas: groen	meerzijdig glas (pasglas?)		1600	1700
33	068	51	1	1	fles	rand	glas: groen			1600	1700
33	069	51	1	1	drinkglas	bodem, wand	glas: groen	berkemeier met uitgevloeide noppen		1600	1625
33	070	51	1	1	drinkglas	bodem, wand	glas: groen	2 rijen van gedoornde noppen		1600	1650
33	071	51	5	2	drinkglas	bodem, wand	glas: groen	4 rijen van gedoornde noppen		1600	1650
33	072	51	40	12	drinkglas	bodem, wand	glas: groen	roemers, braamnoppen		1625	1675
33	073	51	5	5	knikker	compleet	steengoed			1600	1700
33	074	51	22	1	bord	fragmente n	hout			1600	1700
33	OS4-33-1	51	9	1	bord	duigen archeologi sch compleet	hout faience: Portugal	lengte 15 cm blauw-wit decoratie; bloem op spiegel, vakverdeling op vlag, geometrische motieven	po-bor-3	1600	1650
33	OS4-33-2	51	4	1	kom	archeologi sch compleet	faience: Portugal	lichtgrijze ondergrond, lichtblauw verticale lijnen motief	po-kom- 2	1600	1650
33	OS4-33-3	51	11	1	bord	archeologi sch compleet	majolica	draaiend verenmotief in blauw, geel eromheen	m-bor-7	1590	1625
33	OS4-33-4	51	1	1	stroopkan	archeologi sch compleet	roodbakkend	binnenkant geglaazuurd, buitenkant spatten glazuur	r-kan-74	1600	1650
33	OS4-33-5	51	1	1	stroopkan	archeologi sch compleet	roodbakkend	binnenkant geglaazuurd, buitenkant deels geglaazuurd	r-kan-74	1600	1650
33	OS4-33-6	51	1	1	zalfpot	archeologi sch	faience	wit geglaazuurd	f-zal-3	1620	1675

33	OS4-33-7	51	1	1	zalfpot	compleet archeologi sch	roodbakkend	binnenkant geglazuurd, buitenkant niet	r-zal-3	1600	1650
33	OS4-33-8	51	1	1	zalfpot	compleet archeologi sch	roodbakkend	binnenkant geglazuurd, buitenkant niet	r-zal-3	1600	1650
33	OS4-33-9	51	1	1	zalfpot	compleet archeologi sch	witbakkend	binnenkant geglazuurd, buitenkant niet	w-zal-2	1600	1700
33	OS4-33-10	51	1	1	zalfpot	compleet archeologi sch	roodbakkend	binnenkant geglazuurd, buitenkant niet	r-zal-3	1600	1650
33	OS4-33-11	51	2	1	kop	compleet archeologi sch	porselein: China, kraak	pimpeltje met blauwe penseelstreek boven het vlammenfries	p-kop-3	1600	1640
33	OS4-33-12	51	1	1	bord	archeologi sch	faience: Haarlem	blauwe decoratie; vakverderling op vlag	f-bor-1	1625	1650
33	OS4-33-13	51	1	1	deksel	compleet archeologi sch	roodbakkend	doofpotdeksel	r-dek-4	1625	1675
33	OS4-33-14	51	2	1	kop	compleet archeologi sch	porselein: China, kraak	pimpeltje met fries, bleekblauw	p-kop-3	1600	1625
33	OS4-33-15	51	2	1	balans	compleet	metaal: geelkoper	rond bakje met drie gaatjes en afdekking			
33	OS4-33-16	51	4	1	riem	fragment	leer	leren riem, 12.2 cm breed beslagen met beslag		1600	1700
33	OS4-33-17	51	1	1	lepel	compleet	metaal: geelkoper	ovale bak, platte steel, metk drie lepels		1625	1675
33	OS4-33-18	51	1	1	ring	compleet	metaal: goud	versierd		1600	1700
33	OS4-33-19	51	5	1	kop	archeologi sch	witbakkend: groen		w-kop-3	1625	1650
34	001	23	1		kan	rand	steengoed: België, Raeren		s2-kan-19	1550	1600
34	002	23	5		kan	wand	steengoed	eiken en rozenloof, Keulen Frechen	s2-kan	1525	1550
34	003	23	3		kan	wand	steengoed: België, Raeren		s2-kan-19	1550	1600
34	004	23	12		kan	wand	steengoed: Duitsland, Frechen	acanthusbladeren	s2-kan	1550	1575
34	005	23	1		kan	rand	steengoed: Duitsland, Frechen	waarsch s2-kan-3	s2-kan	1525	1575
34	006	23	1		kan	rand	steengoed: België, Raeren	waarsch s2-kan-58	s2-kan	1525	1575
34	007	23	2		kan	rand	steengoed: België, Raeren		s2-kan-63	1550	1575
34	008	23	3		kan	rand	steengoed: België, Raeren	nieuw type, tekenen	s2-kan	1550	1575
34	009	23	2		kan	rand	steengoed: België, Raeren		s2-kan	1500	1550
34	010	23	1		kan	rand	steengoed: België, Raeren		s2-kan	1525	1575
34	011	23	1		snelle	wand	steengoed: Duitsland, Siegburg	Lucas voorstelling	s2-sne-1	1550	1575
34	012	23	1		pispot	rand	roodbakkend		r-pis	1500	1575
34	013	23	1		pispot	rand	roodbakkend		r-pis	1500	1575
34	014	23	1		pispot	rand	roodbakkend		r-pis	1500	1575
34	015	23	1		pispot	rand	roodbakkend		r-pis	1500	1575
34	016	23	5		vetvanger	wand	roodbakkend		r-vet	1500	1600
34	017	23	1		test	rand	roodbakkend	foto, sterk versleten pootjes	r-tes-6	1525	1575
34	018	23	1		pispot	rand	roodbakkend		r-pis-5	1550	1600
34	019	23	1		pispot	rand	roodbakkend		r-pis-8	1550	1600
34	020	23	3				roodbakkend			1500	1600
34	021	23	1		grape	rand	roodbakkend	lijst van vingerindrukken onder rand	r-gra-34	1525	1600
34	022	23	1		grape	rand	roodbakkend	lijst van vingerindrukken onder rand	r-gra-34	1525	1600
34	023	23	1		grape	rand	roodbakkend	lijst van vingerindrukken onder rand	r-gra-34	1525	1600
34	024	23	1		grape	rand	roodbakkend	lijst van vingerindrukken onder rand	r-gra-34	1525	1600
34	025	23	1		grape	rand	roodbakkend	lijst van vingerindrukken onder rand	r-gra-34	1525	1600
34	026	23	1		grape	rand	roodbakkend	lijst van vingerindrukken onder rand,	r-gra	1525	1600

34	027	23	1	grape	rand	roodbakkend	slipboogje lijst van vingerindrukken onder rand	r-gra-34	1525	1600	
34	028	23	1	grape	rand	roodbakkend	lijst van vingerindrukken onder rand	r-gra-34	1525	1600	
34	029	23	1	grape	rand	roodbakkend	lijst van vingerindrukken onder rand	r-gra-34	1525	1600	
34	030	23	1	grape	rand	roodbakkend	lijst van vingerindrukken onder rand	r-gra	1525	1600	
34	031	23	1	grape	rand	roodbakkend	lijst van vingerindrukken onder rand	r-gra-34	1525	1600	
34	032	23	1	grape	rand	roodbakkend	lijst van vingerindrukken onder rand	r-gra	1525	1600	
34	033	23	1	grape	rand	roodbakkend	lijst van vingerindrukken onder rand	r-gra-34	1525	1600	
34	034	23	1	grape	rand	roodbakkend	lijst van vingerindrukken onder rand	r-gra-34	1525	1600	
34	035	23	1	grape	rand	roodbakkend	lijst van vingerindrukken onder rand	r-gra-34	1525	1600	
34	036	23	1	grape	rand	roodbakkend	lijst van vingerindrukken onder rand	r-gra-34	1525	1600	
34	037	23	1	grape	rand	roodbakkend	lijst van vingerindrukken onder rand	r-gra-34	1525	1600	
34	038	23	1	grape	rand	roodbakkend	lijst van vingerindrukken onder rand	r-gra-34	1525	1600	
34	039	23	1	grape	rand	roodbakkend	lijst van vingerindrukken onder rand	r-gra-34	1525	1600	
34	040	23	1	grape	rand	roodbakkend	lijst van vingerindrukken onder rand	r-gra-34	1525	1600	
34	041	23	1	grape	rand	roodbakkend	lijst van vingerindrukken onder rand	r-gra-34	1525	1600	
34	042	23	1	grape	rand	roodbakkend	lijst van vingerindrukken onder rand	r-gra-34	1525	1600	
34	043	23	1	grape	rand	roodbakkend	lijst van vingerindrukken onder rand	r-gra-34	1525	1600	
34	044	23	1	grape	rand	roodbakkend	lijst van vingerindrukken onder rand	r-gra-34	1525	1600	
34	045	23	1	grape	rand	roodbakkend	lijst van vingerindrukken onder rand	r-gra-34	1525	1600	
34	046	23	1	grape	rand	roodbakkend	lijst van vingerindrukken onder rand	r-gra-34	1525	1600	
34	047	23	13	grape	wand	roodbakkend		r-gra-34	1525	1600	
34	048	23	2	1	grape bord	wand wand	majolica	Spaans luster aardewerk	sp-bor	1500	1550
34	049	23	2	grape	wand	witbakkend		groen glazuur	w-gra		
34	050	23	2	beeld	fragment	pijpaarde				1500	1600
34	051	23	1	grape	rand	roodbakkend	rood/grijs baksel, groen glazuur	r-gra	1500	600	
34	052	23	3	pot	bodem	roodbakkend	pot op lobvoeten, als OZV8, LDW, WLO-155	r-pot	1550	1600	
34	053	23	1	bord	rand	roodbakkend		r-bor-6	1525	1600	
34	054	23	1	bord	rand	roodbakkend		r-bor-6	1525	1600	
34	055	23	1	bord	rand	roodbakkend		r-bor-6	1525	1600	
34	056	23	1	bord	rand	roodbakkend		r-bor-6	1525	1600	
34	057	23	1	bord	rand	roodbakkend		r-bor			
34	058	23	1	bord	rand	roodbakkend		r-bor-6	1525	1600	
34	059	23	1	bord	rand	roodbakkend		r-bor-6	1525	1600	
34	060	23	1	bord	rand	roodbakkend		r-bor-6	1525	1600	
34	061	23	1	bord	rand	roodbakkend		r-bor-6	1525	1600	
34	062	23	1	bord	rand	roodbakkend		r-bor-6	1525	1600	
34	063	23	1	bord	rand	roodbakkend		r-bor-1			
34	064	23	1	bord	rand	roodbakkend		r-bor-1			
34	065	23	1	bord	rand	roodbakkend		r-bor-1			
34	066	23	1	bord	rand	roodbakkend		r-bor-1			
34	067	23	1	bord	rand	roodbakkend		r-bor-1			
34	068	23	1	bord	rand	roodbakkend		r-bor			
34	069	23	2	bord	wand	roodbakkend		r-bor			
34	070	23	1	bord	rand	roodbakkend		r-bor-6	1525	1600	
34	071	23	1	bord	rand	roodbakkend : slib	groen glazuur op spiegel	r-bor-6	1525	1600	
34	072	23	1	bord	rand	roodbakkend : slib	groen glazuur op spiegel	r-bor-6	1525	1600	
34	073	23	1	bord	rand	roodbakkend : slib	groen glazuur op spiegel	r-bor-6	1525	1600	
34	074	23	1	bord	rand	roodbakkend : slib	groen glazuur op spiegel	r-bor-6	1525	1600	
34	075	23	1	bord	rand	roodbakkend : slib	groen glazuur op spiegel	r-bor-6	1525	1600	
34	076	23	1	bord	rand	roodbakkend : slib	groen glazuur op spiegel	r-bor-6	1525	1600	

34	077	23	1	bord	rand	roodbakkend : slib	groen glazuur op spiegel	r-bor-6	1525	1600	
34	078	23	1	bord	rand	roodbakkend : slib	groen glazuur op spiegel	r-bor-6	1525	1600	
34	079	23	1	bord	rand	roodbakkend : slib	groen glazuur op spiegel	r-bor-6	1525	1600	
34	080	23	1	bord	rand	roodbakkend : slib	groen glazuur op spiegel	r-bor-6	1525	1600	
34	081	23	1	bord	rand	roodbakkend : slib	groen glazuur op spiegel	r-bor-6	1525	1600	
34	082	23	1	bord	rand	roodbakkend : slib	groen glazuur op spiegel	r-bor-6	1525	1600	
34	083	23	1	bord	rand	roodbakkend : slib	groen glazuur op spiegel	r-bor-6	1525	1600	
34	084	23	1	bord	rand	roodbakkend : slib	groen glazuur op spiegel	r-bor-6	1525	1600	
34	085	23	1	bord	rand	roodbakkend : slib	groen glazuur op spiegel	r-bor-6	1525	1600	
34	086	23	1	bord	rand	roodbakkend : slib	groen glazuur op spiegel	r-bor-6	1525	1600	
34	087	23	1	bord	rand	roodbakkend : slib	groen glazuur op spiegel	r-bor-6	1525	1600	
34	088	23	1	bord	rand	roodbakkend : slib	groen glazuur op spiegel	r-bor-6	1525	1600	
34	089	23	1	bord	rand	roodbakkend : slib	groen glazuur op spiegel	r-bor-6	1525	1600	
34	090	23	1	bord	rand	roodbakkend : slib	groen glazuur op spiegel	r-bor-6	1525	1600	
34	091	23	1	bord	rand	roodbakkend : slib	groen glazuur op spiegel	r-bor-6	1525	1600	
34	092	23	1	bord	rand	roodbakkend : slib	groen glazuur op spiegel	r-bor-6	1525	1600	
34	093	23	1	bord	rand	roodbakkend : slib	groen glazuur op spiegel	r-bor-6	1525	1600	
34	094	23	7		wand	roodbakkend			1525	1575	
34	095	23	1		rand	roodbakkend	groen glazuur	r-kom	1525	1575	
34	096	23	3		grape	wand	roodbakkend	r-gra	1525	1575	
34	097	23	1	1		pispot	roodbakkend : slib	pispot, als OS4-34-1	r-pis-53	1500	1575
34	098	23	1		vetvanger	wand	roodbakkend		r-vet	1500	1550
34	099	23	1		vetvanger	rand	roodbakkend		r-vet	1500	1550
34	100	23	1		vetvanger	rand	roodbakkend	rand met geknepen steel	r-vet	1500	1550
34	101	23	3	1	bord	bord	roodbakkend : slib, Noord Holland		r-bor-6	1550	1575
34	102	23	1		bord	rand	roodbakkend : slib	slipboogjes op vlag	r-bor-1	1500	1550
34	103	23	1		bord	rand	roodbakkend : slib	slipboogjes op vlag	r-bor-1	1500	1550
34	104	23	1		bord	rand	roodbakkend : slib	slipboogjes op vlag	r-bor-1	1500	1550
34	105	23	1		bord	rand	roodbakkend : slib	slipboogjes op vlag	r-bor-1	1500	1550
34	106	23	1		bord	rand	roodbakkend : slib	slipboogjes op vlag en spiegel	r-bor-1	1500	1550
34	107	23	1		bord	rand	roodbakkend : slib	slipboogjes op vlag	r-bor-1	1500	1550
34	108	23	1		bord	rand	roodbakkend : slib	slipboogjes op spiegel	r-bor-6	1525	1600
34	109	23	1		bord	rand	roodbakkend : slib	slipboogjes op spiegel	r-bor-6	1525	1600
34	110	23	3		bord	wand	roodbakkend : slib	slipboogjes op spiegel, r-bor 1 of 6	r-bor	1500	1600
34	111	23	1	1	vuurstolp	rand	witbakkend	w-vst-1		1525	1575
34	112	23	1		grape	rand	roodbakkend		r-gra	1500	1600
34	113	23	1		pispot	bodem	roodbakkend	holle bodem	r-pis	1500	1600
34	114	23	54		grape	wand	roodbakkend		r-gra	1500	1600
34	115	23	3			wand	roodbakkend	divers		1525	1575
34	116	23	10		vetvanger	rand	roodbakkend		r-vet	1500	1600
34	117	23	11		vetvanger	rand	roodbakkend		r-vet	1525	1575
34	118	23	14		grape	wand	roodbakkend		r-gra	1525	1575
34	119	23	1		kop	rand	roodbakkend		r-kop-2	1525	1600
34	120	23	6				roodbakkend	divers		1525	1575
34	121	23	1		plavuis	fragment	roodbakkend	tekstfragment, vergel WLO-155		1525	1575
34	122	23	10 03			fragment	roodbakkend	divers		1525	1575
34	123	23	95	31	grape	bodem	roodbakkend	fragment met 1 pootje	r-gra	1525	1575
34	124	23	1	1	plavuis	compleet	roodbakkend	10,5 x 10 x 1,8 cm; glazuur; mortel op ondr zijde		1525	1575
34	125	23	1	1	plavuis	fragment	roodbakkend	14 x 14 x 3,8 cm		1525	1575
34	126	23	31		daktegel	fragment	roodbakkend			1525	1575
34	127	23	1	1	plavuis	fragment	roodbakkend	glazuur		1525	1575
34	128	23	1		grape	rand	roodbakkend		r-gra-43	1525	1575
34	129	23	1		grape	rand	roodbakkend		r-gra	1525	1575
34	130	23	1		grape	rand	roodbakkend		r-gra	1525	1575
34	131	23	1		grape	rand	roodbakkend		r-gra	1525	1575
34	132	23	1		grape	rand	roodbakkend		r-gra	1525	1575
34	133	23	1		grape	rand	roodbakkend		r-gra	1525	1575
34	134	23	1		grape	rand	roodbakkend	Zuid Nederland? Uitstaande rand met lip aan binnenzijde	r-gra-75	1525	1575
34	135	23	1		grape	rand	roodbakkend		r-gra	1525	1575
34	136	23	1		grape	rand	roodbakkend		r-gra	1525	1575
34	137	23	1		grape	rand	roodbakkend		r-gra	1525	1575
34	138	23	1		grape	rand	roodbakkend		r-gra	1525	1575
34	139	23	1		grape	rand	roodbakkend		r-gra	1525	1575

34	140	23	1		grape	rand	roodbakkend	inwendig groen geglazuurd, Zeeuws?	r-pis	1525	1575
34	141	23	1	1	vergiet	rand	roodbakkend		r-ve-3/5	1500	1600
34	142	23	1	1	vergiet	rand	roodbakkend		r-ver-3/5	1500	1600
34	143	23	1		vergiet	rand	roodbakkend		r-ver	1500	1600
34	144	23	1				lekschaal	roodbakkend	r-lek-5	1525	1575
34	145	23	1				lekschaal	roodbakkend	r-lek-5	1525	1575
34	146	23	18		wand		lekschaal	roodbakkend	r-lek	1525	1575
34	147	23	1		rand	grape	roodbakkend		r-gra	1525	1575
34	148	23	1		rand	grape	roodbakkend : slib	slibboogjes	r-gra-19	1525	1575
34	149	23	1		rand	grape	roodbakkend : slib	slibboogjes	r-gra-19	1525	1575
34	150	23	18		wand	grape	roodbakkend : slib	slibboogjes	r-gra-19	1525	1575
34	151	23	1		rand	bakpan	roodbakkend		r-bak-2	1500	1600
34	152	23	1		rand	bakpan	roodbakkend	geknepen steel	r-bak-4	1550	1600
34	153	23	1		rand	bakpan	roodbakkend		r-bak-2	1500	1600
34	154	23	1		rand	bakpan	roodbakkend		r-bak-5	1550	1600
34	155	23	1		rand	bakpan	roodbakkend		r-bak-4	1550	1600
34	156	23	1		rand	bakpan	roodbakkend		r-bak-5	1475	1525
34	157	23	1		rand	bakpan	roodbakkend		r-bak-17	1500	1550
34	158	23	1		rand	bakpan	roodbakkend		r-bak-8	1525	1575
34	159	23	1		rand	bakpan	roodbakkend		r-bak-3	1525	1575
34	160	23	1		rand	bakpan	roodbakkend		r-bak-5	1525	1575
34	161	23	1		rand	bakpan	roodbakkend		r-bak-5	1525	1575
34	162	23	1		rand	bakpan	roodbakkend		r-bak-5	1525	1575
34	163	23	1		rand	bakpan	roodbakkend		r-bak-1	1525	1575
34	164	23	1		rand	bakpan	roodbakkend		r-bak	1525	1575
34	165	23	1		rand	bakpan	roodbakkend		r-bak	1525	1575
34	166	23	1		rand	bakpan	roodbakkend		r-bak	1525	1575
34	167	23	1		rand	bakpan	roodbakkend		r-bak	1525	1575
34	168	23	1		rand	bakpan	roodbakkend		r-bak	1525	1575
34	169	23	1		rand	bakpan	roodbakkend		r-bak	1525	1575
34	170	23	1		rand	bakpan	roodbakkend		r-bak	1525	1575
34	171	23	1		rand	bakpan	roodbakkend		r-bak	1525	1575
34	172	23	1		rand	bakpan	roodbakkend		r-bak	1525	1575
34	173	23	1		rand	bakpan	roodbakkend	geknepen steel	r-bak	1525	1575
34	174	23	1		wand	bakpan	roodbakkend	geknepen steel	r-bak	1525	1575
34	175	23	1		rand	bakpan	roodbakkend	geknepen steel	r-bak	1525	1575
34	176	23	1		rand	olielamp	roodbakkend		r-oli	1525	1575
34	177	23	1		rand	olielamp	roodbakkend		r-oli	1525	1575
34	178	23	5		rand	kan	steengoed: Duitsland, Siegburg	engobe aan binnen en buitenzijde	s2-kan- 11	1450	1525
34	179	23	1	1	zalfpot	rand	roodbakkend		r-zal-4	1500	1600
34	180	23	1	1	spaarpot	voet	roodbakkend		r-spa-1	1500	1600
34	181	23	14		wand	kan	steengoed: België, Raeren	divers	s2-kan	1500	1600
34	182	23	21		wand	kan	steengoed: Duitsland, Aken of Keulen		s2-kan	1500	1600
34	183	23	9		wand	kan	steengoed: Duitsland, Langerwehe		s2-kan	1400	1550
34	184	23	1		rand	test	roodbakkend		r-tes-4	1550	1600
34	185	23	1		rand	test	roodbakkend		r-tes-5	1550	1600
34	186	23	1		rand	test	roodbakkend		r-tes-4	1550	1600
34	187	23	1		rand	test	roodbakkend		r-tes-4	1550	1600
34	188	23	1		rand	test	roodbakkend		r-tes-4	1550	1600
34	189	23	1		rand	test	roodbakkend		r-tes-5	1550	1600
34	190	23	1		rand	test	roodbakkend		r-tes-5	1550	1600
34	191	23	1		rand	test	roodbakkend		r-tes-4	1550	1600
34	192	23	1		rand	test	roodbakkend		r-tes-5	1550	1600
34	193	23	1		rand	test	roodbakkend		r-tes-4	1550	1600
34	194	23	1		rand	test	roodbakkend		r-tes-4	1550	1600
34	195	23	1		rand	test	roodbakkend		r-tes-5	1550	1600
34	196	23	1		rand	test	roodbakkend		r-tes-5	1550	1600
34	197	23	1		rand	test	roodbakkend		r-tes-5	1550	1600
34	198	23	1		rand	test	roodbakkend		r-tes-5	1550	1600
34	199	23	1		rand	test	roodbakkend		r-tes-5	1550	1600
34	200	23	1		rand	test	roodbakkend		r-tes-5	1550	1600
34	201	23	1		rand	test	roodbakkend		r-tes-20	1550	1600
34	202	23	1		rand	test	roodbakkend		r-tes-20	1550	1600
34	203	23	1		rand	test	roodbakkend		r-tes-18	1550	1600
34	204	23	1		rand	test	roodbakkend		r-tes	1550	1600
34	205	23	1		rand	test	roodbakkend		r-tes	1550	1600
34	206	23	1		rand	test	roodbakkend		r-tes-5	1550	1600
34	207	23	26		fragment	test	roodbakkend	divers	r-tes	1550	1600
34	208	23	4		wand	vuurstolp	roodbakkend		r-vst	1525	1575
34	209	23	3		grape	wand	roodbakkend : slib	inwendig groen geglazuurd	r-gra	1525	1575
34	210	23	1		grape	bodem	roodbakkend	inwendig groen, kalk op bodem	r-gra	1525	1575
34	211	23	1		rand	bord	roodbakkend	ongeglazuurd, buiscuit?	r-bor	1525	1575
34	212	23	1		rand	bord	roodbakkend	ongeglazuurd, buiscuit?	r-bor	1525	1575
34	213	23	1		rand	bord	roodbakkend	ongeglazuurd, buiscuit?	r-bor	1525	1575
34	214	23	1		rand	bord	roodbakkend	ongeglazuurd, buiscuit?	r-bor	1525	1575
34	215	23	1		rand	bord	roodbakkend	ongeglazuurd, buiscuit?	r-bor	1525	1575
34	216	23	1		rand	bord	roodbakkend	ongeglazuurd, buiscuit?	r-bor	1525	1575
34	217	23	1		rand	bord	roodbakkend	ongeglazuurd, buiscuit?	r-bor	1525	1575

34	218	23	1	wand			ongeglazuurd, buiscuit?		1525	1575
34	219	23	1	rand	grape	grijsbakkend: jyddedpot		jy-gra	1525	1575
34	220	23	2	wandtegel	grape	grijsbakkend: jyddedpot		jy-gra	1525	1575
34	221	23	6	kan	fragment	steengoed: België, Raeren	divers	s2-kan	1525	1575
34	222	23	17	kan	fragment	steengoed: Duitsland, Frechen	divers	s2-kan	1525	1575
34	223	23	9	kan	fragment	steengoed: Duitsland, Siegburg	divers	s1-kan	1525	1575
34	224	23	1	drinkschaaltje	rand	steengoed: Duitsland, Siegburg		s1-dri-2	1375	1425
34	225	23	1	drinkschaaltje	rand	steengoed: Duitsland, Siegburg		s1-dri-2	1375	1425
34	226	23	11	fragment	trechterbeker	steengoed	divers	s2	1525	1575
34	227	23	1	rand	trechterbeker	steengoed: Duitsland, Siegburg		s1-tre	1450	1550
34	228	23	1	rand	trechterbeker	steengoed: Duitsland, Siegburg		s1-tre	1450	1550
34	229	23	1	rand	trechterbeker	steengoed: Duitsland, Siegburg		s1-tre	1450	1550
34	230	23	1	rand	trechterbeker	steengoed: Duitsland, Siegburg		s1-tre	1450	1550
34	231	23	1	rand	kan	steengoed: België, Raeren		s2-kan	1525	1575
34	232	23	5	fragment	trechterbeker	steengoed: Duitsland, Siegburg		s1-tre	1450	1550
34	233	23	22	fragment	grape	witbakkend		w-gra	1525	1575
34	234	23	1	bodem	pispot	witbakkend	pispot ?	r-pis	1525	1575
34	235	23	1	rand	grape	witbakkend		w-gra	1525	1575
34	236	23	1	rand	grape	witbakkend		w-gra	1525	1575
34	237	23	1	rand	grape	witbakkend		w-gra	1525	1575
34	238	23	1	rand		witbakkend		w	1525	1575
34	239	23	1	rand		witbakkend		w	1525	1575
34	240	23	1	grape	rand	witbakkend		w-gra	1525	1575
34	241	23	1	olielamp	rand	witbakkend		w-oli	1525	1575
34	242	23	1	kop		witbakkend		w-kop	1525	1575
34	243	23	14	bakpan	fragment	roodbakkend		r-bak	1525	1575
34	244	23	1	bakpan	rand	roodbakkend		r-bak-1	1525	1575
34	245	23	1	bakpan	rand	roodbakkend		r-bak-2	1525	1575
34	246	23	1	bakpan	rand	roodbakkend		r-bak-2	1525	1575
34	247	23	1	bakpan	rand	roodbakkend		r-bak-2	1525	1575
34	248	23	1	bakpan	rand	roodbakkend		r-bak-2	1525	1575
34	249	23	1	bakpan	rand	roodbakkend		r-bak-5	1525	1575
34	250	23	1	bakpan	rand	roodbakkend		r-bak-5	1525	1575
34	251	23	1	bakpan	rand	roodbakkend		r-bak-5	1525	1575
34	252	23	1	bakpan	rand	roodbakkend		r-bak-5	1525	1575
34	253	23	1	bakpan	rand	roodbakkend		r-bak-5	1525	1575
34	254	23	44	grape	oor	roodbakkend	divers	r-gra	1525	1575
34	255	23	1	bakpan	rand	roodbakkend		r-bak-18	1500	1600
34	256	23	1	bakpan	rand	roodbakkend	sluitrand	r-bak	1525	1575
34	257	23	1	grape	rand	roodbakkend		r-gra	1525	1575
34	258	23	20	pispot?	bodem	roodbakkend	divers, pispot?	r-pis?	1525	1575
34	259	23	16	kop	divers	roodbakkend		r-kop	1525	1575
34	260	23	1	kop	rand	roodbakkend	vb type Zwolle, ook in Hulst	r-kop-38	1500	1575
34	261	23	1	kop	rand	roodbakkend		r-kop-38	1525	1575
34	262	23	1	kop	rand	roodbakkend		r-kop-38	1525	1575
34	263	23	1	kop	rand	roodbakkend		r-kop-38	1525	1575
34	264	23	1	kop	rand	roodbakkend		r-kop-38	1525	1575
34	265	23	1	kop	rand	roodbakkend		r-kop-38	1525	1575
34	266	23	1	kop	rand	roodbakkend		r-kop-38	1525	1575
34	267	23	1	kop	rand	roodbakkend		r-kop-2	1525	1600
34	268	23	1	kop	rand	roodbakkend		r-kop-2	1525	1600
34	269	23	1	kop	rand	roodbakkend		r-kop-2	1525	1600
34	270	23	1	kop	rand	roodbakkend		r-kop-2	1525	1600
34	271	23	1	kop	rand	roodbakkend		r-kop-2	1525	1600
34	272	23	1	kop	rand	roodbakkend		r-kop-2	1525	1600
34	273	23	1	kop	rand	roodbakkend		r-kop-2	1525	1600
34	274	23	1	kop	rand	roodbakkend		r-kop-2	1525	1600
34	275	23	1	kop	rand	roodbakkend		r-kop-2	1525	1600
34	276	23	1	kop	rand	roodbakkend		r-kop-2	1525	1600
34	277	23	1	kop	rand	roodbakkend		r-kop	1525	1575
34	278	23	1	kop	rand	roodbakkend		r-kop	1525	1575
34	279	23	1	kop	rand	roodbakkend		r-kop	1525	1575
34	280	23	1	kop	rand	roodbakkend		r-kop	1525	1575
34	281	23	1	kop	rand	roodbakkend		r-kop	1525	1575
34	282	23	1	kop	rand	roodbakkend		r-kop	1525	1575
34	283	23	1	kop	rand	roodbakkend		r-kop	1525	1575
34	284	23	1	kop	rand	roodbakkend		r-kop	1525	1575
34	285	23	1	kop	rand	roodbakkend		r-kop	1525	1575
34	286	23	1	kop	rand	roodbakkend		r-kop	1525	1575
34	287	23	9	kop	rand	roodbakkend		r-kop	1525	1575
34	288	23	1	grape	rand	roodbakkend		r-gra	1525	1575
34	289	23	1	grape	rand	roodbakkend		r-gra	1525	1575
34	290	23	1	bord	fragment	roodbakkend : slib, sgraffito		r-bor	1475	1525

Gemeente Amsterdam  
Bureau Monumenten & Archeologie  
Oudeschans

34	291	23	1	deksel	rand	roodbakkend		r-dek	1525	1575
34	292	23	1	olielamp	rand	roodbakkend		r-oli	1525	1575
34	293	23	1	olielamp	rand	roodbakkend		r-oli	1525	1575
34	294	23	1	deksel?	rand	roodbakkend		r-dek	1525	1575
34	295	23	1		rand	roodbakkend	groen glazuur		1525	1575
34	296	23	1		rand	roodbakkend		r-kom	1525	1575
34	297	23	1	bord?	rand	roodbakkend	ongeglazuurd, biscuit?	r-bor	1525	1575
34	298	23	1	lekschaal?	rand	roodbakkend	ongeglazuurd, gat	r-lek?	1525	1575
34	299	23	1		rand	roodbakkend	ongeglazuurd		1525	1575
34	300	23	1		rand	roodbakkend			1525	1575
34	301	23	1	grape	rand	roodbakkend		r-gra	1525	1575
34	302	23	1	kom	rand	roodbakkend	kraagrand, geen bodem aanwezig	r-kom	1525	1575
34	303	23	1	kom	rand	roodbakkend		r-kom	1525	1575
34	304	23	1	kom	rand	roodbakkend		r-kom	1525	1575
34	305	23	1	kom	rand	roodbakkend		r-kom	1525	1575
34	306	23	1	kom	rand	roodbakkend		r-kom	1525	1575
34	307	23	1	kom	rand	roodbakkend		r-kom	1525	1575
34	308	23	1	kom	rand	roodbakkend		r-kom	1525	1575
34	309	23	1	kom	rand	roodbakkend		r-kom	1525	1575
34	310	23	1	kom	rand	roodbakkend		r-kom	1525	1575
34	311	23	1	kom	rand	roodbakkend		r-kom	1525	1575
34	312	23	1	kom	rand	roodbakkend		r-kom	1525	1575
34	313	23	1	kom	rand	roodbakkend		r-kom	1525	1575
34	314	23	4	kom	wand	roodbakkend		r-kom	1525	1575
34	315	23	78		wand	witbakkend	divers	w	1525	1575
34	316	23	1	bakpan	rand	witbakkend		w-bak-3	1525	1575
34	317	23	1	bakpan	rand	witbakkend		w-bak-5	1525	1575
34	318	23	1	olielamp	fragment	witbakkend		w-oli	1525	1575
34	319	23	1	grape	rand	witbakkend		w-gra	1525	1575
34	320	23	1	grape	rand	witbakkend		w-gra	1525	1575
34	321	23	1	grape	rand	witbakkend		w-gra	1525	1575
34	322	23	1	grape	rand	witbakkend		w-gra	1525	1575
34	323	23	1	grape	rand	witbakkend		w-gra	1525	1575
34	324	23	1	grape	rand	witbakkend		w-gra	1525	1575
34	325	23	1	grape	rand	witbakkend		w-gra	1525	1575
34	326	23	1	grape	rand	witbakkend		w-gra	1525	1575
34	327	23	1	grape	rand	witbakkend		w-gra	1525	1575
34	328	23	1	grape	rand	witbakkend		w-gra	1525	1575
34	329	23	1	grape	rand	witbakkend		w-gra	1525	1575
34	330	23	1	grape	rand	witbakkend		w-gra	1525	1575
34	331	23	1	grape	rand	witbakkend		w-gra	1525	1575
34	332	23	1	grape	rand	witbakkend		w-gra	1525	1575
34	333	23	1	pot	rand	witbakkend	tuit	w-pot	1525	1575
34	334	23	1	kop	rand	witbakkend		w-kop	1525	1575
34	335	23	1	kop	rand	witbakkend		w-kop	1525	1575
34	336	23	1	kom	rand	witbakkend		r-kom	1525	1575
34	337	23	1	grape	rand	witbakkend		w-gra	1525	1575
34	338	23	1	bord	rand	witbakkend		w-bor-7	1525	1575
34	339	23	1	bord	rand	witbakkend		w-bor-7	1525	1575
34	340	23	1		rand	witbakkend	divers	w	1525	1575
34	341	23	1	bord	rand	witbakkend		w-bor	1525	1575
34	342	23	1	kom	rand	witbakkend		r-kom	1525	1575
34	343	23	1	grape	rand	witbakkend		w-gra	1525	1575
34	344	23	1	bord	rand	roodbakkend		r-bor-6	1525	1575
34	345	23	1	bord	rand	majolica: Zuidelijke Nederlanden	polychrome beschildering	m-bor-10	1525	1550
34	346	23	1	bord	rand	majolica: Zuidelijke Nederlanden	polychrome beschildering	m-bor-10	1525	1550
34	347	23	1	bord	rand	majolica: Zuidelijke Nederlanden	polychrome beschildering	m-bor-10	1525	1550
34	348	23	1	bord	rand	majolica: Zuidelijke Nederlanden	polychrome beschildering	m-bor-10	1525	1550
34	349	23	1	kan	rand	majolica: Zuidelijke Nederlanden		m-kan	1525	1550
34	350	23	1	kom	rand	majolica: Zuidelijke Nederlanden		m-kan	1525	1550
34	351	23	1	kom	fragment	majolica: Zuidelijke Nederlanden		r-kom	1525	1550
34	352	23	1	bord	fragment	majolica: Zuidelijke Nederlanden		m-bor	1525	1550
34	353	23	1	kan	wand	majolica: Zuidelijke Nederlanden	als OS4-34#349	m-kan	1525	1550
34	354	23	2	bord	wand	majolica: Zuidelijke Nederlanden		m-bor	1525	1550
34	355	23	1	zalfpot	bodem	roodbakkend		r-zal	1525	1575
34	356	23	1	grape	rand	roodbakkend		r-gra	1525	1575
34	357	23	1	grape	rand	roodbakkend		r-gra	1525	1575
34	358	23	1	grape	rand	roodbakkend		r-gra	1525	1575
34	359	23	1	grape	rand	roodbakkend		r-gra	1525	1575
34	360	23	1	grape	rand	roodbakkend		r-gra	1525	1575
34	361	23	1	grape	rand	roodbakkend		r-gra	1525	1575
34	362	23	1	kom	rand	roodbakkend		r-kom	1525	1575
34	363	23	1	grape	rand	roodbakkend		r-gra	1525	1575
34	364	23	1	grape	rand	roodbakkend		r-gra	1525	1575
34	365	23	1	grape	rand	roodbakkend		r-gra	1525	1575
34	366	23	2	grape	wand	roodbakkend		r-gra	1525	1575
34	367	23	1	drinkschaal	fragment	steengoed		s1-dri	1525	1575
34	368	23	2	beeld	fragment	pijpaarde			1525	1575
34	369	23	1	beker	wand	glas			1525	1575





34	572	23	1	grape	rand	roodbakkend		r-gra	1525	1575	
34	573	23	1	grape	rand	roodbakkend		r-gra	1525	1575	
34	574	23	1	grape	rand	roodbakkend		r-gra	1525	1575	
34	575	23	1	grape	rand	roodbakkend		r-gra	1525	1575	
34	576	23	1	grape	rand	roodbakkend		r-gra	1525	1575	
34	577	23	1	grape	rand	roodbakkend		r-gra	1525	1575	
34	578	23	1	grape	rand	roodbakkend		r-gra	1525	1575	
34	579	23	1	grape	rand	roodbakkend		r-gra	1525	1575	
34	580	23	1	grape	rand	roodbakkend		r-gra	1525	1575	
34	581	23	1	grape	rand	roodbakkend		r-gra	1525	1575	
34	582	23	1	grape	rand	roodbakkend		r-gra	1525	1575	
34	583	23	1	grape	rand	roodbakkend		r-gra	1525	1575	
34	584	23	1	grape	rand	roodbakkend		r-gra	1525	1575	
34	585	23	1	grape	rand	roodbakkend		r-gra	1525	1575	
34	586	23	1	grape	rand	roodbakkend		r-gra	1525	1575	
34	587	23	1	grape	rand	roodbakkend		r-gra	1525	1575	
34	588	23	1	grape	rand	roodbakkend		r-gra	1525	1575	
34	589	23	1	grape	rand	roodbakkend		r-gra	1525	1575	
34	590	23	1	bakpan	rand	roodbakkend		r-bak-5	1525	1575	
34	591	23	1	bakpan	rand	roodbakkend		r-bak-5	1525	1575	
34	592	23	1	bakpan	rand	roodbakkend		r-bak-5	1525	1575	
34	593	23	1	bakpan	rand	roodbakkend		r-bak-5	1525	1575	
34	594	23	1	bakpan	rand	roodbakkend		r-bak-2	1525	1575	
34	595	23	1	bakpan	rand	roodbakkend		r-bak-2	1525	1575	
34	596	23	1	bakpan	rand	roodbakkend		r-bak-2	1525	1575	
34	597	23	1	bakpan	rand	roodbakkend		r-bak-5	1525	1575	
34	598	23	1	bakpan	rand	roodbakkend		r-bak	1525	1575	
34	599	23	1	bakpan	rand	roodbakkend		r-bak	1525	1575	
34	600	23	1	bakpan	rand	roodbakkend		r-bak	1525	1575	
34	601	23	1	bakpan	rand	roodbakkend		r-bak	1525	1575	
34	602	23	1	bakpan	rand	roodbakkend		r-bak	1525	1575	
34	603	23	1	bakpan	rand	roodbakkend		r-bak	1525	1575	
34	604	23	1	bakpan	rand	roodbakkend		r-bak	1525	1575	
34	605	23	1	bakpan	rand	roodbakkend		r-bak	1525	1575	
34	606	23	1	bakpan	rand	roodbakkend		r-bak	1525	1575	
34	607	23	1	bakpan	rand	roodbakkend		r-bak	1525	1575	
34	608	23	1	bakpan	rand	roodbakkend		r-bak	1525	1575	
34	609	23	1	bakpan	rand	roodbakkend		r-bak	1525	1575	
34	610	23	1	bakpan	rand	roodbakkend		r-bak	1525	1575	
34	611	23	1	bakpan	rand	roodbakkend		r-bak	1525	1575	
34	612	23	1	bakpan	rand	roodbakkend		r-bak	1525	1575	
34	613	23	1	bakpan	rand	roodbakkend		r-bak	1525	1575	
34	614	23	1	bakpan	rand	roodbakkend		r-bak	1525	1575	
34	615	23	1	bakpan	rand	roodbakkend		r-bak	1525	1575	
34	616	23	1	bakpan	rand	roodbakkend		r-bak	1525	1575	
34	617	23	1	bakpan	rand	roodbakkend		r-bak	1525	1575	
34	618	23	1	bakpan	rand	roodbakkend		r-bak	1525	1575	
34	619	23	1	bakpan	rand	roodbakkend		r-bak	1525	1575	
34	620	23	1	bakpan	rand	roodbakkend		r-bak	1525	1575	
34	621	23	1	bakpan	rand	roodbakkend		r-bak	1525	1575	
34	622	23	24		wand	roodbakkend	divers		1525	1575	
34	623	23	1	drinkglas	bodem	glas			1525	1575	
34	624	23	1	drinkglas	bodem	glas			1525	1575	
34	625	23	3	vensterglas	fragment	glas			1525	1575	
34	626	23	1			metaal: ijzer			1500	1600	
34	OS4-34-1	23	1	1	pispot	rand	roodbakkend : slib	pispot, inwendig groen glazuur, Zuidelijke Nederlanden?	r-pis53	1500	1575
34	OS4-34-2	23	1		kan	compleet	steengoed: Duitsland, Aken	afm 10,2 / 13,2	s2-kan-9	1475	1550
34	OS4-34-3	23	1		trechterbeke r	vrijwel compleet	steengoed: Duitsland, Siegburg	afm 6 / ..	s1-tre-4	1450	1550
34	OS4-34-4	23	1		kan	compleet	steengoed: Duitsland, Keulen	lijkt op s2-kan-19, mogelijk nieuw type, afm 7,2 / 7,3	s2-kan	1500	1600
34	OS4-34-5	23	1		zalfpot	compleet	roodbakkend	Afm 5 / 6,1	r-zal-3	1525	1575
34	OS4-34-6	23	1		zalfpot	compleet	roodbakkend	nieuw type? Afm 6,6 / 5,2	r-zal	1525	1575
34	OS4-34-7	23	1		zalfpot	compleet	roodbakkend	afm 4,5 / 4,3	r-zal-3	1400	1600
34	OS4-34-8	23	1	1	reken- penning	compleet	metaal: koper- legering			1500	1600
34	OS4-34-9	23	1		ring		metaal	doorsn 3 cm		1500	1600
34	OS4-34-10	23	1				metaal: koper- legering			1500	1600
34	OS4-34-11	23	1	1	wierook- scheepje	compleet	metaal: tin	bakje met scharnierende deksel		1525	1575
35	001	50	11	1	bord	randen	porselein: China	landschap op vlag	p-bor-	1625	1650
35	002	50	2	1	bord	randen	porselein: China, kraak	vakverdeling op vlag, als OS4-35-3	p-bor-4	1610	1625
35	003	50	1	1		oor	porselein: China		p		
35	004	50	3	1	kom	randen	porselein: China		p-kom-	1625	1650
35	005	50	8	1	kom	rand, bodem en wand	porselein: China, kraak	als OS4-35-4	p-kom-3	1625	1650
35	006	50	1	1		bodem	porselein: China, kraak			1600	1625
35	007	50	8	0		randen	porselein: China				
35	008	50	29	0		fragmen- ten	porselein: China				
35	009	50	13	1	kan	tuit, hals en buik	steengoed: Duitsland,	medaillon met wapenschild, getal	s2-kan-33	1600	1650

								Westerwald		95 (1595) en initialen IM, hergebruikt medaillon? Of Westerwald?				
35	010	50	4	4			oor	steengoed: Duitsland, Westerwald				1600	1650	
35	011	50	2	2			tuit	steengoed: Duitsland, Westerwald				1650	1675	
35	012	50	7	1	kan	wanden (richting de tuit)		steengoed: Duitsland, Westerwald	2 bovenkanten van medaillon zichtbaar	s2-kan-		1625	1650	
35	013	50	7	1	kop	rand, wand, bodem		witbakkend: geel/groen	buitenkant groen geglaazuurd, binnenkant geel	w-kop-39		1600	1650	
35	014	50	2	1	steelkom	steel		witbakkend: geel		w-stk-				
35	015	50	2	2		knoppen		witbakkend: groen						
35	016	50	8	1	bord	rand, bodem en vlag		majolica	blauw-wit decoratie, vakverdeling op vlag, vogel op rots, als OS4-35-11	m-bor-7		1625	1650	
35	017	50	17	1	bord	rand, vlag en bodem		faience	lijkt op OS4-35-8	f-bor-1		1625	1675	
35	019	50	4	1	bord	randen		majolica	randindeling als OS4-35-11	m-bor-		1625	1650	
35	020	50	5	5		oor		witbakkend: geel/groen	een scherf is een steel i.p.v. een oor					
35	021	50	2	1		randen		witbakkend: geel/groen						
35	022	50	1	1		bodem met pootje		witbakkend: geel						
35	023	50	6	0		randen		witbakkend						
35	024	50	1	1	ploischotel	rand		witbakkend: Frankrijk, Pallisy	loodglazuur	wf-plo-		1580	1600	
35	025	50	1	1		fragment		steengoed: Duitsland, Westerwald				1625	1700	
35	026	50	8	0		fragmenten		witbakkend						
35	028	50	19	0	bord	randen		faience		f-bor-				
35	029	50	5	4	bord	bodem		faience				1625	1675	
35	030	50	22	0		fragmenten		faience						
35	031	50	8	2	bord	randen		majolica						
35	032	50	2	0		fragmenten		majolica						
35	033	50	6	1	test	rand, wand en bodem		roodbakkend : ongeglaazuurd	als OS4-52-7; delen van buitenkant zijn zwartgeblakkerd	r-tes-1		1600	1650	
35	034	50	7	1	test	rand, wand, bodem		roodbakkend : ongeglaazuurd	als OS4-52-7	r-tes-1		1600	1650	
35	035	50	18	1	grape	rand, buik en bodem		roodbakkend	binnenkant deels groen geglaazuurd; buitenkant rood geglaazuurd met ribbels vanaf buikknik	r-gra-				
35	036	50	15	1	grape	bodem, buik en rand		roodbakkend		r-gra-91		1600	1650	
35	037	50	17	1	bord	bodem met lobvoeten en vlag		roodbakkend	onderkant ongeglaazuurd, binnenkant rood geglaazuurd, lobvoeten	r-bor-50		1600	1650	
35	038	50	2	1		randen		roodbakkend						
35	039	50	2	1		oor		roodbakkend						
35	040	50	1	1		steel		roodbakkend : ongeglaazuurd						
35	041	50	14	1	test	randen, bodems en pootjes		roodbakkend : ongeglaazuurd		r-tes-				
35	042	50	10	0		fragmenten		roodbakkend : ongeglaazuurd						
35	043	50	1	1		steel		roodbakkend						
35	044	50	7	1		oor		roodbakkend						
35	045	50	5	3		bodem		roodbakkend	erg verweerd			1600	1650	
35	046	50	33	1		randen		roodbakkend						
35	047	50	61	0		fragmenten		roodbakkend				1600	1650	
35	048	50	1	1	pijp	ketel en steel		pijpaarde	dubbelconisch, hm: GP (dwars geplaatst), geglaasd			1620	1650	
35	049	50	1	1	pijp	ketel en steel		pijpaarde	dubbelconisch, geen hm, grove kwaliteit,			1620	1650	

35	050	50	1	1	pijp	ketel en steel	pijpaarde	dubbelconisch, hm: WS (onderste boven), steelversiering: fleur de lis, geglaasd		1625	1650
35	051	50	1	1	pijp	ketel en steel	pijpaarde	dubbelconisch, geen hm, grove kwaliteit, spat glazuur op ketel		1620	1650
35	052	50	1	1	pijp	ketel en steel	pijpaarde	dubbelconisch, geen hm, grovekwaliteit, ongerookt		1625	1675
35	053	50	1	1	pijp	ketel	pijpaarde	dubbelconisch, hm: IM, geglaasd, gerookt		1625	1650
35	054	50	1	1	pijp	ketel en steel	pijpaarde	dubbelconisch, hm: onleesbaar, geglaasd		1625	1650
35	055	50	1	1	pijp	ketel en steel	pijpaarde	dubbelconisch, hm: onleesbaar, grove kwaliteit, gerookt		1620	1650
35	056	50	1	1	pijp	ketel en steel	pijpaarde	dubbelconisch, hm: onleesbaar, grove kwaliteit		1625	1650
35	057	50	1	1	pijp	ketel en steel	pijpaarde	dubbelconisch, hm: onleesbaar, grove kwaliteit, gerookt		1625	1650
35	058	50	1	1	pijp	ketel en steel	pijpaarde	dubbelconisch, hm: ED, geglaasd, gerookt		1625	1650
35	059	50	1	1	pijp	ketel en steel	pijpaarde	dubbelconisch, geen hm, grove kwaliteit		1625	1650
35	060	50	1	1	pijp	ketel en steel	pijpaarde	dubbelconisch, geen hm, grove kwaliteit, gerookt		1625	1650
35	061	50	1	1	pijp	ketel en steel	pijpaarde	dubbelconisch, geen hm, geglaasd		1625	1650
35	062	50	27	0	pijp	ketel en steel	pijpaarde	fragmenten			
35	063	50	15	1	tegels	fragmenten	faience				
35	064	50	2	1	fles	hals	glas: groen	kelderfles met tinnen dop		1600	1700
35	065	50	3	3	knikker	compleet	steengoed				
35	066	50	1	1	griffel	fragment					
35	067	50	1	1	draad	fragment	metaal: koperlegering				
35	068	50	11	2	beker	fragment	glas: groen	vetro a fili beker	gl-bek-	1600	1650
35	069	50	2	1	beker	fragment	glas: groen	tranenbeker	gl-bek-	1600	1650
35	070	50	1	1	fles	fragment	glas: groen	8-kantige fles		1600	1650
35	071	50	1	1	fles	fragment	glas: groen	medicijnflesje		1600	1650
35	072	50	1	1	fles	fragment	glas: groen	kelderfles		1600	1650
35	OS4-35-1	50	7	1	kom	archeologisch compleet	porselein: China	blauwe beschildering, grove kwaliteit	p-kom-3	1600	1625
35	OS4-35-2	50	16	1	bord	archeologisch compleet	porselein: China, kraak	heren op spiegel, vakverdeling op vlag	p-bor-4	1620	1645
35	OS4-35-3	50	12	1	bord	archeologisch compleet	porselein: China	heren op spiegel, vakverdeling op vlag	p-bor-4	1620	1645
35	OS4-35-4	50	14	1	kom	archeologisch compleet	porselein: China	landschap op spiegel	p-kom-3	1625	1650
35	OS4-35-5	50	4	1	kop	archeologisch compleet	porselein: China, kraak	landschap op zijkant, gemerkt	p-kop-4	1625	1650
35	OS4-35-6	50	8	1	bord	archeologisch compleet	faience: Haarlem	afbeelding op spiegel: landschap met bomen en man	f-bor-2	1625	1650
35	OS4-35-7	50	8	1	bord	archeologisch compleet	faience: Haarlem	zelfde indeling als OS4-35-6, maar een andere afbeelding	f-bor-2	1625	1650
35	OS4-35-8	50	10	1	bord	archeologisch compleet	faience	blauw-wit decoratie: spiegel met accoladen gescheiden van vlag; vakverdeling op vlag	f-bor-10	1625	1650
35	OS4-35-9	50	13	1	bord	archeologisch compleet	faience	blauw-wit decoratie: vakverdeling op wand, op spiegel vogel op rots	f-bor-15	1625	1650
35	OS4-35-10	50	14	1	bord	archeologisch compleet	faience: Haarlem	blauw-wit decoratie; Job op de mesthoop; religieuze voorstelling	f-bor-1	1625	1650
35	OS4-35-11	50	12	1	bord	archeologisch compleet	majolica	blauw-wit decoratie; bloemen op spiegel; vakverdeling op vlag, pannenkoekenscho- tel	m-bor-13	1625	1650

Gemeente Amsterdam  
Bureau Monumenten & Archeologie  
Oudeschans

35	OS4-35-12	50	32	1	grape	archeologisch compleet	witbakkend: groen	buitenkant heeft groen glazuur; binnenkant geel glazuur, veel ribbels (nieuw type)	w-kan-25	1600	1650
35	OS4-35-13	50	17	1	deksel	archeologisch compleet	roodbakkend	buitenkant gegalzuurd; binnenkant ongeglaazuurd	r-dek-7	1625	1675
35	OS4-35-14	50	10	1	bakpan	archeologisch compleet	roodbakkend	binnenkant geglaazuurd; buitenkant bijna niet, met schenklip	r-bak-4	1600	1675
35	OS4-35-15	50	9	1	bakpan	archeologisch compleet	roodbakkend	binnenkant geglaazuurd; buitenkant bijna niet, met schenklip	r-bak-4	1600	1675
35	OS4-35-16	50	13	1	bakpan	archeologisch compleet	roodbakkend	binnenkant geglaazuurd; buitenkant bijna niet, met schenklip	r-bak-12	1650	1700
35	OS4-35-17	50	8	1	grape	archeologisch compleet	roodbakkend: Nederland, Bergen op Zoom	geglaazuurd (behalve onderkant)	r-gra-11	1625	1675
35	OS4-35-18	50	7	1	test	archeologisch compleet	roodbakkend	geheel geglaazuurd (ook onderkant)	r-tes-2	1600	1650
35	OS4-35-19	50	16	1	plooischotel	archeologisch compleet	witbakkend: Frankrijk, Saintonge	loodglazuur, gevlekt patroon op onderzijde	wf-plo-19	1580	1600
35	OS4-35-19	50	1	1	mesheft	compleet	metaal: koperlegering	florale motieven, verguld		1600	1700
35	OS4-35-20	50	1	1	rammelaar?		metaal: koperlegering				
35	OS4-35-20	50	12	1	bord	archeologisch compleet	majolica	rozet op spiegel, gestileerde bladeren op vlag	m-bor-5	1600	1625
35	OS4-35-21	50	3	1	kom	archeologisch compleet	witbakkend: geel	miniatur kom	w-min-	1600	1650
35	OS4-35-21	50	2	1	koperdraad	fragment	metaal: koperlegering	koperdraad, kleding?			
35	OS4-35-22	50	1	1	fles	vrijwel compleet	glas: groen	medicijnflesje, 6 zijdig		1600	1700
35	OS4-35-22	50	1	1	zalfpot	archeologisch compleet	roodbakkend	binnenkant geglaazuurd, buitenkant niet	r-zal-3	1600	1650
35	OS4-35-23	50	1	1	zalfpot	archeologisch compleet	roodbakkend	binnenkant geglaazuurd, buitenkant niet	r-zal-3	1600	1650
35	OS4-35-24	50	9	1	bord	archeologisch compleet	faience: Haarlem	blauw-wit decoratie; rand met vakverdeling (artemisabladeren en bloemtakken)	f-bor-8	1625	1650
36	001	38	1	1	drinkglas	bodem	glas: groen	berkemeier, geknepen voering, met gedoornde noppen		1500	1550
37		25	1		baksteen		bouwceramiek				
38	001	20	1	1	bord	fragment	majolica	polychrome beschildering	m-bor	1600	1625
38	002	20	3	3	kan	wand	steengoed: België, Raeren	appliques met wapenschild	s2-kan	1575	1625
38	003	20	2	2	pijp	steel	pijpaarde			1600	1700
38	004	20	2	1	bord	fragment	faience: Italië, Ligurië	blauw fond	i-bor	1600	1625
38	005	20	5	1	schoen	zool	leer	lengte 26 cm			
38	006	20	2	2	bakpan	rand	roodbakkend		r-bak	1600	1650
38	007	20	7			fragment	roodbakkend	divers		1600	1650
38	008	20	17	2	kop	fragment	witbakkend		w-kop	1600	1650
38	009	20	2	2	kan	wand	steengoed		s2-kan	1600	1650
38	010	20	1	1	mes		metaal: ijzer			1600	1650
38	011	20	1	1	spijker	compleet	metaal: ijzer	l: 24 cm, platpuntspijker		1600	1650
38	012	20	3	3	spijker	compleet	metaal: ijzer	l: 8,5 cm		1600	1650
38	013	20	2	2	spijker	compleet	metaal: ijzer	l: 10 cm		1600	1650
38	014	20	6	6	spijker	compleet	metaal: ijzer	l: 11-13 cm		1600	1650
38	015	20	3	3	spijker	compleet	metaal: ijzer	l: 19 cm		1600	1650
38	016	20	2	2	spijker	compleet	metaal: ijzer	l: 16 cm		1600	1650
38	017	20	18		spijker	fragment	metaal: ijzer	divers		1600	1650
39	001		1		kan	fragment	steengoed		s2-kan	1500	1550
39	002		1		bord	fragment	majolica: Spanje	lusteradewerk	sp-bor	1500	1550
39	003		3			fragment	roodbakkend	divers		1525	1575
39	004		1		bord	rand	roodbakkend		r-bor-6	1525	1600
39	005		1		kan	wandtegel	steengoed: Duitsland, Frechen		s2-kan	1500	1600
40	001	25	2			wandtegel	roodbakkend			1600	1700
40	002	25	1		vensterglas plank	fragment	glas			1600	1700
41		26	1				eco: dendro	den, wankant, veldatum 1621 [KU Heuβner, DAI, Berlijn, 3.11.08]		1562	1621

42		26	1		balk		eco: dendro	den, wankant, veldatum 1621 [KU Heußner, DAI, Berlijn, 3.11.08]		1462	1621
43		26	1		balk		eco: dendro	den, wankant, veldatum ca 1605 [KU Heußner, DAI, Berlijn, 3.11.08]		1339	1605
44		26	1		balk		eco: dendro	den, wankant, veldatum 1621 [KU Heußner, DAI, Berlijn, 3.11.08]		1481	1621
45	001	28	1	1	bakpan	rand	roodbakkend		r-bak-2		
45	002	28	1	1	bakpan	rand	roodbakkend		r-bak-8	1550	1575
45	003	28	1	1	bakpan	rand	roodbakkend		r-bak-2		
45	004	28	1	1	bakpan	rand	roodbakkend		r-bak-2		
45	005	28	1	1	bord	rand	roodbakkend	als r-bor-6, maar met verdikte rand, r-bor-30?	r-bor		
45	006	28	1	1	bord	rand	roodbakkend : slib	slibboogjes	r-bor-1	1500	1575
45	007	28	1	1	bord	rand	roodbakkend : slib	slibboogjes	r-bor-1	1500	1575
45	008	28	1	1	grape	rand	roodbakkend		r-gra		
45	009	28	1	1	grape	rand	roodbakkend		r-gra		
45	010	28	1	1	bakpan	rand	roodbakkend		r-bak		
45	011	28	1	1	kan	rand	steengoed: België, Raeren		s2-kan-63	1525	1575
45	012	28	1	1	grape	rand	witbakkend		w-gra		
45	013	28	1	1	pot	bodem	roodbakkend	standlob voorraadpot, inw glazuur	r-pot	1500	1575
45	014	28	1	0	bord	wand	roodbakkend : slib	slibboogjes, hoort bij 006 of 007	r-bor-1	1500	1575
45	015	28	2	0	grape	wand	witbakkend	hoort bij 012	w-gra		
45	016	28	1	1	kan	wand	steengoed: Duitsland, Aken	fragment puntneus kan	s2-kan	1475	1525
45	017	28	1	1	pispot	bodem	roodbakkend	holle bodem	r-pis		
45	018	28	1	1	kan	rand	steengoed: Duitsland, Langerwehe		s2-kan	1450	1550
45	019	28	5	4	kan	wand	steengoed: Duitsland, Langerwehe	divers	s2-kan	1500	1600
45	020	28	1	1	kan	wand	grijsbakkend: gedraaid	waarsch opspit	g-kan	1300	1450
45	021	28	1	1	kom	rand	majolica		r-kom	1525	1600
45	022	28	14	6		wand	roodbakkend	divers		1500	1600
45	023	28	1	1	plavuis	fragment	bouwceramiek	16,5 x n x 2,5 cm		1500	1600
45	024	28	1	1	grape	rand	roodbakkend		r-gra		
45	025	28	1	1	kan	wand	steengoed: Duitsland, Keulen	eikenloof en vogel	s2-kan	1525	1550
45	026	28	1	1	bord	rand	roodbakkend : slib	groene slibspiegel	r-bor-6	1525	1600
45	027	28	1	1	snelle	voet	steengoed: Duitsland, Siegburg		s1-sne	1550	1575
45	028	28	1	1	trechterbeke r	voet	steengoed: Duitsland, Siegburg		s1-tre	1500	1575
45	029	28	1	1	bord	voet	roodbakkend : slib, Duitsland, Weser		we-bor-1	1575	1625
45	030	28	1	1	bakpan	rand	roodbakkend		r-bak-17	1500	1550
45	031	28	2	1		wand	witbakkend	divers	w	1500	1600
45	032	28	1	1	bord	rand	roodbakkend : slib, Noord Holland		r-bor-6	1550	1600
45	OS4-45-1	28	1	1	ring	compleet fragment	metaal: ijzer				
45	OS4-45-2	28	1		munt	compleet	metaal: koperlegering	kop van dier		1500	1575
45	OS4-45-2	28	1		munt	compleet	metaal: koperlegering	oord of dubbele duit, Holland		1574	1579
46	001	30	1	1	bord	rand	roodbakkend : slib	slibboogjes	r-bor-1	1500	1550
46	002	30	1	1	bord	rand	roodbakkend : slib	slibboogjes	r-bor	1500	1550
46	003	30	1	1	bord	rand	roodbakkend : slib	slibboogjes	r-bor-1	1500	1550
46	004	30	3	2	bord	wand	roodbakkend	slibboogjes	r-bor-1	1500	1550
46	005	30	1	1	bord	rand	roodbakkend : slib	groene spiegel	r-bor-6	1525	1600
46	006	30	1	1	bord	rand	roodbakkend : slib	groene spiegel	r-bor-6	1525	1600
46	007	30	1	1	grape	rand	roodbakkend	lijst van vingerdrukken onder rand	r-gra-34	1525	1600
46	008	30	1	1	grape	rand	roodbakkend	lijst van vingerdrukken onder rand	r-gra-34	1525	1600
46	009	30	1	1	bakpan	rand	roodbakkend		r-bak-2	1500	1600
46	010	30	1	1	grape	rand	roodbakkend		r-gra	1500	1600
46	011	30	1	1	test	rand	roodbakkend		r-tes	1500	1600
46	012	30	1	1	bakpan	rand	roodbakkend		r-bak-2	1500	1600
46	013	30	1	1	grape	rand	roodbakkend		r-gra	1500	1600
46	014	30	1	1	bakpan	rand	witbakkend	w-bak-4/5	w-bak	1550	1600

Gemeente Amsterdam  
Bureau Monumenten & Archeologie  
Oudeschans

46	015	30	3	1	grape	wand	witbakkend		w-gra	1500	1600
46	016	30	1	1	kop	rand	roodbakkend		r-kop	1500	1600
46	017	30	20	4		wand	roodbakkend	divers		1500	1600
46	018	30	4	3	kan	wand	steengoed: Duitsland, Keulen		s2-kan	1500	1550
46	019	30	3	3	kan	wand	steengoed: Duitsland, Keulen	eiken- en rozenloof	s2-kan	1525	1550
46	020	30	1	1	kan	rand	steengoed: Duitsland, Keulen	baardman	s2-kan	1525	1575
46	021	30	1	1	kan	rand	steengoed: België, Raeren		s2-kan	1525	1575
46	022	30	1	1	kan	rand	steengoed: België, Raeren		s2-kan	1525	1575
46	024	30	2	2	spijker		metaal			1500	156
46	025	30	1	1	bord	rand	witbakkend		w-bor	1500	1600
46	026	30	1	1	kom	rand	roodbakkend		r-kom	1500	1600
46	027	30	1	1	bakpan	steel	witbakkend	holle steel	w-bak	1500	1600
46	028	30	1	1	bakpan	rand	roodbakkend		r-bak-2	1500	1600
47	001	20	1	1	vuurklok	fragment	roodbakkend : slib		r-vst	1550	1625
47	002	20	7	1		fragment	roodbakkend	divers		1550	1625
47	003	20	1	1	grape	rand	roodbakkend		r-gra	1500	1600
47	004	20	1	1	vetvanger	rand	roodbakkend		r-vet	1500	1600
47	005	20	1	1	bord	rand	roodbakkend		r-bor	1500	1550
47	006	20	1	1	grape	rand	roodbakkend		r-gra	1550	1625
47	007	20	1	1	kom	wand	majolica		r-kom	1550	1625
47	008	20	3	3	kan	wand	steengoed: Duitsland, Keulen	appliques	s2-kan	1550	1575
47	009	20	5	2	kan	wand	steengoed	oa eikenloof	s2-kan	1525	1575
47	010	20	1	1	kan	rand	steengoed	Keulen / Frechen	s2-kan	1525	1575
47	011	20	32	32	spijker		metaal: ijzer	lengte 10 tot 28 cm		1550	1625
47	012	20	1	1			metaal: lood				
47	013	20	1	1	tapkraan	fragment	metaal: koper- legering	waarsch deel van tapkraan			
47	014	20	1	1		fragment	eco: haar	harpuis / werk		1600	1625
47	015	20	5	5	spijker	compleet	metaal: ijzer			1600	1625
47	016	20	2	1	kop	wand	porselein: China		p-kop	1600	1650
47	OS4-47-1	20	1	1	zalfpot	compleet	majolica		m-zal-1	1575	1625
48	OS4-48-1	20	1	1	beitel	compleet	metaal: ijzer	breeuwbeitel		1600	1625
49		31	1		baksteen		bouwcera- mie k				
50		31	1		langshout		eco: dendro	den, veldatum circa 1560, Dalarna, Zweden [KU Heußner, DAI, Berlijn, 3.11.08]		1387	1556
51	001	20	1	1	trechterbeke r	fragment	steengoed: Duitsland, Siegburg	kerbschnitt	s2-tre	1525	1575
52	002	50	11	1	pispot	deel van rand, buik, bodem en oor	steengoed: Duitsland, Westerwald	2 medaillons en 2 leeuwen als afbeelding	s2-pis-5	1625	1650
52	003	50	7	1	bord	randen en bodem	faience: Portugal	blauw-wit decoratie als OS4-33-1	po-bor-	1600	1650
52	004	50	26	1	steelkom	archeologi- sch compleet	witbakkend: geel	geheel geglaazuurd	w-stk-7	1600	1650
52	005	50	20	1	grape	rand, buik en bodem	witbakkend: geel/groen	buitenkant groen geglazuurd, binnenkant geel	w-gra-31	1600	1650
52	006	50	22	1	grape	rand en buik	witbakkend: geel/groen	buitenkant groen geglazuurd; binnenkant geel	w-gra-6	1600	1675
52	007	50	16	1	komfoor	rand, buik en bodem	witbakkend: geel/groen	buitenkant groen geglazuurd; binnenkant geel	w-kmf-8	1600	1675
52	008	50	2	1		randen	witbakkend: geel/groen				
52	009	50	3	1	bord	rand	majolica	rand ingedeeld in vakken, als OS4- 35-11	m-bor-	1625	1650
52	010	50	9	1	bord	rand, bodem en vlag	majolica	polychrome afbeelding; oranje, groen, blauw (fruit en bladeren)	m-bor-7	11575	1625
52	011	50	9	1	bord	rand, vlag en bodem	faience	alleen decoratie op spiegel	f-bor-2	1650	1675
52	012	50	8	1	bord	rand, vlag en bodem	faience	afbeelding op spiegel: figuren in omgeving op vlag en spiegel; (overgangsmotief)	f-bor-6	1640	1660
52	013	50	14	1	bord	randen	faience	lijkt op OS4-35-9	f-bor-15	1625	1650
52	014	50	14	1	lekschaal	rand en fragmente n met gaatjes	roodbakkend	geheel geglaazuurd, 2 oren aanwezig	r-lek-1	1600	1675
52	015	50	8	1	grape	pootje, buik en rand (met lip)	roodbakkend	platte bodem, geheel geglaazuurd (behalve bodem)	r-gra-	1600	1650
52	016	50	8	1			steengoed				

52	OS4-52-1	50	11	1	kom	archeologisch compleet	porselein: China, kraak	als OS4-35-4	p-kom-3	1625	1650
52	OS4-52-2	50	9	1	kom	archeologisch compleet	faience: Portugal	blauw-wit decoratie als vlag van OS4-33-1	po-kom-3	1600	1650
52	OS4-52-3	50	23	1	pispot	archeologisch compleet	steengoed: Duitsland, Westerwald	blauwe decoratie; 3 medaillons, 2 leeuwen om 1 medaillon	s2-pis-5	1625	1650
52	OS4-52-4	50	13	1	bord	archeologisch compleet	faience	blauw-wit decoratie: figuren op spiegel en wand (overgangsmotief)	f-bor-15	1640	1660
52	OS4-52-5	50	5	1	bord	archeologisch compleet	faience	figuren in omgeving op vlag en spiegel (overgangsmotief)	f-bor-1	1640	1660
52	OS4-52-6	50	18	1	bloempot	archeologisch compleet	roodbakkend		r-blo-17	1625	1675
52	OS4-52-7	50	7	1	test	archeologisch compleet	roodbakkend : ongeglazuurd	vierkante vuurtest met scherpe knik bodem-wand	r-tes-1	1600	1650
52	OS4-52-8	50	8	1	deksel	archeologisch compleet	roodbakkend	buitenkant geglazuurd; binnenkant niet	r-dek-7	1625	1675
52	OS4-52-9	50	4	1	zalfpot	archeologisch compleet	roodbakkend	binnenkant geglazuurd; buitenkant niet	r-zal-3	1600	1650
52	OS4-52-10	50	12	1	pasteivorm	archeologisch compleet	roodbakkend		r-vor-5	1600	1650
52	OS4-52-11	50	8	1	kop	archeologisch compleet	roodbakkend	binnenkant geglazuurd; buitenkant niet	r-kop-2	1600	1650
52	OS4-52-12	50	8	1	grape	archeologisch compleet	roodbakkend : Nederland, Bergen op Zoom	geglazuurd (behalve onderkant)	r-gra-11	1625	1675
52	OS4-52-13	50	14	1	pispot	archeologisch compleet	steengoed: Duitsland, Westerwald	met jaartal 1632 in de drie medaillons, om 1 medaillon 2 leeuwen	s2-pis-5	1632	11632
53	001	11	11	1	kop	rand, wand en bodem	witbakkend: geel/groen	buitenkant groen geglazuurd, binnenkant geel	w-kop-9	1600	1675
53	002	11	5	1	grape	bodem	roodbakkend	binnenkant bodem is groen geglazuurd, rest rood	r-gra-14		
53	003	11	6	1	kan	rand en buik, bodem	roodbakkend	geheel rood geglazuurd; aanwezigheid oor	r-kan-15	1600	1650
53	004	11	9	1	pispot	rand, wand en bodem	roodbakkend	geheel geglazuurd, aanwezigheid oor, ribbels boven buikknik	r-pis-5	1600	1625
53	005	11	10	1	steelkom	rand, buik, bodem, 3 pootjes en steel	roodbakkend	geheel geglazuurd, ribbels boven knik	r-stk-2	1625	1700
53	006	11	41	1	pot	rand met oor, fragmenten, oor	roodbakkend	aanwezigheid worstoren	r-pot-	1600	1650
53	007	11	7	1	kop	rand en wand	witbakkend: Duitsland, Ochtrup	rode en groene slijversiering, zelfde als HE7-1-5 uit beerput Keizersgracht 12	dw-kop-X	1650	1750
53	OS4-53-1	11	26	1	bord	archeologisch compleet	faience: Italië	Onversierd	i-bor-2	1625	1650
54	001	11	2	1	deksel	halve deksel, knop	witbakkend: geel	buitenkant geglazuurd	w-dek-2	1600	1675
54	003	11	2	1	bord	spiegel en vlag	faience	bloemmotieven	f-bor-	1625	1675
54	004	11	17	1	lekschaal	rand en fragmenten met gaatjes	roodbakkend	geheel geglazuurd, oor aanwezig	r-lek-2	1600	1675
54	005	11	3	1	bakpan	rand met steel	roodbakkend		r-bak-		
54	006	11	6	1	grape	pootje, oor en buik	roodbakkend	deels geglazuurd; onderkant geheel zwart	r-gra-		
54	007	11	9	1	grape	3 pootjes, fragmenten	roodbakkend		r-gra-		
54	008	11	6	1	kom	rand en wand	roodbakkend	binnenkant geel geglazuurd	r-kom-	1600	1650
54	OS4-54-1	11	4	1	lekschaal	archeologisch compleet	witbakkend: geel	geheel geglazuurd, 3 pootjes, 2 horizontale oren	w-lek-	1600	1650
55	001	20	56		spijker		metaal: ijzer	mogelijk uit S 23 (OS4-34)			
56		53					eco: beermonster			1700	1730

## Bijlage 3 Deventer systeem catalogus

Opbouw van de catalogusblokjes  
(alle afbeeldingen in deze catalogus zijn schaal  
1:4)

1a	vondstnummer
1b	vondstcontext (complexdatering)
2	code van het type
3	objectdatering
4a	maten in centimeters (grootste diameter / hoogte)
4b	beschrijving van het type
5a	baksel
5b	kleur / glazuur
5c	beschrijving van de decoratie
5d	diversen
6a	bodem
6b	oor / steel
6c	completeid
7	functie
8	productiecentrum
9	literatuur

### Ophogingslaag S 23 (1560-1570)



#### 1 (1:2)

1a	OS4-34-2
1b	ophogingslaag (1560-1570)
2	s2-kan-9
3	1500-1550
4a	10,2 / 13,2
4b	bolle drinkkan met hoge schouder en cilindrische hals, met ribben op halsaanzet, standing
5a	steengoed met oppervlakte behandeling
5b	zoutglazuur
5c	-
5d	-
6a	standvoet
6b	bandoor
6c	compleet
7	kan
8	België , Raeren
9	

#### 2 (1:2)

1a	OS4-34-4
1b	ophogingslaag (1560-1570)
2	s2-kan-19
3	1525-1575
4a	7,2 / 7,3
4b	kan met afgeronde buikknik en iets toelopende hals met ribbel op halsaanzet en groef onderlangs rand, standvoet
5a	steengoed met oppervlakte behandeling
5b	zoutglazuur
5c	-
5d	-
6a	standvoet
6b	bandoor
6c	compleet
7	kan
8	Duitsland, Keulen
9	

#### 3

1a	OS4-34 #220
1b	ophogingslaag (1560-1570)
2	gy-gra-2
3	1525-1575
4a	/
4b	bolle grape met uitstaande rand
5a	gydepot aardewerk
5b	gepolijst
5c	-
5d	-
6a	pootjes
6b	worstoor
6c	fragment
7	grape
8	Denemarken
9	

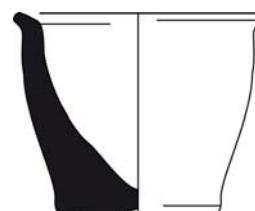


4	5	6
1a	1a	1a
1b	1b	1b
2	2	2
3	3	3
4a	4a	4a
4b	4b	4b
5a	5a	5a
5b	5b	5b
5c	5c	5c
5d	5d	5d
6a	6a	6a
6b	6b	6b
6c	6c	6c
7	7	7
8	8	8
9	9	9

OS4-34 # 101  
ophogingslaag (1560-1570)  
r-bor-6  
1550-1575  
- / -  
bord met holle spiegel en platte vlag met van buiten aangedrukte rand, op lobvoeten  
oodbakkend aardewerk  
loodglazuur  
slibversiering  
lobvoeten  
fragment  
bord  
Nederland, Noord Holland

OS4-34-1  
ophogingslaag (1560-1570)  
r-pis-(53)  
1500-1550  
- / -  
hoge buidelvormige pispot met verdikte rand  
roodbakkend aardewerk  
loodglazuur  
slibspiralen en stippen  
fragment  
pispot  
Nederland, Zeeland?  
Depuydt, Kottman & Ostkamp in voorber.

OS4-34 # 017  
ophogingslaag (1560-1570)  
r-tes-6  
1525-1575  
13 / 5,7  
ronde vuurtest met scherpe knik bodem-wand en rechte rand, poten  
roodbakkend aardewerk  
ongeglazuurd  
sterk versleten pootjes  
drie pootjes  
archeologisch compleet  
test  
Nederland



## 7 (1:2)

- 1a OS4-34-5
- 1b ophogingslaag (1560-1570)
- 2 r-zal-3
- 3 1500-1600
- 4a 5 / 6,1
- 4b licht conisch versmallende zalfpot met naar buiten gebogen rand, op standvlak
- 5a roodbakkend aardewerk
- 5b loodglazuur inwendig
- 5c
- 5d
- 6a standvlak
- 6b
- 6c compleet
- 7 zalfpot
- 8 Nederland
- 9

## 8 (1:2)

- 1a OS4-34-7
- 1b ophogingslaag (1560-1570)
- 2 r-zal-3
- 3 1500-1600
- 4a 4,5 / 4,3
- 4b licht conisch versmallende zalfpot met naar buiten gebogen rand, op standvlak
- 5a roodbakkend aardewerk
- 5b loodglazuur inwendig
- 5c
- 5d
- 6a standvlak
- 6b
- 6c compleet
- 7 zalfpot
- 8 Nederland
- 9

## 9 (1:2)

- 1a OS4-34-7
- 1b ophogingslaag (1560-1570)
- 2 r-zal-10
- 3 1500-1600
- 4a 6,6 / 5,2
- 4b conische zalfpot met uitgebogen rand, standvlak
- 5a roodbakkend aardewerk
- 5b loodglazuur inwendig
- 5c
- 5d
- 6a standvlak
- 6b
- 6c compleet
- 7 zalfpot
- 8 Nederland
- 9



## 10 (1:2)

1a	OS4-34 #345
1b	ophogingslaag (1560-1570)
2	m-bor-10
3	1525-1550
4a	- / -
4b	bord zonder vlag, aan buitenzijde afgeplatte rand met opstaand lipje, op standring
5a	Nederlandse majolica
5b	tinglazuur met polychrome beschildering, achterzijde loodglazuur
5c	aan Italiaanse majolica ontleende ornamentele motieven
5d	
6a	standring
6b	
6c	fragment
7	bord
8	Nederlanden
9	Ostkamp 2010, 287

## 11 (1:2)

1a	OS4-34 #346
1b	ophogingslaag (1560-1570)
2	m-bor-10
3	1525-1550
4a	- / -
4b	bord zonder vlag, aan buitenzijde afgeplatte rand met opstaand lipje, op standring
5a	Nederlandse majolica
5b	tinglazuur met polychrome beschildering, achterzijde loodglazuur
5c	aan Italiaanse majolica ontleende ornamentele motieven
5d	
6a	standring
6b	
6c	fragment
7	bord
8	Nederlanden
9	Ostkamp 2010, 287

## 12 (1:2)

1a	OS4-34 #347
1b	ophogingslaag (1560-1570)
2	m-bor-10
3	1525-1550
4a	- / -
4b	bord zonder vlag, aan buitenzijde afgeplatte rand met opstaand lipje, op standring
5a	Nederlandse majolica
5b	tinglazuur met polychrome beschildering, achterzijde loodglazuur
5c	
5d	
6a	standring
6b	
6c	fragment
7	bord
8	Nederlanden
9	

Ophogingslaag S 20  
(1600-1625)Beerput Oudeschans 7  
Beerlagen S 50 en S 51  
(1620-1660)

## 13 (1:2)

- 1a OS4-34 # 350  
1b ophogingslaag (1560-1570)  
2 m-kom-9  
3 1525-1575  
4a - / -  
4b bolle kom met schuin geknikte rand, standvoet  
5a Nederlandse majolica  
5b inwendig tinglazuur met polychrome beschildering, uitwendig loodglazuur  
5c  
5d  
6a  
6b (twee) horizontaal(a)l(e) lintoren  
6c fragment  
7 papkom  
8 Nederlanden  
9

## 14 (1:2)

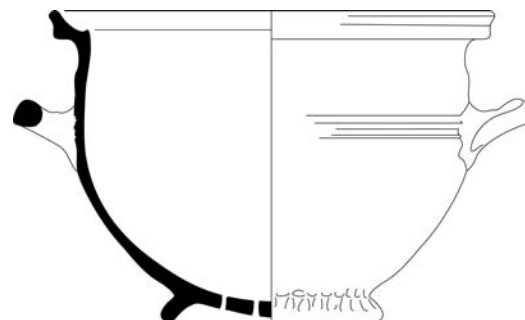
- 1a OS4-47-1  
1b ophogingslaag (1600-1625)  
2 m-zal-1  
3 1575-1625  
4a 4,4 / 6,6  
4b smalle zalfpot met cilindrische buik, ingesnoerde bodem en hals met uitgebogen rand  
5a Nederlandse majolica  
5b inwendig tinglazuur, uitwendig loodglazuur  
5c  
5d  
6a  
6b  
6c compleet  
7 zalfpot  
8 Noordelijke Nederlanden  
9

## 15

- 1a OS4-35 # 09  
1b beerput, beerlagen S 50/S 51 (1620-1660)  
2 s2-kan-33  
3 1625-1650  
4a - / -  
4b rondbuikige kan met cilindrische hals, met ribbel op hals en rechte rand, standvlak  
5a steengoed met oppervlakte behandeling  
5b zoutglazuur  
5c medaillon; wapen Sebastian von Hatzfeld en Lucia von Sickingen met jaartal (15)95 en initialen IM  
5d hergebruikte matrijs  
6a  
6b bandoor  
6c fragment  
7 kan  
8 Duitsland, Westerwald  
9 Gaimster 1997, 108-109



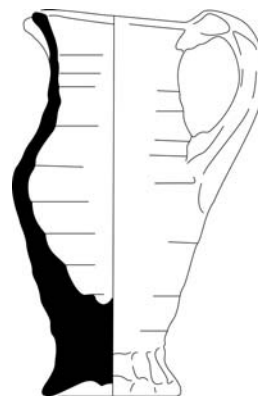
16		17		18	
1a	OS4-52-3	1a	OS4-52-13	1a	OS4-35-14
1b	beerput, beerlagen S 50/S 51 (1620-1660)	1b	beerput, beerlagen S 50/S 51 (1620-1660)	1b	beerput, vulling S 50/ S 51 (1620-1660)
2	s2-pis-5	2	s2-pis-5	2	r-bak-4
3	1625-1650	3	1632	3	1625-1675
4a	16,2 / 15,5	4a	17,1 / 12	4a	24,4 / 6
4b	pispot met afgeronde buikknik en uitstaande verdikte rand, op standvoet	4b	pispot met afgeronde buikknik en uitstaande verdikte rand, op standvoet	4b	bakpan met zijwand en kraagrand
5a	steengoed	5a	steengoed	5a	rood aardewerk
5b	zoutglazuur	5b	zoutglazuur	5b	loodglazuur
5c	drie medaillons, een geflankeerd door leeuwen	5c	drie medaillons, een geflankeerd door leeuwen	5c	
5d		5d	gedateerd 1632	5d	
6a	standvoet	6a	standvoet	6a	standvlak
6b	1 verticaal lintoor	6b	1 verticaal lintoor	6b	steel
6c	vrijwel compleet	6c	vrijwel compleet	6c	vrijwel compleet
7	pispot	7	pispot	7	bakpan
8	Duitsland, Westerwald	8	Duitsland, Westerwald	8	Nederland
9		9		9	Bitter 1998, 196



19		20		21	
1a	OS4-35-15	1a	OS4-35-16	1a	OS4-52-6
1b	beerput, vulling S 50/ S 51 (1620-1660)	1b	beerput, vulling S 50/ S 51 (1620-1660)	1b	beerput, vulling S 50/ S 51 (1620-1660)
2	r-bak-4	2	r-bak-12	2	r-blo-17
3	1625-1675	3	1625-1650	3	1650-1675
4a	22,6 / 5,9	4a	25 / 3,6	4a	24 / 16,8
4b	bakpan met zijwand en kraagrand	4b	bakpan met lage zijwand en hoge kraagrand	4b	bolle bloempot met kraagrand, standring
5a	rood aardewerk	5a	rood aardewerk	5a	rood aardewerk
5b	loodglazuur	5b	loodglazuur	5b	loodglazuur
5c		5c		5c	
5d		5d		5d	
6a	standvlak	6a	standvlak	6a	
6b	steel	6b	steel	6b	twee verticale worstoren
6c	vrijwel compleet	6c	vrijwel compleet	6c	vrijwel compleet
7	bakpan	7	bakpan	7	bloempot
8	Nederland	8	Nederland	8	Nederland
9	Bitter 1998, 196	9		9	



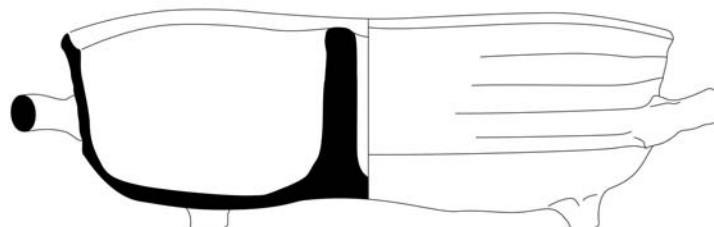
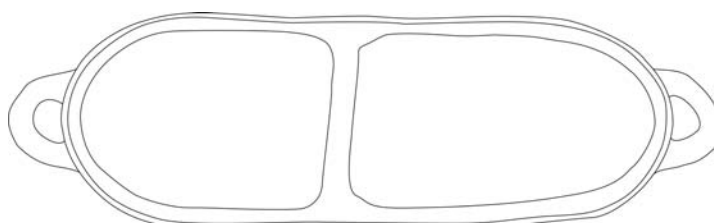
22		23		24	
1a	OS4-33-13	1a	OS4-35-13	1a	OS4-52-8
1b	beerput, vulling S 50/ S 51 (1620-1660)	1b	beerput, vulling S 50/ S 51 (1620-1660)	1b	beerput, vulling S 50/ S 51 (1620-1660)
2	r-dek-4	2	r-dek-7	2	r-dek-7
3	1625-1675	3	1625-1675	3	1625-1675
4a	15,7 / 4,1	4a	24,3 / 4,7	4a	19,1 / 3,3
4b	doofpotdeksel met dubbele sluitrand en knop	4b	bol deksel met uitgebogen rand en oor	4b	bol deksel met uitgebogen rand en oor
5a	rood aardewerk	5a	rood aardewerk	5a	rood aardewerk
5b	loodglazuur	5b	loodglazuur	5b	loodglazuur
5c		5c		5c	
5d	doofpotdeksel	5d		5d	
6a		6a		6a	
6b	knop	6b	oor	6b	oor
6c	vrijwel compleet	6c	vrijwel compleet	6c	vrijwel compleet
7	deksel	7	deksel	7	deksel
8	Nederland	8	Nederland	8	Nederland
9		9		9	



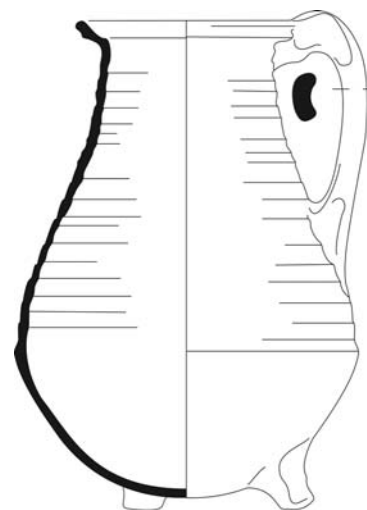
25		26		27	
1a	OS4-35-17	1a	OS4-52-12	1a	OS4-33-5
1b	beerput, vulling S 50/ S 51 (1620-1660)	1b	beerput, vulling S 50/ S 51 (1620-1660)	1b	beerput, vulling S 50/ S 51 (1620-1660)
2	r-gra-11	2	r-gra-11	2	r-kan-74
3	1625-1675	3	1625-1675	3	1600-1700
4a	14,9 / 10,8	4a	14,5 / 10,8	4a	9,6 / 20,3
4b	bolle grape met uitgebogen rand met ribbel op randaanzet en met verdikte afgeronde lip	4b	bolle grape met uitgebogen rand met ribbel op randaanzet en met verdikte afgeronde lip	4b	kan met hoge schouder, cilindrische hals met verdikte lip, dikke bodem, op standing
5a	rood aardewerk	5a	rood aardewerk	5a	rood aardewerk
5b	loodglazuur	5b	loodglazuur	5b	loodglazuur
5c		5c		5c	
5d		5d		5d	
6a	3 poten	6a	3 poten	6a	standing
6b	oor	6b	oor	6b	1 worstoor
6c	vrijwel compleet	6c	vrijwel compleet	6c	compleet
7	grape	7	grape	7	stroopkan
8	Nederland, Bergen op Zoom	8	Nederland, Bergen op Zoom	8	Nederland, Amsterdam
9		9		9	Heidinga 1969



28		29		30	
1a	OS4-33-4	1a	OS4-52-11	1a	OS4-52-7
1b	beerput, vulling S 50/ S 51 (1620-1660)	1b	beerput, vulling S 50/ S 51 (1620-1660)	1b	beerput, vulling S 50/ S 51 (1620-1660)
2	r-kan-74	2	r-kop-2	2	r-tes-1
3	1600-1700	3	1600-1650	3	1600-1650
4a	11 / 21,2	4a	13 / 8,6	4a	15,7 / 9,6
4b	kan met hoge schouder, cilindrische hals met verdikte lip, dikke bodem, op standring	4b	kop met scherpe knik bodem-wand en iets uitgebogen rand, op standring	4b	vierkante vuurtest met scherpe knik bodem-wand en iets uitwijkende wand, poten
5a	rood aardewerk	5a	rood aardewerk	5a	rood aardewerk
5b	loodglazuur	5b	loodglazuur	5b	
5c		5c		5c	
5d		5d		5d	
6a	standring	6a	standring	6a	3 poten
6b	1 worstoor	6b	oor	6b	oor
6c	compleet	6c	vrijwel compleet	6c	vrijwel compleet
7	stroopkan	7	kop	7	test
8	Nederland, Amsterdam	8	Nederland	8	Nederland
9	Heidinga 1969	9	Clevis en Kottman 1989, 104	9	Bitter 1998, 208



31		32		33 (1:2)	
1a	OS4-35-18	1a	OS4-52-10	1a	OS4-33-7
1b	beerput, vulling S 50/ S 51 (1620-1660)	1b	beerput, vulling S 50/ S 51 (1620-1660)	1b	beerput, vulling S 50/ S 51 (1620-1660)
2	r-tes-2	2	r-vor-5	2	r-zal-3
3	1600-1650	3	1600-1650	3	1600-1650
4a	14,9 / 8,4	4a	31,4 / 11,2	4a	3,7 / 3,4
4b	vierkante vuurttest met scherpe knik bodewand en afgeronde verdikte rand, met standing of poten	4b	ovale vorm met tussenschot en dekselgeul, poten	4b	licht conisch versmallend zalfpotje met naar buiten gebogen rand op standvlak
5a	rood aardewerk	5a	rood aardewerk	5a	rood aardewerk
5b	loodglazuur	5b	loodglazuur	5b	lood glazuur
5c		5c		5c	
5d		5d		5d	
6a	3 poten	6a	2 poten	6a	standvlak
6b	oor	6b	2 verticale worstoren	6b	
6c	vrijwel compleet	6c	vrijwel compleet	6c	compleet
7	test	7	pasteivorm	7	zalfpot
8	Nederland	8	Nederland	8	Nederland
9		9		9	Gawronski en Jayasena 2009, 20



## 34 (1:2)

1a	OS4-33-8
1b	beerput, vulling S 50/ S 51 (1620-1660)
2	r-zal-3
3	1600-1650
4a	7,3 / 5,8
4b	licht conisch versmallend zalfpotje met naar buiten gebogen rand op standvlak
5a	rood aardewerk
5b	lood glazuur
5c	
5d	
6a	standvlak
6b	
6c	compleet
7	zalfpot
8	Nederland
9	Gawronski en Jayasena 2009, 20

## 35 (1:2)

1a	OS4-52-9
1b	beerput, vulling S 50/ S 51 (1620-1660)
2	r-zal-3
3	1600-1650
4a	9,4 / 9
4b	licht conisch versmallend zalfpotje met naar buiten gebogen rand op standvlak
5a	rood aardewerk
5b	loodglazuur
5c	
5d	
6a	standvlak
6b	
6c	compleet
7	zalfpot
8	Nederland
9	Gawronski en Jayasena 2009, 20

## 36

1a	OS4-35-12
1b	beerput, vulling S 50/ S 51 (1620-1660)
2	w-kan-25
3	1620-1650
4a	18,4 / 25,5
4b	hoge peervormige kan met kraagrand en dekselgeul, poten
5a	wit aardewerk
5b	loodglazuur met koperoxide
5c	
5d	
6a	3 poten
6b	1 lintoor
6c	vrijwel compleet
7	kan
8	Nederland
9	



37	38 (1:2)	39 (1:2)	
1a	OS4-33-19	1a	OS4-33-9
1b	beerput, vulling S 50/ S 51 (1620-1660)	1b	beerput, vulling S 50/ S 51 (1620-1660)
2	w-kop-3	2	w-zal-1
3	1625-1650	3	1650-1675
4a	12,3 / 7,8	4a	5,4 / 5,3
4b	conische kop met platte bodem	4b	conische zalfpot met uitgebogen rand, standvlak
5a	wit aardewerk	5a	wit aardewerk
5b	loodglazuur met koperoxide	5b	lood glazuur
5c		5c	
5d	kop	5d	
6a	standvlak	6a	standvlak
6b	1 lintoor	6b	
6c	vrijwel compleet	6c	compleet
7	kop	7	zalfpot
8	Nederland	8	Nederland
9		9	



40		41		42	
1a	OS4-35-19	1a	OS4-35-20	1a	OS4-33-3
1b	beerput, vulling S 50/ S 51 (1620-1660)	1b	beerput, vulling S 50/ S 51 (1620-1660)	1b	beerput, vulling S 50/ S 51 (1620-1660)
2	wf-plo-1	2	m-bor-5	2	m-bor-5
3	1580-1650	3	1620-1630	3	1620-1630
4a	22,6 / 4,3	4a	24,1 / 4,3	4a	18,5 / 2,4
4b	in mal gevormde ploischotel, standring	4b	afgerond bord met uitgebogen rand, op standring	4b	afgerond bord met uitgebogen rand, op standring
5a	Frans wit aardewerk	5a	majolica	5a	majolica
5b	lood glazuur	5b	voorzijde: tinglazuur	5b	voorzijde: tinglazuur
5c	gevekt patroon op onderzijde		achterzijde: loodglazuur		achterzijde: loodglazuur
5d		5c	decoratie: rozet op spiegel, gestileerde bladeren op vlag	5c	draaiend verenmotief in blauw, gele strepen eromheen
6a	standvoet	5d		5d	
6b		6a	standring	6a	standring
6c	vrijwel compleet	6b		6b	
7	ploischotel	6c	vrijwel compleet	6c	vrijwel compleet
8	Frankrijk, Saintonge	7	bord	7	bord
9		8	Nederland	8	Nederland
		9		9	Korf 1981, 141



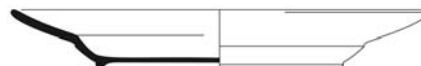
43		44		45	
1a	OS4-35-11	1a	OS4-33-12	1a	OS4-52-5
1b	beerput, vulling S 50/ S 51 (1620-1660)	1b	beerput, vulling S 50/ S 51 (1620-1660)	1b	beerput, vulling S 50/ S 51 (1620-1660)
2	m-bor-13	2	f-bor-1	2	f-bor-1
3	1625-1650	3	1620-1630	3	1640-1660
4a	32,5 / 5,4	4a	12,2 / 2,6	4a	19,6 / 2,7
4b	bord met vlakke spiegel met ver hoogd midden, knik spiegel-vlag en uitgebogen rand, op standring	4b	bord met knik spiegel-vlag, op standring	4b	bord met knik spiegel-vlag vlakke spiegel en brede vlag, standring
5a	majolica	5a	faience	5a	faience
5b	voorzijde: tinglazuur achterzijde: loodglazuur	5b	tinglazuur	5b	tinglazuur
5c	spiegel: vogel op rots, vlag: vakverdeling met florale motieven	5d	blauw op wit, vakverdeling op vlag rode penmoeten	5c	spiegel en vlag : Chinezen in landschap, merk op onderzijde : 30
5d	pannenkoekenschotel	6a	standring	5d	
6a	standring	6b	vrijwel compleet	6a	standring
6b		7	bord	6b	
6c	vrijwel compleet	8	Nederland, Haarlem (?)	6c	vrijwel compleet
7	bord (schotel)	9		7	bord
8	Nederland			8	Nederland
9	Korf 1981, 182			9	Ostkamp et al 2001, cat. 150



46		47		48	
1a	OS4-35-10	1a	OS4-35-6	1a	OS4-35-7
1b	beerput, vulling S 50/ S 51 (1620-1660)	1b	beerput, vulling S 50/ S 51 (1620-1660)	1b	beerput, vulling S 50/ S 51 (1620-1660)
2	f-bor-1	2	f-bor-2	2	f-bor-2
3	1625-1650	3	1625-1650	3	1625-1650
4a	19,8 / 2,5	4a	19,5 / 1,3	4a	19,3 / 1,1
4b	bord met knik spiegel-vlag, op standring	4b	plat bord met platte spiegel, platte vlag inwendig met knik afgezet	4b	plat bord met platte spiegel, platte vlag inwendig met knik afgezet
5a	faience	5a	faience	5a	faience
5b	tinglazuur	5b	tinglazuur	5b	tinglazuur
5c	polychroom: blauw met paarse trek, spiegel: Job op de mesthoop, vlag: schepen en landschap	5c	versierde rand op vlag, afbeelding op spiegel; landschap met bomen en een figuur	5c	versierde rand op vlag, afbeelding op spiegel; landschap met twee figuren
5d	rode penmoeten	5d		5d	
6a	standring	6a	standvlak	6a	standvlak
6b		6b		6b	
6c	vrijwel compleet	6c	vrijwel compleet	6c	vrijwel compleet
7	bord	7	bord	7	bord
8	Nederland, Haarlem	8	Nederland, Haarlem	8	Nederland, Haarlem
9		9	Scholten 1993, 148-149	9	Scholten 1993, 148-149



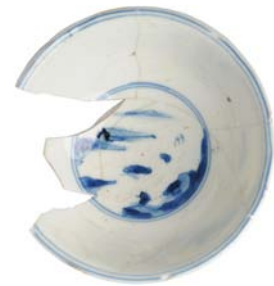
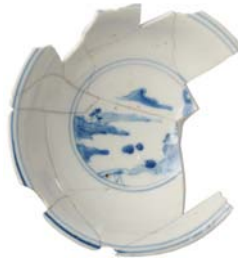
49		50		51	
1a	OS4-35-24	1a	OS4-35-8	1a	OS4-52-4
1b	beerput, vulling S 50/ S 51 (1620-1660)	1b	beerput, vulling S 50/ S 51 (1620-1660)	1b	beerput, vulling S 50/ S 51 (1620-1660)
2	f-bor-8	2	f-bor-10	2	f-bor-15
3	1620-1630	3	1620-1630	3	1640-1660
4a	19,6 / 3,4	4a	21,4 / 3,4	4a	26,5 / 4,4
4b	diep afgerond bord met rechte rand op standring	4b	bord met platte spiegel, overgaand in uitgebogen vlag, op standring	4b	diep afgerond bord zonder vlag, met platte lip, op standring
5a	faience	5a	faience	5a	faience
5b	tinglazuur	5b	tinglazuur	5b	tinglazuur
5c	spiegel: vogel op rots, vlag: vakverdeling met florale motieven	5c	blauw-wit decoratie: spiegel met accolades gescheiden van vlag; vakverdeling op vlag, Wan-Li motief	5c	spiegel en vlag : figuren in landschap
5d	rode penmoeten	5d		5d	
6a	standring	6a	standring	6a	standring
6b		6b		6b	
6c	vrijwel compleet	6c	vrijwel compleet	6c	vrijwel compleet
7	bord	7	bord	7	bord
8	Nederland, Haarlem	8	Nederland	8	Nederland
9		9		9	Gawronski en Jayasena 2007



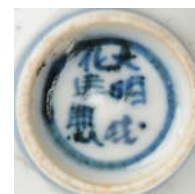
52		53 (1:2)		54	
1a	OS4-35-9	1a	OS4-33-6	1a	OS4-33-1
1b	beerput, vulling S 50/ S 51 (1620-1660)	1b	beerput, vulling S 50/ S 51 (1620-1660)	1b	beerput, vulling S 50/ S 51 (1620-1660)
2	f-bor-15	2	f-zal-3	2	po-bor-3
3	1620-1630	3	1620-1675	3	1625-1650
4a	19,4 / 4,5	4a	6,1 / 7	4a	21,7 / 3,5
4b	diep afgerond bord zonder vlag, met platte lip, op standring	4b	smalle zalfpot met (vrijwel) cilindrische buik, ingesnoerde bodem en hals met uitgebogen rand	4b	bord met knik spiegel-vlag, op standring
5a	faience	5a	faience	5a	Portugese faience
5b	tinglazuur	5b	tinglazuur	5b	tinglazuur
5c	spiegel : insect op rots, vlag: vakverdeling met florale motieven	5c		5c	blauw-wit decoratie : bloem op spiegel, vakverdeling op vlag ; geometrische vormen
5d		5d		5d	
6a	standring	6a	standvlak	6a	standring
6b		6b		6b	
6c	vrijwel compleet	6c	compleet	6c	vrijwel compleet
7	bord	7	zalfpot	7	bord
8	Nederland	8	Nederland	8	Portugal
9		9		9	Calado 1987, 80-81; Lister & Lister 1987, 164



55		56		57	
1a	OS4-33-2	1a	OS4-52-2	1a	OS4-35-2
1b	beerput, vulling S 50/ S 51 (1620-1660)	1b	beerput, vulling S 50/ S 51 (1620-1660)	1b	beerput, vulling S 50/ S 51 (1620-1660)
2	po-kom-2	2	po-kom-3	2	p-bor-4
3	1625-1650	3	1625-1650	3	1620-1645
4a	12,8 / 6,6	4a	14,7 / 6,7	4a	20,8 / 3,7
4b	afgeronde kom met iets uitgebogen rand, op standring	4b	kom met vrijwel rechte wand	4b	in mal gevormd bord met vlakke spiegel en naar buiten geknikte platte vlag, op standring
5a	Portugese faience	5a	Portugese faience	5a	Chinees porselein
5b	tinglazuur	5b	tinglazuur	5b	kraakporselein, onderglazuur blauw
5c	lichtgrijze ondergrond, lichtblauw verticaal lijnmotief	5c	zelfde motief als vlag van OS4-33-1	5c	herten op spiegel, vlakverdeling op vlag
5d		6a	standring	5d	zand op onderzijde
6a	standring	6b		6a	standring
6b		6c	compleet	6b	
6c	vrijwel compleet	7	kom	6c	vrijwel compleet
7	kom	8	Portugal	7	bord
8	Portugal	9	Calado 1987, 80-81; Lister & Lister 1987, 164	8	China, Jingdezhen
9	Calado 1987, 80-81; Lister & Lister 1987, 164			9	Rinaldi 1989, 91; Sjostrand & Lok Lok bt. Syed Idrus 2007, 208-213



58		59		60	
1a	OS4-35-3	1a	OS4-35-4	1a	OS4-52-1
1b	beerput, vulling S 50/ S 51 (1620-1660)	1b	beerput, vulling S 50/ S 51 (1620-1660)	1b	beerput, vulling S 50/ S 51 (1620-1660)
2	p-bor-4	2	p-kom-3	2	p-kom-3
3	1620-1645	3	1625-1650	3	1625-1650
4a	21,3 / 4,2	4a	13,9 / 5,8	4a	13,8 / 5,5
4b	in mal gevormd bord met vlakke spiegel en naar buiten geknikte platte vlag, op standring	4b	afgeronde kom met uitgebogen lip, op standring	4b	afgeronde kom met uitgebogen lip, op standring
5a	Chinees porselein	5a	Chinees porselein	5a	Chinees porselein
5b	kraakporselein, onderglazuur blauw	5b	onderglazuur blauw	5b	onderglazuur blauw
5c	herten op spiegel, vlakverdeling op vlag	5c	landschap op spiegel en buitenzijde	5c	landschap op spiegel en buitenzijde
5d	zelfde decoratie als OS4-35-2, zand op onderzijde	5d	Chenghua merk	5d	als OS4-35-4, Chenghua merk
6a	standring	6a	standring	6a	standring
6b		6b		6b	
6c	vrijwel compleet	6c	compleet	6c	vrijwel compleet
7	bord	7	kom	7	kom
8	China, Jingdezhen	8	China, Jingdezhen	8	China, Jingdezhen
9	Rinaldi 1989, 91; Sjostrand & Lok Lok bt. Syed Idrus 2007, 208-213	9		9	



## 61 (1:2)

- 1a OS4-35-1
- 1b beerput, vulling S 50/ S 51 (1620-1660)
- 2 p-kom-3
- 3 1600-1625
- 4a 9,5 / 5
- 4b afgeronde kom met uitgebogen lip, op standring
- 5a Chinees porselein
- 5b onderglazuur blauw
- 5c spiegel: perzik, wand: 4 perziken en insecten
- 5d
- 6a standring
- 6b
- 6c compleet
- 7 kop
- 8 China, Jingdezhen
- 9 Van der Pijl-Ketel, et al 1982, 175

## 62 (1:2)

- 1a OS4-33-11
- 1b beerput, vulling S 50/ S 51 (1620-1660)
- 2 p-kop-3
- 3 1600-1625
- 4a 4,2 / 4
- 4b slank trompetvormig kopje, op standring, zonder oor
- 5a Chinees porselein
- 5b kraakporselein, onderglazuur blauw
- 5c fries met gestileerde bladeren
- 5d pimpeltje
- 6a standring
- 6b
- 6c vrijwel compleet
- 7 kop
- 8 China
- 9 Bitter 1995, 153

## 63 (1:2)

- 1a OS4-35-5
- 1b beerput, vulling S 50/ S 51 (1620-1660)
- 2 p-kop-4
- 3 1625-1650
- 4a 5,9 / 4
- 4b afgeronde kop met rechte rand, op standring, zonder oor
- 5a Chinees porselein
- 5b onderglazuur blauw
- 5c landschap op buitenzijde
- 5d Chenghua merk
- 6a standring
- 6b
- 6c vrijwel compleet
- 7 kom
- 8 China, Jingdezhen
- 9

Beerput S 11 stortkoker (1700-1730)

Goot S 2 (1850-1900)



OS4-10-4



HAP-90-117



- 64
- 1a OS4-10-3
- 1b beerput, stortkoker (1700-1730)
- 2 r-bor-11
- 3 1675-1725
- 4a 22 / 5,5
- 4b bord met brede vlakke vlag en kraagrand
- 5a roodbakkend aardewerk loodglazuur
- 5c
- 5d bord
- 6a standingring
- 6b
- 6c vrijwel compleet
- 7 bord
- 8 Nederland, Gouda?
- 9

- 65
- 1a OS4-10-4
- 1b beerput, stortkoker (1700-1730)
- 2 w-kop-24
- 3 1675-1725
- 4a 13,8 / 7,7
- 4b kop met schouder en scherpe schouderknik, met naar buiten gebogen rand, op standvlak
- 5a witbakkend aardewerk loodglazuur, koperoxide
- 5b
- 5c
- 5d kom
- 6a standvlak
- 6b
- 6c archeologisch compleet
- 7 kom
- 8 Nederland, Gouda?
- 9


- 66 (1:2)
- 1a OS4-1-1
- 1b goot (1850-1900)
- 2 iw-dek-13
- 3 1875-1901
- 4a 8 / 2
- 4b deksel met sluitrand
- 5a industrieel wit
- 5b transfer print
- 5c portret koningin Victoria (1837-1901)
- 5d Cherry Tooth Paste. Patronized by the Queen. For beautifying and preserving the teeth & gums; prepared by John Gosnell & Co London
- 6a
- 6b
- 6c compleet
- 7 deksel
- 8 Engeland
- 9

## AAR (Amsterdamse Archeologische Rapporten)



In druk verkrijgbaar

Als PDF te downloaden op [www.bma.amsterdam.nl](http://www.bma.amsterdam.nl)

- |        |   |   |
|--------|---|---|
| AAR 1  |    | <i>Wonen aan een wagenplein. AO Haarlemmerplein (2005).</i> Amsterdam 2006                                  |
| AAR 2  |    | <i>Tweede Kostverlorenkade. IVO (2006).</i> Amsterdam 2006  |
| AAR 3  |    | <i>Verschansen achter vuilnis. IVO Amstelstraat (2006).</i> Amsterdam 2007                                  |
| AAR 4  |    | <i>Scherven uit de Pottenbakkersgang. AO Westerstraat (2003).</i> Amsterdam 2007                            |
| AAR 5  |    | <i>In de schaduw van de VOC. AO Rapenburg (2005).</i> Amsterdam 2007  |
| AAR 6  |    | <i>Beerputten en bedrijvigheid. AO Konijnenstraat (2003).</i> Amsterdam 2007                                |
| AAR 7  |    | <i>Zerken en graven in de Nieuwezijds Kapel. IVO Rokin (2005).</i> Amsterdam 2007                           |
| AAR 8  |    | <i>Opgraving van een mikwe in de Nieuwe Synagoge. Jonas Daniël Meijerplein (2006),</i> Amsterdam 2007       |
| AAR 9  |    | <i>De Hallen. IVO Bilderdijkkade (2006).</i> Amsterdam 2006   |
| AAR 10 |    | <i>Een fontein in de Buitensingel. AB Leidseplein (2006).</i> Amsterdam 2006                                |
| AAR 11 |    | <i>Diemen Tolbrug. IVO Muiderstraatweg (2006).</i> Amsterdam 2008   |
| AAR 12 |   | <i>Boezemgemaal Halfweg. IVO Wethouder van Essenweg (2006).</i> Amsterdam 2007                              |
| AAR 13 |  | <i>Frans Ottenstadion. IVO Amstelveenseweg (2004).</i> Amsterdam 2007                                       |
| AAR 14 |  | <i>Archeologisch opgraving Vijzelstraat (2004).</i> Amsterdam 2007  |
| AAR 15 |  | <i>Aanplempingen in het IJ. AO Martelaarsgracht (2003).</i> Amsterdam 2007                                  |
| AAR 16 |  | <i>Schuilkerk de Papagaai. AO Kalverstraat (2004).</i> Amsterdam 2008                                       |
| AAR 17 |  | <i>De saillant van Het Blaauw hoofd. IVO Van Diemenstraat (2006).</i> Amsterdam 2007                        |
| AAR 18 |  | <i>De noordwestelijke oever van Oostenburg. AO Oostenburgermiddenstraat (2006).</i> Amsterdam 2006          |
| AAR 19 |  | <i>Het Shell-terrein. IVO Grasweg (2004).</i> Amsterdam 2007  |
| AAR 20 |  | <i>Het RIVA-terrein. IVO Baarsjesweg (2005).</i> Amsterdam 2008   |
| AAR 21 |  | <i>De Ceintuurbaanpanden. AB Tweede Sweelinckstraat / Sint Willibrordusstraat (2006).</i><br>Amsterdam 2008 |
| AAR 22 |  | <i>Het Purperhoedenveem. AO Oudezijds Voorburgwal (2004).</i> Amsterdam 2008                                |
| AAR 23 |  | <i>Noord/Zuidlijn, locatie Rokin. AB / AO 2003-2006.</i> Amsterdam 2007                                     |
| AAR 24 |  | <i>Sportpark Ronald McDonald, IVO Zunderdorpergouw (2007).</i> Amsterdam 2008                               |
| AAR 25 |  | <i>N 44, De Keyzer. IVO Czaar Peterstraat (2008).</i> Amsterdam 2008  |
| AAR 26 |  | <i>Het Luycksterrein. IVO Overamstelstraat (2004).</i> Amsterdam 2008                                       |
| AAR 27 |  | <i>Oranjerie in Frankendael. AO Middenweg (2003).</i> Amsterdam 2008  |
| AAR 28 |  | <i>Serviesgoed uit een 18de-eeuwse beerput. AO Derde Weteringdwarsstraat (2003).</i><br>Amsterdam 2008      |
| AAR 29 |  | <i>Profiel van de 17de-eeuwse stadswal. AB Marnixplein (2004).</i> Amsterdam 2008                           |
| AAR 30 |  | <i>Bolwerk Oosterblokhuis. AO Prof. Tulpplein (2005).</i> Amsterdam 2008                                    |
| AAR 31 |  | <i>Van Amstelbocht tot Binnengasthuis. AO Oude Turfmarkt (2005).</i> Amsterdam 2009                         |
| AAR 32 |  | <i>N 43 / Funenpark. AB Cruquiuskade (2008).</i> Amsterdam 2009   |
| AAR 33 |  | <i>Het gemeentearchief terrein. IVO Amstedijk 67 (2009).</i> Amsterdam 2009                                 |
| AAR 34 |  | <i>Spaarndammerdijk 320. IVO (2007).</i> Amsterdam 2009   |
| AAR 35 |  | <i>Wonen aan twee stegen. AO Paardenstraat (2004).</i> Amsterdam 2008                                       |

- AAR 36  *Een 17de-eeuwse beerput in de grachtengordel. AO Keizersgracht 355 (2005).* Amsterdam 2009
- AAR 37  *Noordoosthoek van een 13de-eeuws verdedigingswerk. AO Nieuwezijds Kolk (2006).* Amsterdam 2009
- AAR 38  *Een dam rond 's Lands Dok. AO Marineterrein Kattenburgerstraat (2005).* Amsterdam 2009
- AAR 39  *Rust en Werk. AB Amsteldijk 67 (2009).* Amsterdam 2009
- AAR 44  *Kelderwoningen en een beerput in de Lastage. AO Nieuwe Jonkerstraat (2007).* Amsterdam 2010
- AAR 45  *De Sint Anthoniespoort en de stadsmuur. AB Nieuwmarkt (2007).* Amsterdam 2010
- AAR 46  *Boren voor de Bijenkorf, AB Noord/Zuidlijn Dam (2007).* Amsterdam 2010
- AAR 47  *Spuistraat AO Spuistraat 256-258 (2008).* Amsterdam 2010
- AAR 48  *Sporen in de Suikerbakerssteeg, AO OZ Voorburgwal (2008).* Amsterdam 2010
- AAR 49  *Bewoning tussen Nes en stadswal, AO OZ Voorburgwal/Pieter Jacobsstraat (2005).* Amsterdam 2010
- AAR 50  *Glasafval op het achtererf, AO Rozenstraat (2006).* Amsterdam 2010
- AAR 51  *De Buiksloterbreek. IVO Marjoleinterrein, Amsterdam (2009).* Amsterdam 2010
- AAR 52  *Plavuizen in de Kalverstraat. AB Kalverstraat 151, Amsterdam (2008).* Amsterdam 2010
- AAR 53  *Bolwerk Muiden. AB Sarphatistraat 470, Amsterdam (2010).* Amsterdam 2010
- AAR 54  *Archeologische Signaleringskaart Amsterdam.* Amsterdam 2010
- AAR 55  *Rozenstraat 194. AO Amsterdam (2009).* Amsterdam 2010
- AAR 56  *Bergbezinkbassin, AB Haarlemmerplein, Amsterdam (2010).* Amsterdam 2010
- AAR 57  *De Nieuwe Ooster. IVO Rozenburghlaan, Amsterdam (2011).* Amsterdam 2011
- AAR 58  *Ophogingen en bedrijfsafval VOC-werf. AB Oostenburg kavel 5, Amsterdam (2009).* Amsterdam 2011
- AAR 59  *Van buitenpolder tot Uilenburg. AO Oudeschans 5-11, Amsterdam (2008).* Amsterdam 2011

## Colofon

### AAR (Amsterdamse Archeologische Rapporten) 59 Amsterdam 2011 ISSN: 1872-5139

Tekst:	Jerzy Gawronski, Ranjith Jayasena
Redactie:	Jerzy Gawronski
Veldwerk:	Ranjith Jayasena, Ron Tousain, Robrecht Vanoverbeke
Tekeningen:	Ranjith Jayasena, Jos Kaarsemaker, Ron Tousain
Foto's:	Ranjith Jayasena, Wiard Krook, Ron Tousain
Vondstverwerking:	Ranjith Jayasena, Ron Tousain
Vondstdeterminatie:	Ranjith Jayasena, Romy Koopman, Ab Lagerweij, Sebastiaan Ostkamp
Editing English summary	Taft Kiser
Vormgeving:	BMA (4/11/2011)
Druk:	Multicopy, Amsterdam

© Gemeente Amsterdam, Bureau Monumenten & Archeologie 2011

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op enigerlei andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van BMA.





Bureau Monumenten & Archeologie  
Postadres: Postbus 10718  
1001 ES Amsterdam  
Bezoekadres: Herengracht 482

t 020 251 4900  
f 020 251 4999

[www.bma.amsterdam.nl](http://www.bma.amsterdam.nl)  
[bma@bma.amsterdam.nl](mailto:bma@bma.amsterdam.nl)